

ART LIMES

KÉP-TÁR II.

2014.4

TATABÁNYA

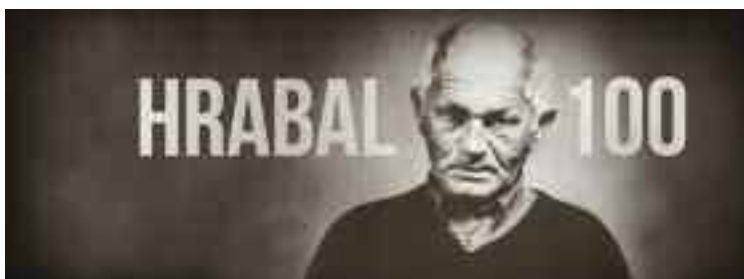
TARTALOM • CONTENTS • II. RÉSZ

4. KIÁLLÍTÁSKÉPEK

- 5 P. Szabó Ernő: Kiürített és benépesített terek. Nádás Alexandra kiállítása
- 11 Wehner Tibor: LXXV – Három szólam. Kaposi Endre – Szendőfi Pál – Szentessy László
- 17 Nagy T. Katalin: A kecskeméti vaskor leletei. VASTAGOK, KASZ 2004 – 2013
- 25 Wehner Tibor: A dolgok látszólag lényegtelen részletei és lényege. Révész Napsugár gyűjteményes kiállítása
- 31 D. Udvary Ildikó: A konyhától a múzeumig. Falvédők régen és most

5. KITEKINTÉS

- 37 Szokolczay Lajos: Tisztelet Hrabalnak. A tatabányai Kortárs Galéria kiállítása
- 45 L'ubomír Feldek: 1 MEG 1 AZ 3. Miroslav Cipár kiállításai
- 53 Radoslava Schmelzová: Eretnek hagyomány és az aranyhajú lány. Olbram Zoubek kiállítása
- 61 Mirka Spáčilová: A nyájas varázsló kastélyában! Karel Zeman fantasztikus világa

6. SZEMLE

- 67 Kocsis Péter: A gyöngyhalász száz esztendeje, 1914–2014. (Hlučná Samota/Zajos magány)
- 73 Feledy Balázs: Csak a minőség. P. Szabó Ernő újabb kötetéről
- 77 Pogány Gábor: Megszabadulni a fölöslegtől. Lipcsey György szobrairól
- 83 Wehner Tibor: Romtornyok. Lipcsey György szobrászművész új bronz-sorozatáról
- 87 Kakuk Tamás: Párhuzamos füves könyvek. Márai Sándor és Weöres Sándor életbölcösségei

MELLÉKLET

- 91 Wehner Tibor: Galéria-história. A tatabányai Kernstok Terem története 1979–1992

Nádas Alexandra: *Madonna madárházzal*, 2014

P. Szabó Ernő

KIÜRÍTETT ÉS BENÉPESÍTETT TEREK

NÁDAS ALEXANDRA KIÁLLÍTÁSA

Fürdőház. Koratavas. Gyümölcsös íz... Akár azt is hihetnék, hogy találmomra fellapozott lexikonból vagy szótárból olvasom e szavakat, hogy megfejtsük jelentésüket, vagy hogy valamely más nyelvre fordítsuk őket. Például olaszra. Casa di bagno, la prima primavera, il sapore con frutta – mondhatnánk olaszul, rossz olaszszággal, de annál nagyobb beleérzéssel, hiszen Nádas Alexandra festményeiről, s kiállított litográfiáiról minduntalan az olasz táj, építészet, művészet, ha úgy tetszik, általában az olasz életérzés, itáliai szellemiség ihlető hatása érződik. A trecentóé, talán elsősorban, amelyet Siena, Orvieto vagy épp Velence palotái is megidéznek, amelynek hangulatát talán akkor érezzük meg a legtokéletesebben, ha felmászunk San Gimignano valamelyik tornyába, s feledve, hogy egykor igazán véres küzdelmek tanúi is voltak ezek a családok közötti háborúság eszközeiként emelt tornyok, végignézzük a toszkán tájon, amely ma is ugyanolyan harmonikus egysége tájnak és városnak, természeti és kulturális értékeknek, mint amilyenek néhány

kilométerrel távolabb, a sienai Palazzo Pubblico-ban Ambroggio Lorenzetti festménye, *A jó és a rossz kormányzás hatása* című nagyszabású kompozíciója mutatja. Ilyenkor, kora tavasszal a legszebb talán ez a táj, amikor már megjelennek az első virágok, de még világosan érzékelhető a dombok struktúrája, csak az örökzöldek takarják az épületeket, közöttük a fürdőházakat vagy éppen a kutakat, amelyek körül közös mosásra alkalmas medencéket építettek hajdan a *communa*, ilyenkor, amikor még csak távoli ígéret az idei bor, s benne a gyümölcsös íz.

Igaz, valójában már a középkorban is töredékes volt errefelé is a táj és a város. Az a harmonikus egész, amelyé összeálltak a részletek, az emberi szemnek, a látás, még inkább a valóság érzékelése törvényszerűségeinek köszönhető. Annak, hogy képesek vagyunk kiszűrni az előttünk megjelenő látványból azt, ami nem beleillik, s képesek vagyunk kitölteni képzeletünk segítségével azokat a réseket, amelyeket az idő, a történelem az addig egységes

Úszó fürdőház (kódos), 2013

egészből kitörölt. De hát valójában ezen a kettős folyamaton alapul maga az emberi létezés, a törlés és a kiegészítés egymást kölcsönösen feltételező, erősítő kölcsönkapcsolatán, s ez a kettős, kétirányú folyamat az alapja a művészi teremtő munkának is. Olykor egészen szélsőséges módon találkozunk egymással a kitörlés és az újjáteremtés, összerakás folyamata. Gondoljunk csak, hogy az itáliai művészetnél, a trecentónál, illetve a quattrocentónál maradjunk, tehát gondoljunk csak Mantegna freskójára Padovában, amelyet a világháborús bombázások pusztítottak el, vagy Giotto falképeire, amelyek földrengésnek

köszönhetően törtek millió darabra Assisiben – hosszú évek, évtizedek munkájával, de a restaurátorok mégiscsak képesek voltak úgy újrateremteni a műveket, hogy avatlatlan szem bizonyos távolságból szinte semmiféle hiányt nem fedez fel az újra összeillesztett részek között.

Töredékek jelennek meg Nadas Alexandra festményein, rajzain, grafikáin is. Reneszánsz töredékek, ahogyan nem egy munkájának a címe mondja. Van *Töredékes úszóháza*, vannak *Úszó reneszánsz töredékei*, van *Nagy reneszánsz töredékese*, ahogyan egyik legújabb, már 2014-ben készült hatrészes

Fürdőház (szürke) I, 2013 (Mészáros)

alkotása alatt olvashatjuk, de persze van a művek között Úszóház kastély homlokzattal, van szürke és van zöld úszóház, s vannak úszóházak, amelyek jelző nélkül jelennek egy-egy kompozíció közép-pontjaként, a falak, oszlopsorok, boltívek és lépcsők rendszeréből éppen olyan pontosan és éppen olyan szabad játékossággal felépítve, ahogyan azt a trecento mesterek sok-sok munkáján látjuk. Ahogyan azokon a képeken, az ittenieken is az alkotó nagy-nagy műgondját, az anyag, a festékek, a hordozó felületek tulajdonságainak tökéletes ismeretét figyelhetjük meg, párhuzamosan azzal a folytonos léptékváltással, amelynek köszönhetően a képet alkotó egyes elemek nagyságát nem az érett reneszánsz által alkalmazott centrális perspektíva törvényszerűségei határozzák meg, hanem a kép létrehozójának a szándéka, hogy az egyes motívumok fontosságát, kompozíciós szerepét hangsúlyozza nagyságuk révén is. És ahogyan a trecento falképek legtöbbszörénél, az ő festményein is úgy jelennek meg együtt a szinte érintetlenek, sértetlenek tűnő és az idő átalakító hatását mutató felületek, hogy ezeknek a nagyon artiztikusan kialakított részleteknek köszönhetően megint csak az építkezés és a lebontás, a konstruálás és a dekonstruálás végeérhetetlen párbeszédét véljük hallani.

Kiüritett és újratereztett tereket látunk, s miközben a teremtés és a bontás folyamatait szemléljük, követjük, pontosan azt tesszük, amit a művész

kimondva-kimondatlanul vár tőlünk. Emlékezzünk rá, Nádas Alexandra már 1999-ben, tehát éppen tizenöt évvel ezelőtt a *Kiüritett tér* címet adta egyik festményének, amelyen valóban, éppen csak néhány töredék szerepelt: egy szék karfájának a részlete, egy ablak szeglete, függöny, textília. Mindez együtt nem egyszerűen a tér ürességéről beszélt, hanem egy folyamat kezdetéről, amelynek során ez az üres tér újra benépesül, emberi értékek foglalataként jelenik meg, akkor is, ha maga az ember csak ritkán jelenik (vagy jelent) meg Nádas Alexandra művészetében. És milyen elképzelhetetlenül fontos, amiről beszél! Hiszen a terek körülöttünk – ezt talán mi érezhetjük csak igazán, akik a Kárpát-medencében élünk – valóban időről időre, s olykor szinte beláthatatlanul hosszú időre kiürülnek, nemcsak átvitt, de szó szoros értelmében is. Mi közünk ma, 2014-ben például azokhoz a derék eleinkhez, akik ezer évvel ezelőtt éltek e kies tájon, hogy a tatárjárás vagy a másfél évszázadnyi török uralom alatt szinte mindenki elpusztuljon e tájról, s ki tudja honnan érkezett népcsoportok foglalják el a helyüket. Vagy mit tudunk kezdeni azzal az ürrel, amelyet a kommunizmus negyven éve hasított a lelkekbe, emberek száz-ezreit kényszerítve külső vagy belső emigrációba, olyan értékeket elpusztítva, amelyek szinte pótolhatatlanok. Egyáltalán: újratereztethető-e még a tér, a maga teljességében, az egykor itt élt emberek kultúrájával, vágyaival, teremtésre való hajlandóságával együtt?

Medencés Madonna, 2013

Madonna házzal, 2014

Úszó reneszánsz
(töredékek), 2013

Ha igen, valószínűleg mindent előlről kell kezdeni. Négy elem – írta a művész 2012-es Ceruzarajza alá, s amely valóban elemi egyszerűségű formákból, szinte monolit tömbökből építkezik. Valóban, ha úgy tetszik, Nádas Alexandra művei olyan makrofolyamatokat modelleznek, amelyeknek mindannyian részesei vagyunk, akik a Földön élünk. Azzal a magától értetődő természetességgel találja meg e modellező tevékenységhez az eszközöket, amelyekkel a trecento névtelen mesterei, de persze maga Giotto is derékig érő sziklával modellezte az égig érő hegyet, amelynek csúcsára állva az ember Istennel folytathatott párbeszédet, vagy amelyről tekintve Mózes felmutathatta népének az isteni parancsolatokat, hiába persze, mert a jó népet akkor már jobban érdekelte az aranyborjú, mint az égő csipkebokor, melyből Isten hangja szólt.

Korábbi, hosszú útra induló csónakjai, kikötői után majd egy évtizeddel ezelőtt jelentek meg művein a toszkán terek, majd az úszóházak, amelyek egyszerre utalhatnak a mindennapi megtisztulás természetes helyszínére, a boldog békeidők különös építményeire és a középkori festményeken gyakran megjelenő ifjúság kútjára, a földi és égi megtisztulás szimbolikus tereire. Az inspiráló budapesti séták, a csongrádi tájnaplók és a festészetében 2008 óta jelen lévő provence-i töredékek mellett azóta is az egyetemes festészet e nagy korszakának mestereivel, műveivel folytat párbeszédet, hogy kiürített vagy éppen üresen talált tereinket tartalommal töltsen meg, olyan építészeti-táji konstrukciókat hozzon létre, amelyeket úgy fogadunk el a sajátjainkként, hogy egyrészt szinte magunkat is e különös-vonzó struktúrák közé képzeljük, másrészt, legalább képzeletben kiemeljük elemeiket, s annak az életnek a kulisszáiként képzeljük el, amelyet itt és most élünk a XXI. század elején. Különös játék ez az idővel, térrel, amelyet a művész játszik, annyira különös és vonzó, hogy képes játszótársáivá avatni műveinek a nézőit is.

Legújabb munkáiban pedig újabb szereplőket von be a tereken, korokon átvéló játékba, hogy újabb és újabb szemzőgből mutassa be a művészi és emberi értékek állandóságát és folytonos megújulását. A trecento struktúráihoz a quattrocento emberábrázolását, a XV. század végének önálló sodó portréfestészetét megidéző részleteket társít. Medencés Madonnáinak egy része a flamand, németalföldi festészet nagy újtóira, az olajfestészet forradalmian új lehetőségeire utal, amelyek a részletek oly pontosságát, s ezzel a személyiség visszaadásának, a lélekábrázolásnak olyan lehetőségeit teremtették meg, amelyeket a tempera akkor sem engedett meg, ha a legnagyobb mesterek használták, a művek más része a quattrocento portréfestészetére jellemző profilképekre utal, amelyek a tradícióhoz való erősebb ragaszkodásra utalnak. A kétféle figura pedig együttesen egy izgalmas kísérlet első lépéseire utal, hogy hogyan gazdagíthatja a töredékesen megjelenő emberi figura a kiürített és újra felépített és benépesített tereket, amelyek Nádas Alexandra festményein megjelennek a festmények létrehozója és mindannyiunk öröme, olyan magától értetődő természetességgel, ahogyan a fogalmak, amelyekkel kezdtem: úszóház, koratavas, gyümölcsös íz...

(Elhangzott a Galéria '13 Soroksár kiállításán 2014. március 6-án)

Beszélgetés Szentessy Lászlóval a Kortárs Galériában, moderátor Lévai Ádám, 2014. március 30.

A Három szőlő-kiallítás megnyitóján (Szendőfi Pál – Kaposi Endre – Szentessy László)

Wehner Tibor

LXXV – HÁROM SZÓLAM

KAPOSI ENDRE – SZENDŐFI PÁL – SZENTESSY LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSA

A Kortárs Galéria *Három szólam*-kiállítás címe pontosan jelzi, hogy három egyéni arculatú és egymástól eltérő törekvéseket képviselő alkotó önálló kollekciója került ezúttal közös kiállítótérbe, került egymással olyan kapcsolatba, amelynek összekötő kapcsa – a lokális összefűző jegyek mellett – csupán formai jellegű: az alkotók életkora. Ez viszont súlyos és szimbolikus jelentőségű összefogó tényező: a kiállítók mindhárman hetvenöt esztendősek ezidőtájt, és ez nemcsak egy szép életkor megélésének pusztá tényét jelzi, hanem azt is, hogy immár több, mint fél évszázados alkotóút van mögöttük. És ez a fél évszázad nagyon erősen ehhez a vidékhez, ehhez a megyéhez, ezekhez a művészeti szempontból is fontos településekhez köti őket. A modern művészet közelmúltjának lokális alakulása, helyi története szempontjából meghatározó, hogy a múlt század hatvanas éveitől Kaposi Endre festőművész Esztergomban, Szendőfi Pál festőművész Tatabányán, Szentessy László grafikusművész pedig az esztergomi pályakezdet követően Neszmélyen és Tatán dolgozott és dolgozik. A három alkotóút autonomitását, egymástól való függetlenségét tanúsítja a pályaképek alakulása, az életművek épülése is. Kaposi Endre munkásságában figyelhetjük meg a legdinamikusabb mozgásokat, a legélesebb váltásokat és változásokat: művészetében hol a festészet, hol a grafika, hol a fotóművészet, hol a szobrászat, esetenként meg az elméleti-történeti kutató és interpretációs tevékenység kapott és kap erőteljes hangsúlyokat, és ez az izgalmas sokszínűség és változatosság végigkísérte az eddig lepergett, öt évtizedes történetet. Szendőfi Pál a grafikai ágazatok avatott kezű mestereként lépett fel első műveit bemutatva a nyilvánosság előtt, majd aztán a korábban is rejtetten jelenlévő festészet vált fő kifejezésévé, és az ezredfordulót megelőző és követő periódusban a táblaképfestészet terén bontakoztatta ki alkotói

aspirációit. A legkiegyensúlyozottabb pályakép, a legegységesebb életmű hármuk körében Szentessy Lászlóé, akinek művészetében – bár időszakonként meg-megjelent a festészet is – mindvégig a grafikai technikák és műformák művelése kapott főszerepet, és ezen belül is a rajz volt és maradt domináns szerepű és jelentőségű.

És felidézve korábbi alkotóperiódusait, emlékeztet, Tatabányán, Tatán, Esztergomban, Komáromban és Dorogon rendezett önálló kiállításait, a sok-sok csoportos tárlaton való fellépésüket – jómagam 1971 óta követem a történéseket – könnyen megállapíthatjuk, hogy más és más művészeti ideákat vallanak, más és más témákat dolgoznak fel, más és más tartalmakat és mondandókat, üzeneteket fogalmaznak meg, és mindezt az egyes alkotószakaszokat meghatározó valóság-kényszereknek engedelmessé, a mindenkori korszellemmel együtt hangzón. A néhány régebbi, több évtizeddel ezelőtt keletkezett munka – Kaposi Endre hetvenes években született elvont fotogramjai, Szendőfi Pál a nyolcvanas években készített grafikai, Szentessy László ugyancsak a nyolcvanas években alkotott rajzai –, és a közelmúltban komponált, e tárlat főáramaként felvonultatott alkotások szembesítésével, egybevetésével mérhetjük fel az életművek évtizedeken keresztül átvélő, gyakran rejtett állandóságait, és fedezhetjük fel az új és új kezdeményezéseket és vonásokat. Megállapíthatjuk, hogy Esztergom oly gazdag fotográfiai tradícióihoz kapcsolódva készítette el egy különleges technikával Kaposi Endre korai fotogramjait, amelyekhez csupán elvont nyelvezetű és szimbolikus megfogalmazásuk által kapcsolódnak a legutóbbi alkotószakaszok táblaképei és plasztikai. Regisztrálhatjuk, hogy az aprólékos kidolgozású, asszociatív értelmezésekre indító grafikák hajdani mestere, Szendőfi Pál egy élénk színfoltok kifejezőerejére és rendjére alapozott, hol organikus, hol geometrikus jellegű festői

Cím nélkül, 1986

Kerék, 2005

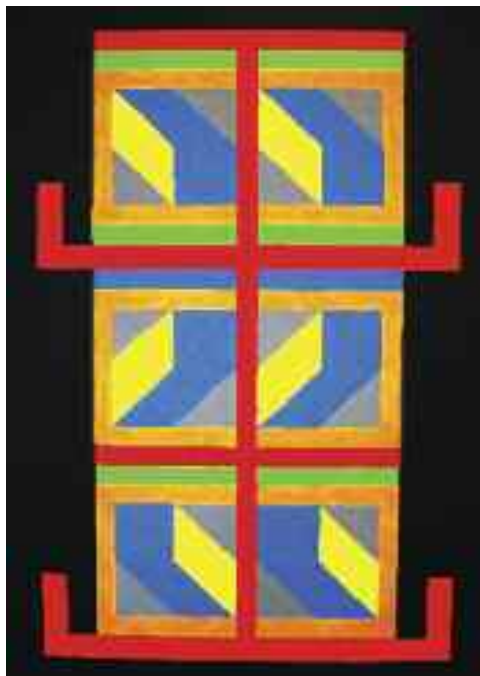

Lelet, 2009

Kaposi Endre alkotásai

Neutroncsillag, 2014

Pátemoszter, 2014

Arany metszés I, Kompozíció, Arany metszés II, Kétdimenziós tér, 2014

Szendőfi Pál festményei

Mesterségek dicsérete: Pálínkafőző, 2008

Szőlőszedő nimfa Pannóniában, 2003

Casanova utolsó karneválja, 2014

Szent király városa, 2003

nyelvezetet munkált ki. És felfedezhetjük, hogy a középkori mesterek kiapadhatatlan szorgalmával és aprólékosságával – talán nem túlzó a kifejezés: megszállottságával – dolgozik Szentessy László, akinek vonal-költészete az évek múlásával egyre gazdagodik és egyre inkább elmélyül.

Kaposi Endre táblaképei és talált-tárgy szobrai a véletlenszerűségeket avatják törvényszerűségekké, a hiányokat formálják teljességgé, az egykor-voltból alakítanak új minőséget: átfordítanak, átértelmeznek. Képein gesztusszerű festéknyomok rögzülnek, kompozícióin firkálás-szerű motívumok jelennek meg játékos kavargásban: egy-egy óra-számlap, kerék, szövegrészlet bukkan elő, mint egy szürreális álom valóság-forrásokra hivatkozó emléknyma. Ugyanez az emlékezés, emlékeztetés-indíttatás éteti a roncs-telepek és az elhagyott házak és műhelyek kacatjai, rozsdás vasai közül kiemelt, plasztikává avatott, az egykori használatot, a funkciót csak sejtésszerű utalásokkal hordozó és tükröztető tárgyait, amelyek a múlt szomorú, feledésre ítélt, de e feledéssel büszkén dacoló magán-emlékműveiként állnak előttünk. Rozsda marta kerekék, kallantyúk, tárcsák, ingák, tengelyek: pazar téri költészet megszólaltatói.

Szendőfi Pál illuzionisztikus, határtalanságokkal szédítő festői terekbe kalauzol, ahol a higgadt arányok, a pontosan mérlegelt viszonyok, a villódzó kapcsolatok, az érintkezések és elválások, a szabályozott rendszerek uralkodnak élénk, tompítatlan színek, illetve határozott körvonalakkal keretelt színfoltok által megjelenítetten. A geometria kiszámítottságát, a komponálás fegyelmét, a konstrukció ridegségét ez a színekben tündöklő dekorativitás ellenpontozza. És mindezekon túl e festői világ legfontosabb leleménye minden bizonnyal a síkszerű és a térbeli jelleg összemosása, a síkok és a terek látszatszerűvé tétele, a dimenziók elbizonytalanítása: nem tudhatjuk pontosan, hogy egy-egy

színfolt a végtelenbe ragad magával, vagy csak lezár, talán csak egy síkot, egy felületet jelöl. Ez a kétértelműségekkel átitatott festői építkezés avatja feszült, izgalmas elvont kompozíciókká Szendőfi Pál táblaképeit.

Szentessy László szabadon közlekedik a valóság és a fantázia szférái között: a papír fehérje és a tus feketéje által teremtett kontraszt által, de természetesen a varázslatos könnyedséggel meghúzott vonalak futásával megjelenített és árnyalt, kiemelt vagy mellérendelt, hol zuhatagszerű motívumáradással, hol meg egy-egy központi képelemre hangolt komponálással előadottan alkotja meg rajz-költeményeit. Jellegzetes, felismerhető környezeti elemek, esztergomi, neszmeji és tatai, sok-sok vihart megélt épületek, a történelem által őrzött alakok és históriák, képpé kimerevített tradíciók jelennek meg hallatlan finoman kidolgozott rajzain, de aztán mintegy varázslásra elmozdulnak a dolgok, váratlanul mintha szélvész támadna, mintha a fürgeteg felkapná az embereket és a tárgyakat, és máris száll, röpül minden a képzelet szárnyán, és elragadja műveinek befogadóit is a szédítő fantázia birodalmába. A fantázia birodalmába, ahol ugyanolyan szenvedélyek uralkodnak, ugyanolyan érzelmek áradnak, ugyanolyan nosztalgikus hangulatok éledeznek, mint a valóságban és a mindennapokban.

Nem szeretnék ünneprontó lenni, de sajnós van egy rossz hírem az alkotóknak: az emberi életkor egyre hosszabbá válása miatt a hetvenötödik életév kapcsán is csak annyit mondhatunk e három művésznek: még korántsem érkezett el a termés betakarításának, a dolgok lezárásának ideje, továbbá jó munkát kívánunk az elkövetkező évtizedekre. És persze: boldog születésnapot Kaposi Endrének, Szendőfi Pálnak és Szentessy Lászlónak. *(Elhangzott 2014. március 7-én, a tatabányai Kortárs Galériában, a kiállítás megnyitóján.)*

A Kortárs Galéria VAStagok című kiállításának részlete: Rajcsók Attila: *Merítés*, 2009; Tettamanti Béla: *Részekből áll össze a kész egész*, 2013, *Szinkronúszó korcsolya I.*, 2013; Bukta Imre: *Csendélet I.*, 2008; Colin Hope (Új-Zéland): *Repeső szív I-II.*, 2008; Szurcsik József: *Üzenőfal*, 2013.

Nagy T. Katalin

A KECSKEMÉTI VASKOR LELETEI

VASTAGOK, KASZ 2004 – 2013

Éppen tíz esztendővel ezelőtt, 2004-ben, a kecskeméti KÉSZ Kft. támogatásának köszönhetően, hat művész közreműködésével egy új alkotótelep született. Az építőipari acélszerkezeteket gyártó cég egyik üzemcarnokában két héten keresztül volt lehetőség a meghívott művészeknek vassal, acéllal dolgozni, s az anyag megmunkálásához a gyári technológiákat használni. Az ilyen típusú művészi munkának mind a világban, mind Magyarországon megvoltak a hagyományai. Hazánkban az egykori, szocialista iparfejlesztésben kiemelt szerepet játszó városokban (mint Győr, Dunaújváros vagy Tatabánya) alakultak sorra a művésztelepek. A vas és az acél a 20. század első felétől töretlen népszerűségét elsősorban annak köszönheti, hogy az anyag határai messzebbre kitolhatók, mint a kő, fém vagy a bronz. A művész közvetlen dolgozza meg az anyagot, gondolatai, érzelmei, indulatai, gesztusai közvetlenül jelennek meg, akár az expresszív önkifejezés, akár a mérnöki precizitás jellemzi munkáit.

A kecskeméti acélszobrászati művésztelep elindítója Majoros Gyula képzőművész és Árvai István kommunikációs vezető volt, akik a mai napig fő szervezői a szimpozionoknak. 2009 óta a művészeti

mecenatúra program irányítását, az egyre gyarapodó gyűjtemény folyamatos bemutatását a KÉSZ Csoport új tagvállalata, a K-ARTS Művészeti Kft. végzi.

Az elmúlt 10 esztendő alatt Kecskeméten 72 művész dolgozott, akik 10 országból érkeztek, 471 új műalkotást hoztak létre a gyártelepen, melyből 107 darab került a K-Arts nemzetközi szoborgyűjteményébe.

Ernek a nem mindennapi művészeti vállalkozásnak egyik izgalmas vetülete – a történetek találkozása. Miközben a telepen születő munkák nyomán megíródik a kortárs magyar szobrászat egy fejezete, aközben az alkotók művészetére kisebb-nagyobb hatással van az acéllal és a különböző technológiákkal való találkozás.

A művészi alkotómunka szüntelenül változik, hol látványosabban, hol alig észrevehetően, de mindig mozgásban van. Egy-egy gondolat- vagy kérdéskör egyeseket rövidebb, másokat hosszabb ideig foglalkoztat. A kecskeméti alkotótelepen töltött nyári hetek intenzív munkával telnek, akiknek nem ismeretlen az anyag, azok igyekeznek olyan munkát létrehozni, amit otthoni műtermi körülmények között nem tudnak, akik meg először dolgoznak ezekkel az anyagokkal, azokat az újdonság ereje és izgalma hajtja. Vannak, akik számára nem volt új anyag a vas, és már nem először dolgoztak gyári környezetben, mint Péter Ágnes, de az új lehetőség számukra is igen inspiráló. Egyeseket éppen a tapasztalat hiánya hoz izgalomba, talán ezért vált visszatérő művésszé Kopasz Tamás, Szurcsik József vagy Ujházi Péter, akik elsősorban festőknek tartják magukat, mégis vonzotta őket a szobrászi munka. A festők hozzáállása mindig eltér a szobrászokétól, talán éppen ez a sokszor „outsider” magatartás eredményez szokatlan plasztikai megoldásokat. A lírai absztrakt gesztusfestőként ismert Kopasz Tamás az első Kecskeméten készült szobraiban huzalokból, drótokból konstruált térbeli gesztusokat, majd az anyag metaforikus lehetőségeit is kiaknázva, lánzdására emlékeztető archaikus jelkatonákat formált,

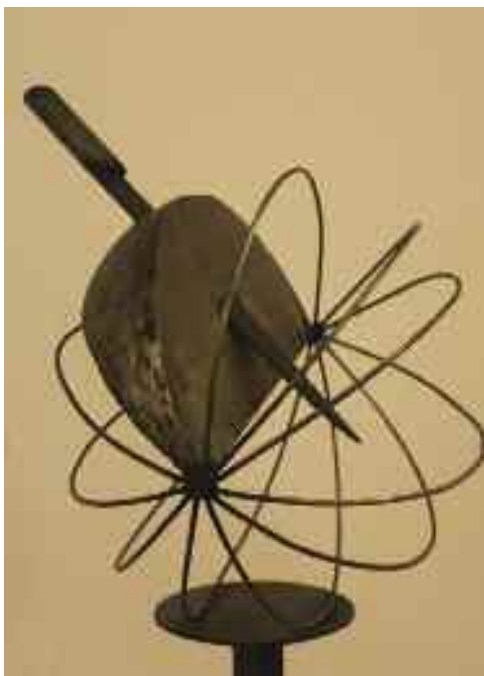
Majoros Gyula: *Vasalások No. 2*, 2011

Rabóczky Judit Rita: *Bolond*, 2011

Lata Upadhyaya (India): *Chakra*, 2013

Bukta Imre: *Csendélet I*, 2008

Majoros Gyula: *Kád is, zuhany is*, 2004

Uray Ágnes: *Vágyképek I-IV*, 2012

Lin Po-Chun (Tajvan): *Nő*, 2007

talán arra a hagyományra is emlékeztetve, hogy a vas eredetileg elsősorban a fegyverkészítés anyaga volt. Szorosabb a kapcsolat festészet és szobrászat között Szurcsik József kecskeméti munkáinál. A festő magánmitológikus motívumát, a férfitípust ültette át vasba. Szurcsik több nyáron át folytatott munkálkodása során nagy változáson ment át, egyre inkább magáévá tette a számára új anyagot és technológiát. A tavaly készült *Üzenőfal* című munkájában a szurcsiki fallény méltóságot sugárzó, monumentális emberarc, a festményeken érzékelhető emlékműszerűség most manifesztálódott először a valóságos térben.

Ujházi Péter a manapság divatos hulladékfeldolgozó művészet egyik nagy magyar kezdeményezője. Kecskeméti munkáit is talált fémhulladékokból állította össze, ellátva szövegekkel, költői idézetekkel. Ujházit, Szurcsikkal ellentétben nem hajtotta a vágy, hogy megtanuljon hegeszteni, így nagy segítségére voltak a fiatal egyetemisták. A rendszer-váltás előtti évtizedekben működő alkotótelepeken a művészek általában tanműhelyekben dolgozhattak, ahol szakmunkások segítettek a művek kivitelezését. Kecskeméten az vált gyakorlattá, hogy szobrászövendékeket hívtak meg az idősebb mesterek mellé segítségként. Ez a szokás az egykori céhes hagyományokat idézi és nagyszerű lehetőség a pályakezdő művészek számára, hogy tapasztalatokat gyűjtsenek. Sokszor aztán az egykori segítők a következő évben már meghívott művészként dolgozhattak Kecskeméten, mint Rajcsók Attila vagy Gilly Tamás.

A kiállításon szerepel Rajcsók Attila *Merítés* című munkája, egy átszúrt posztamensen egyensúlyozó kanálszerű forma. Hegesztett acélszalagjai virágszirmokként simulnak egymásra, mintha csak nemrég nyíltak volna ki. E motívum a telepnek köszönhette megszületését és 2009 óta a szobrász egyik visszatérő témájává vált.

A legfiatalabb alkotók közé tartozik Gilly Tamás és Gergely Réka. Nemrég diplomáltak a Képzőművészeti Egyetem szobrász szakán. Közös bennük a képírást idéző jelképző szándék. Gilly Tamás munkáján, mely arányát tekintve inkább pad, mint láda, hiányként jelenik meg a tulipán, egy a magyar

népművészetből ismert virágmotívum. A stilizált jelalkotás szándéka Gergely Réka szobraiban is fellelhető, a gyűjteményben őrzött munkája leginkább a japán írásjelekre emlékeztet.

A fiatal szobrászok hangsúlyos jelenléte a telepen és a gyűjteményben nem véletlen, az ezredfordulót követően számos tehetséges szobrász jelent meg a művészeti szcénán. A már említetteken kívül például Rabóczky Judit, akinek figurái hol a technika bravúros eszköztárát mozgósítják, hol az optikai látványból kiindulva szabják át a formákat. *Kint és bent* című drótszobrában a látszólagos kuszaságból rajzolódik ki az értelmezhető forma. Majoros Áron *Áramlása* az egyik legősibb fa, a ginko biloba levelét nagytíja fel, a szárból szökellő, rendhagyó erezet a vasban rejlő festői lehetőségeket is kihasználja.

A művészek fantáziája és az anyagok iránti kíváncsisága számtalan hagyományos és új technikai ötlet megszületéséhez vezetett, a hegesztés, a patinázás, az eltérő anyagok társítása sokszor meglepő eredményekhez vezetett. Elég, ha csak összevetjük Péter Ágnes, Mata Attila vagy Szabó Ádám hegesztéseit, láthatjuk milyen eltérő módon képes e technika a nyomhagyásra. Bizonyára ezért mondta az amerikai minimalista szobrászat egyik nagy alakja, Richard Serra a hegesztésről, hogy az a rajzolás egyik fajtája, közvetlen formaképzés. Bár a helyhiány miatt a tatabányai kiállításról sokan hiányoznak, de a válogatás jól reprezentálja nemcsak a tíz év termését, hanem a kortárs magyar szobrászat elmúlt évtizedének számos irányzatát. Az érzéki-konkrét szférából merítő figuratív megformálást Drabik István, Szurcsik József, Rabóczky Judit, a szintén valós látványelemekből táplálkozó, de inkább a természeti képződményeket követő Gerle Margit, Majoros Áron, az új-zélandi Colin Hope, az anyagszerűség, a formaszépség konstruktív megközelítését Péter Ágnes, Plank Antal, Gergely Réka, Gilly Tamás, a hagyományosan „barkácsoló” művészetnek nevezett gondolkodásmódot Bukta Imre és Ujházi Péter, a narratívát előtérbe helyező szobrászatot Tettamanti Béla, a játékos dekorativitást a tajvani Wu Chuan képviseli. Ez a felsorolás természetesen hiányos és csupán csak egy-egy vonását képes kiemelni a szobroknak.

Egy kiállítás önmagában is „műalkotás”, mert az éppen egymás közelébe kerülő, véletlenszerűen összetalálkozó szobrok párbeszéde folytán az alkotások egyes vonásai felnagyítódnak, mások meg elhalványulnak. Első pillantásra nem sok közös megbeszélnivalója van Majoros Gyula, Sipos Marica, Rajcsók Attila vagy a szerb Nedim Hadziahmetovic szobrainak, de ha kissé mégis elidőzünk előttük, rájövünk, hogy mindegyikük munkájában, nagyon eltérő interpretálásban, de szerepet játszik a folyadék, metaforikus, asszociatív vagy valóságos módon. Közülük Majoros Gyula az, aki következetesen, évek óta foglalkozik a vízzel, a víz állandó és változó jelentéseit kutatva.

Ugyanígy köthető össze az emlékműszerűség gondolata okán Szurcsik József, Szabó Ádám, Péter Ágnes vagy az indiai Lata Upadhyaya munkája.

A huszadik századi szobrászat számos olyan kérdést vetett fel, melyek mit sem veszítettek aktualitásukból, mint a pozitív-negatív formák ütköztetése vagy egymásmellettsége (Hack Ferenc), az átlát-

ható szobor térképzése (Plank Antal, Mosonyi Tamás, az izlandi Jóna Gudvardardóttir), vagy éppen az építészettel való összefüggések kutatása (Szabó György, Plank Antal).

Ahogy már említettem, Kopasz Tamás szobrai juttatták először eszembe a vas és a fegyver kapcsolatát. A Kalevala gyilkos természetűnek ismeri a vasat, hiába esküdjözik „a szegény vas”, hogy a szerszámok is belőle készülnek, nem csak a fegyverek. Bár a legtöbb plasztika a vas szelídebb arcát mutatja, Hack Ferenc, Kopasz Tamás és Nedim Hadziahmetovic (ha mégoly humorosan is) szobraiban megmutatkozik a vas „eredeti” harcias természete.

A tatabányai kiállítás legfőbb erénye, hogy elsőként igyekezett átfogó képet adni a kecskeméti alkotótelepen folyó tízéves munkáról, s tette ezt egy olyan városban, ahol szintén nagy becsben van a vas-szobrászat.

(*Kiállítás-megnyitó. Tatabánya, Kortárs Galéria, 2014. június 13.*)

Majoros Áron Zsolt: *Áramlás*, 2012

Kiállítás-részlet
Tettamanti Bélával

Kiállítás-részlet:
Gergely Réka: 7, 2011; Gilly Tamás: *Tulipános láda*, 2011; Majoros Gyula: *Kád is, zuhany is*, 2004; Péter Ágnes: *Az utolsó kapuk IV.*, 2009

Sipos Marica:
Lab-oratórium 1., 2011

A 2013-as Kecskeméti Acélszobrászati Szimpozium zárása és a résztvevők kiállításának megnyitója (2013. 08. 15.)

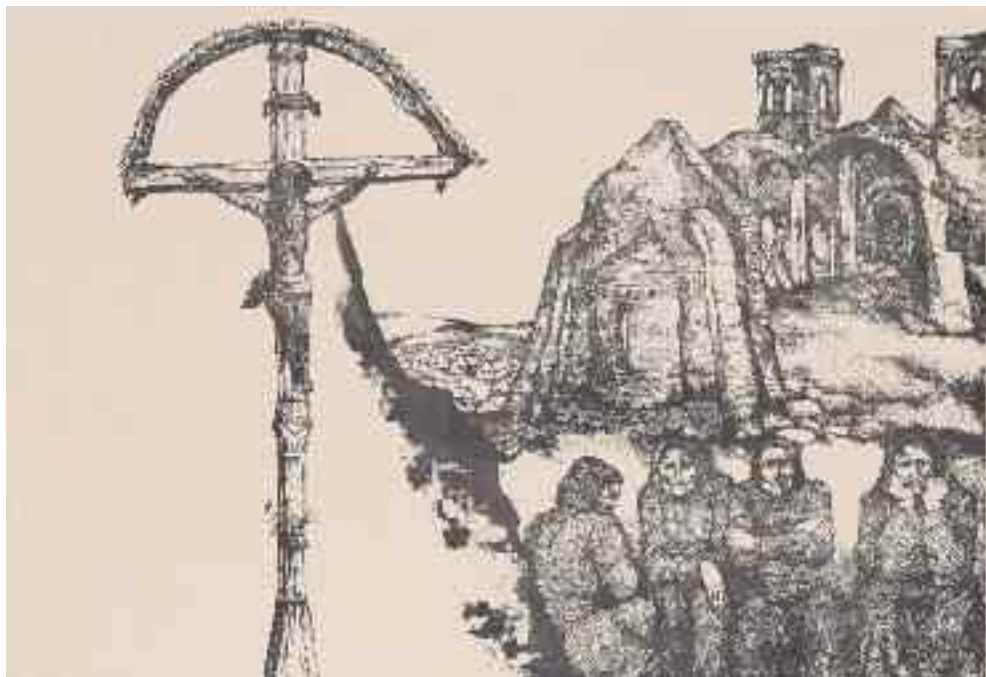
A szimpozium kiállításának részlete (Fotók: Miglinczi)

Kecskeméti Pléh-Krisztus, 1976

Őreg néni, 1979

Rom, 1969

Révész Napsugár művei

Wehner Tibor

A DOLGOK LÁTSZÓLAG LÉNYEGTELEN RÉSZLETEI ÉS LÉNYEGE

RÉVÉSZ NAPSUGÁR GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA

Révész Napsugár grafikus- és szobrászművész, aki négy és fél évtized alkotói terméséből válogatott kiállítást tárt a 2014-es nyárvégen az általa oly nagyon szeretett Eger város közönsége elé, egy ezredfordulón kiadott katalógusban fogalmazta meg alkotói hitvallását:

„Rajzaimon megeleveníteni, beszéltetni szeretném a körülöttem lévő dolgokat, tárgyakat, hisz egy virág a szerelem elmondója lehet, egy száraz napraforgó az elmúlást idézheti, viharvert fák sorsokról beszélnek, egy széken maradt kabát ráncaiba viselőjének mozdulata íródott bele. Messze látszó, fennhangon szóló művekkel ezeket nem lehet elmondani, ezért választom a kis méretű, szerénysége mellett művészmegmunkálást igénylő műfajokat, a grafikát, az érmészetet és a kisplasztikát. Ezekhez a művekhez közel kell hajolni, kézbe kell venni, s így még közvetlenebb, meghittebb kapcsolat jöhet létre az alkotás és a művészetbarát befogadó között. Mindennel amit lerajzolok, megmintázok láttatni, elgondolkodtatni szeretnék.”

Nos, e bensőséges világ dimenziói, rekvizítumai, jelenségei jelentek meg, bontakoztak ki, bontakoztatták ki jelentésvilágukat az egykori trinitárius templom hatalmas terében megrendezett, rendkívül változatos műegyüttest felvonultató, több évtizedes alkotói ívet megrajzoló tárlaton. A csaknem másfélszáz alkotás műfaji, technikai változatosságának egyik magyarázata az lehet, hogy Révész Napsugár eredetileg festőnek készült, aztán grafikusként végzett a budapesti Képzőművészeti Főiskolán, de mindig is szobrász szeretett volna lenni, így hát a színeket tulajdonképpen mellőző, de mégis festői hatásokat hordozó nagyméretű kompozíciók mellett a fekete és a fehér kontrasztjára hangolt egyedi és sokszorosított grafikák, továbbá

érmek és kisplasztikák sorakoztak kollekciónak. A grafikai anyag sokrétűségének egyik eredője a mondandót szolgáló technikai gazdagság: linóleummetszetek és litográfiák, rézkarcok, kréta-, tus- és ceruzarajzok, valamint vegyes technikával kivitelezett lapok jelentek meg önálló kompozícióként és sorozatokká felfűződő együttesekként, és e papírfelületre rögzített, síkba komponált munkákat kísérték a megmintázott, majd bronzba öntött érmek, plakettek és a figurákat megjelenítő kisplasztikák. E látszólagosan sokágú törekvéseket az alkotói szemlélet, a kifejezés stilisztikai összhangja egységesíti: Révész Napsugár pályakezdése óta a figuratív, a valóságábrázoló képi kifejezés híveként alkot. Művein kettős szerepe van a természetelvű szemlélettel megjelenített képi elemeknek: elbeszélő és szimbolikus. Mesélő és összegző. Nagyméretű és kis formátumú kompozícióin az ember és világa, vagy sokszor az emberi jelenlétet csak sugalló természet, a táj jelenik meg, különös motívum-kiemelésekkel, képi hangsúlyokkal. A művek sorát vizsgálva könnyen felfedezhetjük, hogy vannak jellegzetes, vissza-visszatérő Révész-motívumok: ilyen az angyal, a nőalak, a kereszt, a templom, a fák, a virágok, amelyek ugyanúgy valóságosak, ahogy meseszerűek is, és amelyek egyszersmind az emberiség története során mélységes szimbolikus tartalmakkal átitatódott, jelentéseket hordozó és tolmácsoló elemekként rögzülnek. Hol nagyvonalú, a részletezést kerülő, már-már emblematikus öszszegzésűek lapjai, hol meg aprólékosan kidolgozottak, ezernyi motívumból felépítettek kompozíciói. Egeri Mária művészettörténész fogalmazta meg Révész Napsugár műveit analizálva:

„Művészetének alaphangja, inspirálója a szeretet és a félelem. Jól ismeri az ember ön- és közveszélyes

Két fa, 1993

Hiány, 1989

Körtefa, 1989

tulajdonságait, teremtő képességeit és romboló ostobaságát. A jót és nemest akarja a gonosztól elválasztani: megmutatni az érzelmi sekélyességből, torzult célokból egymást és világunkat fenyegető veszélyt. A magány, a megkeseredés ellen menekvésként az egymásra figyelmet, a megértést ajánlja. Révészben akkor is ezek az indítékok működnek, amikor ágas-bogas fákat, növényeket, virágokat rajzol. ... Lapjain garabonciások, zenészek, cirkuszi népség, komédiások, mutatványosok tarka tömege éli révész-i életét. Köztük megjelenik a hétköznapi ember szorongásaival, rettegéseivel, magányával. ... Révész Napsugár valójában lírikus: drámai töltésű lapjain egyik-másik figurája gyengéd szeretetről tanúskodik. Leginkább tetten érhető ez az érzelmi forrás intímabb szférákat ölelő munkáinál, ahol a szerelem szépsége és fájdalma, a család egymásrautaltsága inspirálja rajzait."

Ezek az életérzések, ezek a korjelenségeket öszszegző mondanók, ez a meditatív, szemlélődő magatartás élteti a *Körtefa* és a *Három út* című, nagyméretű krétarajzokat, a *Zsámbék*-sorozat vegyes

technikával kivitelezett lapjait, a *Virágok hatalma* című kompozíciót és az Ady Endre költészete által inspirált, linóleumba metszett illusztrációsorozatot. A rajzok, a rézkarcok, a litográfiák, a pasztellek és a krétarajzok mesteri megalkotása egészen más felkészültséget követel, mint a pasztikák megmintázása és szilárd anyagban való megformálása. A klasszikus szobrászati tradícióhoz kapcsolódó, öntött és vert érmekben, éremsorozatokban, plakettekben és a térbe helyezett, leginkább társtalan, ülő, álló és fekvő alakokat megidéző bronz kisplasztikákban végső soron ugyanaz a gondolati tartam és ugyanaz az érzékeny emóció-világ ölt testet, amely a grafikai művek sajátja is: a feszültségekben villogzó, a természetes és a különös, valóságos és álomszerű változataiban játszó, lírai érzelmekkel telített, humanisztikus létszemlélet.

Révész Napsugár a modern magyar művészet grafikai aranykorában, a magunk mögött hagyott évszázad hatvanas éveinek végén, hetvenes éveinek elején jelentkezett első alkotásaival, amikor dolgozott még Kondor Béla, és olyan grafikusok mutatták

Érkező, 1994

Kőkapu, 2004

be új és új műveiket, mint Rékassy Csaba, Csohány Kálmán, Gross Arnold vagy Gyulai Líviusz, s érkeztek a fiatalok is, mint Almásy Aladár és Szemethy Imre. Ebben a magas színvonalú, izgalmas közegben Révész Napsugár művészi kidolgozású egyedi és sokszorosított lapjai, rajzai és rézkarcai, litográfiái azonnal élénk szakmai figyelmet keltettek. Aztán a hosszú alkotófolyamatot feltételező, az aprólékos munka érlelte kompozíciók lassan háttérbe szorultak, s később már az átfogóbb, a kiemelt motívumokkal komponált művek vették át a főszerepet. Az alkotó-

módszerben tetten érhető változás mellett azonban változatlan maradt a művész valósághoz való viszonya, szemlélete és alkotói célja: láttatni a dolgokat, megjeleníteni a dolgok látszólag lényegtelen részleteit és a dolgok lényegét, s ezáltal elgondolkodtatni. Erről győzhetett meg, ezzel az élménnyel ajándékozhatott meg a Révész Napsugár egri gyűjteményes kiállításán felvonultatott csaknem százötven darabos műegyüttes minden egyes alkotása. *(Eger, Templom Galéria, 2014. augusztus-szeptember)*

Szakadék, 1993

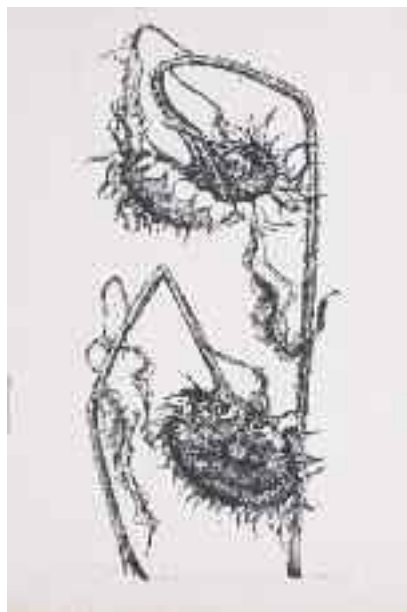
Mese, 1973

Végtelen út, 2003

Vizió II, 2012

Napraforgók, 1973

Szabó Eszter Ágnes falvédői

D. Udvary Ildikó

A KONYHÁTÓL A MÚZEUMIG

„Szerintem mindig izgalmas, amikor hétköznapi tevékenységek kerülnek művészi kontextusba, például a gyümölcsszedés és a befőzés.”

(Szabó Eszter Ágnes)

Az 1990-es években a kortárs művészetben új műfajként jelentek meg a falvédők. Tipikus posztmodern jelenség ez: a hajdani kispolgári-népi kultúra spontán aktualizálása. Szabó Eszter Ágnes egyik munkája – az 1998-ban készült „Nagymamám, Zalai Imréné találkozása David Bowieval” című falvédője váratlan sikert hozott: egy kiállítás erejéig New Yorkba is eljutott, s csak egy hajszál választotta el attól, hogy maga a pop-bálvány is jelen legyen a kiállítás megnyitóján – legalábbis a média tudósítása szerint. Az alkotás aztán felbukkant közösségi oldalakon, reprodukcióban, városban és vidéken egyaránt. És a falvédőn szereplő nagymamából is sztár lett. A sztárok – napjaink majmolt és irigyelt efemer színfoltjai a falvédőkre költözve több művésznél is egyfajta pátosztalanításon esnek át. Folytonosan pezsgő-nyüzsgő csillogó életükből csendes, unalmas egyszerűségébe merevednek, az Erzi és Mariska nénik szorgos és meglepetésektől, fergeteges eseményektől mentes világába térnek. A módszer alkalmas rá, hogy a művészek a jelenkor kritikáját adják, és egyben a naiv művész álarca mögé bújva híressé tehetik a kompozíción szereplő „átlag” – vagyis a média látókörén kívül eső, ismeretlen – embereket. A kortárs falvédők többségükben természetesen ironikus, elidegenítő felhanggal közelítenek tárgyukhoz, s a hajdani közhelyes, örökérvényű bölcsesség-plakátok helyett az aktualizáció eszközeivé váltak.

Szabó Eszter Ágnes szövegben és képben is némileg eltér ettől a fő vonaltól, kevésbé követi a falvédők eredeti lágymeleg közegét. Inkább játékos, mintsem kritikus-ironikus attitűddel közelít a témához. Amikor Ūrhajós és kecskepásztor énje találkozik a falvédőn, az egyfajta abszurd játék. Ahogy maga is fogalmaz „a múlttal való játéknak nap mint nap részesei vagyunk, hétköznapi munka közben,

kertművelés, főzés vagy rajzolgatás, naplórás közben, jó ezt észrevenni, megfigyelni, kísérletezni vele. A művészet ilyen értelemben hétköznapi létszükséglet.” Szabó Ágnes Eszter falvédői első pillantásra leginkább Pittmann Zsófi munkáihoz köthetők, nem csoda, hogy voltak, akik a David Bowie-falvédőt is neki tulajdonították.

Pittmann Zsófi talán a legismertebb és legerősebb hazai falvédő művész. Nemcsak az eredeti falvédők szemléletmódjának minél pontosabb megőrzésére törekszik, de a hírműveken az eredeti öltéstechnikát is használja. 2013 tavaszán, a Gaál Imre Galériában megrendezett kiállításán a falvédő témák széles skáláját vonultatta fel: népszerű popsztárok és dalszövegrészletek, közismert film és reklámalkotások, szlogenek, irodalmi idézetek adtak találkozt napjaink egyéb kategóriás sztárjainak. Kiállításának megnyitó személyeit is úgy választja, hogy az része legyen az általa képviselt image-nak. A kiállítás számára nem csupán falvédőinek bemutatása, hanem egy újabb autentikus installáció, melynek a megnyitó is fontos eleme – egy komplex kortárművészeti show részeként. Pittmann Zsófi sokféle verzióban kapcsolja a falvédők eredeti kompozícióját, illetve egy-egy elemét és szövegét a mai kor közismert vizuális toposzaival. Régi és új megcserélős, kicsit cinikus, kicsit elidegenítő, s nem mindig nevetni való játéka zajlik ezeken a gyakran egyéb tárgyakkal is kiegészített munkákon. Az „Utolsó vacsora” című, 2007-ben készült installációján a terített asztalra helyezett közönséges fazék egy arisztokratikus anamorfózis hordozójává válik. Az installáció felé történő nyitás mellett a művész a falvédő és a klasszikus értelemben festett felület kontextusait is keresi. Ennek egyik példája a „Házi áldás” című munkája.

A falvédő és más műfajok, klasszikus művészettörténeti toposzok társítását vizsgálja az eredeti falvédő

Pittmann Zsófi falvédői

Kiss Katalin falvédő-képei

Rácmolnár Sándor –
Hetényi Judit falvédője

közegétől és stílusától leginkább eltávolodó **Kiss Katalin**. Falvédő-képei kemény vonalakkal megoldott, strukturált, expresszív hangvételű kompozíciók, amelyeken a hímzés szerkezete, az apró öltések hiánya az íves formák helyett éles, szögletes, merev, technicizált alakzatokat teremt. Számára a falvédő a textilművészet történetének egyik, ha nem is exkluzív leágazása, s így nem szentségtörés kapcsolatba hozni a klasszikus falikárpittal. Meg is teszi a *Hölgy egyszarvúval* című sorozatában, melyre a többi munkájához hasonlóan, a szöveg és a kompozíció tematikája, hangvétele közötti éles kontraszt jellemző. Míg az alkalmazott grafikusként végzett Pittmann Zsófi, a „falvédőnő” teljes egészében falvédőművészként tevékenykedik s így közismert, Kiss Katalin számára ez a terület csupán munkásságának egyik etapja.

Szabó Eszter Ágnes, Kiss Katalin és Pittmann Zsófi mellett **Rácmolnár Sándor** és **Hetényi Judit** életművében is megjelennek a falvédők. Közösén készített sorozatukban elsősorban reklámszlogenek, brandnevek szerepelnek: Henkel, Coca Cola, Camel. Az enyhén erotikus beütésű „Call me!” című munkán közepén túsarkú cipős meztelen nő látható a falvédő két sarkából induló virágmotívumok átlójában. E reklámplakátként értelmezett kompozícióik paradox báját a szlogen vagy márkanév és a „falvédő stílus” közötti ellentét adja.

Úgy tűnik a falvédő a sík falról a térbe is kilépett, amikor a nosztalgizálás jegyében **Németh Anikó** 2008-as nyári kollekciónak egyik főszereplője lett. Az elmúlt évtizedekben több kortárs művész nyúlt, a falvédő immár lezárult világot őrző, ám kétségkívül inspiráló médiumához. Néhol erőteljesebb kontrasztot teremtve, néhol szinte illeszkedve az eredeti kompozíciók karakteréhez, de mégis mindannyian megtartották a falvédők igazi feelingjét. Legtöbbször a manapság reneszánszát élő naiv művészet nyelvén aktualizált kompozícióik témái az intim belső körből, a családi és vallási élet csendjéből a harsány külvilágba a kifelé élő hangzavarba, a folytonos újdonságra éhes médiavilágba helyeződtek.

A falvédőknek ma már nincs helyük a konyháink falán. Továbbélésük egyetlen lehetősége a nyilvánosság új értelmezése: reprodukálás, publicitás, kiállítás.

Ki gondolta volna a hatvanas években, hogy eljön még az idő, amikor a nagymama vagy a szomszéd néni tisztességben megavasodott, gondosan hímzett bölcsességei a konyhának búcsút intve galériák falain kezdenek új életet a változásokra nyitott közönség örömére. Pedig így lett. A falvédők számos társukkal együtt a pop art szellemében újraéledtek sokféle változatban. Ebben az esetben a siker garantált, mert a falvédő még ma sem szorul igazán népszerűsítésre. Néprajzi múzeumban,

Rácmolnár Sándor –
Hetényi Judit falvédője

helytörténeti gyűjteményekben, skanzenekben is mindig örömmel nézegetjük őket. Nem okoznak fejtörést, nem hoznak kellemetlen helyzetbe. Nostalgizásra hívnak, egyszerűen és érthetően közvetítik bugyutácska és mára már meghaladottnak vélt igazságait. Amolyan kedves giccek. Biztos, meghitt családi életről, szép szerelemről és csalódásról, a női szerep örök értékeiről üzennek. Ügyes kézzel, gondosan kivarrt egyszerű kompozícióhoz társul az általában moralizáló, olykor egy slágerből, magyar nótából, operettből vett szöveg. Tévedünk, ha azt hisszük, hogy az őket tápláló életérzés immár véglegesen a múltba veszett. Manapság csak a közeg, a kulissza változott. A konyha falán nincs falvédő, nem

készítünk sorozatban díszpárnákat, hímzett terítőt, de vannak nekünk helyette szappanoperák, vetélkedők, valóságshow-k. Sőt egyes sorozatok szereplői valóságos emblémaként épülnek be a köztudatba. Egyszóval a falvédő tematika számára ma is szabad a pálya. Ezt bizonyítja a különféle falvédő feldolgozásokból rendezett kiállítások töretlen népszerűsége is. Persze leginkább csak itt a mi körünkben, Közép-Kelet Európában. Mert ez a falvédő jelenség a mi specialitásunk. Néprajzi szinten és a kortárs képzőművészetben egyaránt. Aztán a belőlük készült kiállítás már mehet nyugatra, keletre. És jöhet (jöjjön is!) a siker, az elismerő mondatok, hogy legyen mit írni a falvédőre.

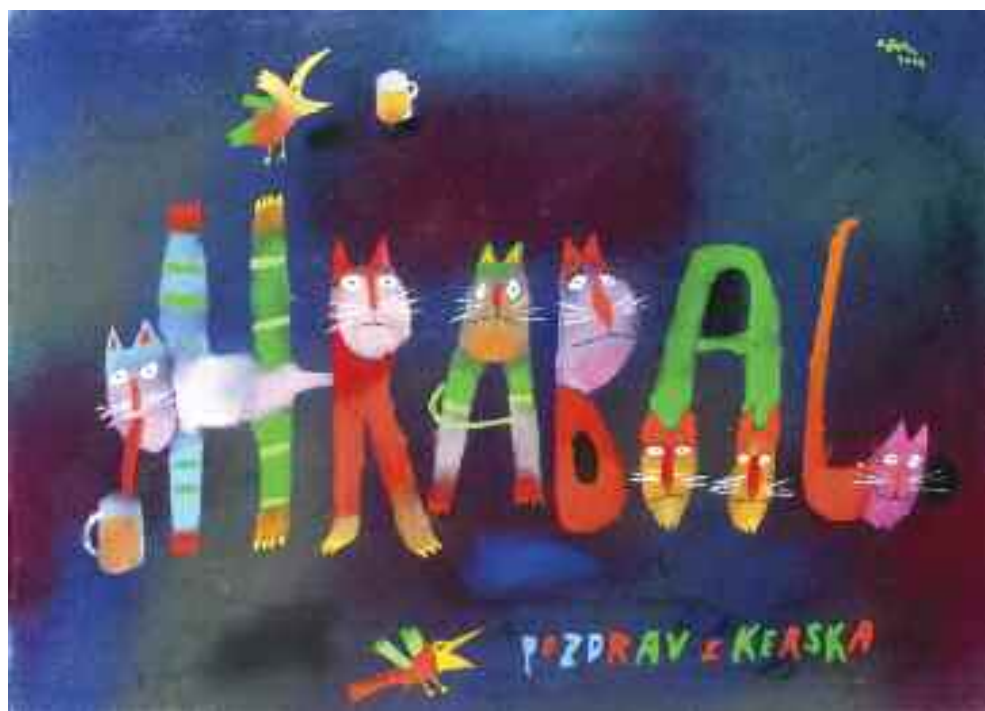
Németh Anikó ruhateve

Vladimír Brunton: Bohumil Hrabal harmadik szeme I.

Tomáš Hřivnáč: Tisztelet Bohumil Hrabalnak

Adolf Born: Üdvözet Kerskóból

Szakolezay Lajos**TISZTELET HRABALNAK****CSEH KÉPZŐMŰVÉSZEK TÁRLATA***

A száz évvel ezelőtt született Bohumil Hrabal tüne-
ményes prózavilága, mese és valóság összecsús-
tatásával, azt folytatja, amit a zseniális Jaroslav
Hasek Svejtkével már tökélyre vitt: a cseh népélet
humorban megfürdetett erkölcsiségét. Csak líraiab-
ban, a röhejes valóságszeletek közé mosolyt cso-
magolva. Mintha a világ söröskancsók négy lábán
állna, és minden valós vagy álomszereplő arra tö-
rekedne, hogy ez az archaikus – Keplerhez mérve
mindenképp archaikus – világgép időtlen idők ve-
géig megmaradjon.

Mert mi, olvasók, akár a borbélyszékbe ülünk,
akár Pepin bácsi és Mariska kettősével az irdatla-
nul magas kémény tetejére, ugyanazt látjuk: haj-
tincseken át is a felhők tisztaságát. Vagyis, nincs
az a rossz, ami nem volna elkerülhető, hatását
kisebbitendő, egyetlen – a bensőt ugyancsak föl-
szabadító – mosollyal. Avval az író által teremtett,
a mese-igazságokat erkölccse emelő kedélyvilág-
gal, amely még a börtönök (képzelt vagy valóság-
gos rémségeink) falát is megbontja.

Hogy fölzsabadultan tudjunk saját furcsaságaink
nevetni?

Sokkal inkább, hogy érezzük: a ránk nehezedő
teher, modern korunk megannyi tonnája ledobható
a vállunkról. A természetességben – a fölhajtott krigli
sörben, a világ sötétségét átvilágító macskák sze-
mében, a levegőt átszelő madarakban, a női test
és az olvasás gyönyörűségében – van a gyógyír,
ami egyúttal erő is. A lét lépcsői – sok van belőlük
– könnyebben megmászhatók általa. Életvidámság
nélkül a közép-európai sors (háborúinkat ne sorol-
juk) szinte elviselhetetlen.

S Bohumil Hrabal abban bízott, hogy arkánusának
cseppjei – a nevetés hatalom – még a leglecsús-
zottabbakat is fölemeli. Sőt, a bátran magukba né-
zőket még röpteti is. És milyen igaza volt! Hiszen

az anekdotába, hihetetlen történetbe csomagolt
filozófia maga a levegő fölhajtó erejét kamatoztató
szárny. A mindenkori emelkedésünk záloga.

A cseh csodáíró előtti tisztelgés megszervezése
a prágai Galerie la Femme tulajdonosát, Miroslav
Lipinát dicséri. Az ő szavára fogott kezébe ecsetet,
tollat, hidegtűt, fényképezőgépet nyolcvan kortárs
cseh és szlovák képzőművész. A centenáriumi tár-
lat tehát legnagyobb bőségben Prágában volt lát-
ható. Az ebből való válogatást a közelmúltban,
a cseh művészek főhajtására koncentráva, a bu-
dapesti Cseh Kulturális Központ mutatta be. S va-
lójában ez utóbbi adja, lélekemelő mozdulattal,
a tatabányai tárlat anyagát is.

Érdekes kollekción. Nem csupán a sok műfajt (szobor,
festmény, grafika, kollázs, fénykép) fölvonulató,
más-más alkotásmódot reprezentáló jellege miatt.
Hanem azért is, mert a képi emlékezést legtöbb
esetben az alkotók szinte írói vallomása követi. Ál-
talában alig vagyunk kíváncsiak – az esztétikumban
ez nem játszik szerepet – a művek elkészítésének
ihlető módozataira, de itt evvel épp az hommage-
jelleg, a személyessé vált emlékezés elevensége
hangsúlyozódik.

Hrabal filmen is nagysikerű művei és novellái (*Sör-
gyári capriccio, Szigorúan ellenőrzött vonatok, Őfel-
sége pincére voltam, A haj és a bicikli, stb.*) és
a bennük szereplő csodalények – Pepin bácsitól
Boda Cervinkáig hosszú a sor – képzőművészeinknél
éppúgy indító élményekké váltak, mint a megszentelt
hely (Liben, Kersko, Aranytigris) történéseinek fókuszba
emelése, vagy az akár személyes találkozás kapcsán,
avagy csak az utca s a csapszék távolából begyűjtött
„aranyrögök”. Volt, akit már a gyakori összefutások al-
kalmából ismerőssé vált személy megigézett (Taňa
Svatošová), sokakat egy-egy mű, illetve megannyi ka-
rakteres szereplője ragadta magával olyannyira, hogy

* A tatabányai Kortárs Galéria, a prágai La Femme Galerie, a budapesti Cseh Centrum és a Kernstok Alapítvány rendezésében!

Rudolf Brančovský: *Szigorúan ellenőrzött vonatok*

Ladislav Klusáček: *Kiváló tiszteletem, Hrabal úr*

Maryška elbiciklizik Bod'a Červinka borbélyhoz. Sérült lába annyira fáj, hogy fél-lábúnak érzi magát. Mégis, úgy nekiiramodik, úgy száguldozik, hogy öt centivel a föld fölött lebeg. Siet, mert le akarja vágatni a haját olyanra, mint a Josephin Bakeré, és a járókelők, ahánnyal csak találkozik, nem tudják levenni a szemüket arról a gyönyörű blúzárról. A női járókelők a tökéletes szabásáról és finom anyagáról, a férfi járókelők arról, amit a szabás körülvesz.

Boris Jirků: *Az ég felé nézve*

Zsúfolt villamoson utaztam Letnából Vysočanyba, keresztül a hrabali világon, közben olvastam az Őfelsége pincére voltam című könyvet. Annyira elmerültem az olvasásban, hogy elfelejtettem leszállni, és elmentem a végállomásig. Újra felszálltam, visszafelé mentem, de megint elmerültem az olvasásban, és csak a Modřany-i végállomáson tértem magamhoz. A harmadik nekifutás azzal végződött, hogy megint a végállomáson találtam magam. Leültem a fűre, az éjjeli lepkéket ellenállhatatlanul vonzó utcai lámpa alá, és zavartalanul végigolvastam a könyvet. Ilyen esetem más íróval soha nem volt. Köszönöm, Bohumil.

Alena Lipinová: *Babérok Hrabalnak*

Ha pocsek kedvem van, Hrabal után „nyúlok”, a Sörgyári capriccio című filmnek soha nem tudok ellenállni... Ha tablettában árulnak, függőséget okozna (pozitív értelemben).

Brichcín Roman: *A világ automa bűfében*

Jiří Mocek: *Bogan*

Sok sört ittam meg a „Tigrisben”, egy karmyújtásnyira attól az asztaltól, amelynél Bogan a barátaival szokott üldögélni, olykor elutasítónak láttam (amikor az autogrammra, miegymásra vadászó ún. rajongók zaklatták), de általában boldognak láttam, amikor kezében a sörrrel magába szívtá azon emberek „csacsogását”, akik később újjáéledtek az írásaiban. Nem holmi „ihletért”, hanem zsákmányért járt a kocsmába.

Antonín Černý: *Pepin bácsi feltámadása*

A fejemben motoszkált egy jelenet a Sörgyári capriccio című filmből. A kérmény tetején történeteket mutató képsorra már maga a cím is utal. Ányjátékként jelképezheti a keresztet, a reményt... Színes retró kivitelben némi nosztalgiát áraszt, ám egyúttal kiérezhető belőle az öröm, illetve az abszolút szabadság elérhetőségébe vetett bizalom.

František Kratochvíl: *Hommage á Bohumil Hrabal*
II. Az Aranytigris söröző

Sára Saudková: *Tisztelet Bohumil Hrabalnak*

A legnehezebb az volt, hogy meg kellett mozgatni ezt a mintegy mázsányi vastag könyvet, a fényes papíra nyomott előkelő enciklopédiákat éppúgy, mint számos szakadt gerincű, megkopott, de értékes tartalmú kiadványt. Kisebb halomnyi könyv: antikváriumokból beszerezve, kuka mellől megmentve, és néhány olyan is, melyeket, nosztalgia által vezérelve, megőriztem a gyerekkoromból.

Karel Sládek: *Jarmilka és angyal a gyönggyel*

Mintegy huszonöt évvel ezelőtt megkeresett a Mladá fronta kiadó, hogy illusztrálnám-e a Mester készülő novellakötetét, mely az „Akarja Ön Arany Prágát látni?” címmel fog megjelenni. ... Most ismét örülök, és hálás vagyok, hogy újra nyilvánosan tisztelettel adózhatok annak az írónak, aki az általa elmesélt történeteivel értelmessé és a gondolkodó emberhez méltóvá tette mind az akkori, mind a mai életünk valóságát. Köszönet Önnek, Bohumil Hrabal úr.

képpé állt össze a Bogan indította látomás (Ladislav Klusáček, Antonín Černý, Josef Mžyk, Jiří Rameš). Némely művész illusztrátorként szolgálta a Buhmil Hrabal-i mosolyosan savanyú, a kisember poklát – hétköznapi groteszk – nemegyszer mennyországának láttató univerzumot. Boris Jirkú például szívesen látta volna imádott íróját a Nobel-díjasok között.

Az író arca, völgymélységű „kráterekkel”, van annyira gazdag, hogy egy-egy mű – elsőbben is Tomáš Hřivnáč több grafikája (hidegtű, rézkar) és Vladimír Brunton olajnyomata – jellemtulajdonságot személyiségjeggyé tömörítő hiteles ábrázolattá válik. Az íróhoz nagyon is illő szóeső, a – paradox – föl-szabadító szavak rácsa lesz grafikai háttere Malina Miroslav szintén portré-jellegű kompozíciójának. A gondolkodó fizimiskája, a könyvcímlapok által megidézett mesevilág háttérével, Lenka Galeonit ugyancsak vallomásra bírta: olaj-vászna aktív mező, amelyen egy különleges képzeletvilágú író – álmaink szolgálatosa – trónol. Viszont a tárlat egyedüli szobrán, Tománěk Zdeněk bronzportréján ama fejen nyugvó nevezetes gyárkémény csaknem a román-francia Brancusi Végtelen oszlopával ér föl.

A mesei, lírával telített szerkezeteknek (Josef Velčovský, Marie Ban) éppúgy megvan a bájuk, mint a kubista beütésű figurákkal sokkoló helyzetföldé-zéseknek (Pauch Radovan), vagy a szürrealitás felé kalandozó álomlátók műveinek. Ez utóbbit tekintve egészen különös az író-angyalt meglövagoltató Andrej Augustin- és a szépséges Mariskát a fodrászhoz menet biciklis bódultságában elénk hozó Ladislav Klusáček-mű (Bohumil, az aranytigris és a kandúrok, illetve *Kíváló tiszteletem, Hrabal úr*). A bábumozgató groteszkben is ott a Hrabal-i létsűrítmény, ha a festőművész átlát az élet sójának a szitáján (Rudolf Brančovský, Miroslava Mádrová). A képregény harsánysága ama állomásfőnöki pecsét – pecsét a női popón – kitüntetett helyét nyugtázza (Josef Mžyk), míg a csaknem fotóalapú figuralitás a művek emlékezetbe idézésével vezet a nagy cseh író poétikát sem nélkülöző gondolati világába: a lépegető egyszerűség (Pavel Šmíd) és a virtuóz, a világot bekebelezni akaró önámítás – magasság-hódítás – rejtelmeibe (Antonín Černý). Awál, hogy macskaszemek világítják be – lelkiis-

meret-ébresztő reflektorként? – a Hrabal-i, természetességében zöld mezőt, ember-természet, fény-sötétség harmóniája is hangot kap. Az egyik képzőművész épp ennek a prágai söröskancsóban megpillantott érzésnek áldoz (David Vávra), míg a másikat a paplan alatti kellem – nő és könyv mint olvasáserotikai fogás – ösztönzi vallomásra (Viktoria Ban-Jiránková).

Ugyanaz az indítóélmény, de más-más szerkezet jellemzi Alena Lipinová és Eva Vlasáková vegyes technikájú művét: a *Babérok Hrabalnak* expresszív vonalrácsa (fej és gyárkémény) izgatón modern látásmód tükre, míg a Sörgyári kisasszony című táblán, érdekes kontraszt, a kissé szeceszsziós fej és konstruktív háttér összeszikráztatása adja a mű savát-borsát. Josef Blecha ámító erotikával van jelen, Boris Jirkú pedig brutális ecsetkezelésű, fura térszerkezetű különleges portréjával (*Az ég felé nézve*).

A konstruktív szerkezetű, vasos részegységekből-motívumokból alakított fejnek-testnek éppúgy üzenetközvetítő, sokkoló szerepe van – Alexandr Kohák Gyöngéd barbára alakrejtegető nonfiguratív alkotás –, mint a számtalan formában középponttá avanzsáló női test szépségének František Kratochvíl meghökentető motívumpárosítása (tigris – söröskancsó) a szemként foszforeszkáló, de valójában a női keblek bimbóit mutató rajzos, fehér kontúrú testtel lesz teljes. S a fotóművészek konstruált látomásai – a könyvhegyeken ülő gyönyörűségről (hátakt – Sára Saudková) és az írógépet, valamint a tárgyak világát átrepülő Vénuszról (Jan Lipina) szól a fáma – szintén a Bohumil Hrabal-i csoda angyali derűjét hivatottak megmutatni. Érzékenyen, a vágyak sivatagát teleültetvén az író-tól nem idegen virágokkal.

(*Tatabánya, Kortárs Galéria, 2014. április-május*)

Zdeněk Tománěk:
Hrabal szöveg nélkül

A Hrabal-kiállítás megnyitója (a képen: Schmidt Csaba, Iitka Kopejtková, Olga Vaclavková, Tomáš Hrivnác, Miroslav Lipina, Dr. Lázár Imre, Michal Černý, Szakolczay Lajos)
Tatabánya, Kortárs Galéria, 2014. április 24.

A megnyitón köszöntőt mondott
Helena Bambasová, a Cseh
Közletársaság nagykövete

Miroslav Lipina, a Galerie La Femme tulajdonosa átadja Schmidt Csaba polgármesternek a cseh művészek ajándékát (mellettk G. Kovács László)

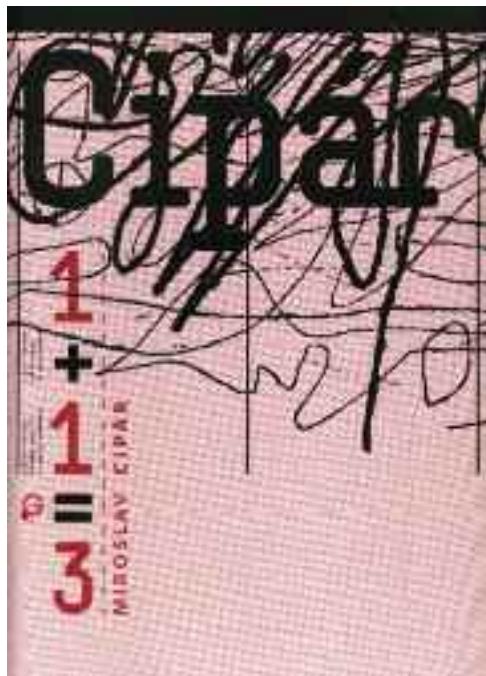
A megnyitóra készített Hrabal-torta
(készítette a Jenei Kávéház)

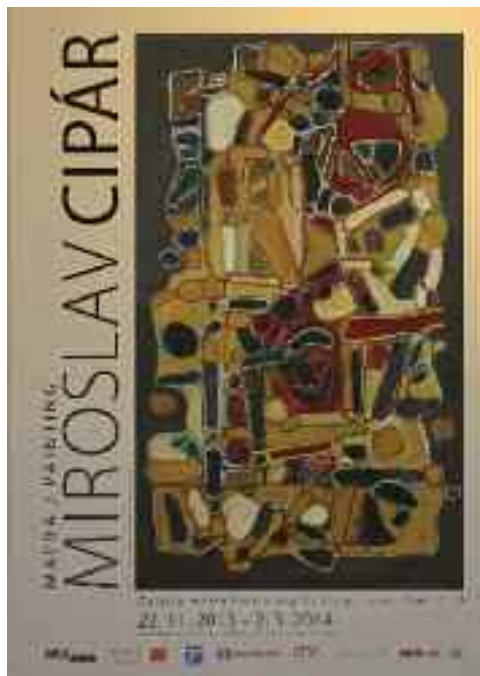
Helena Bambasová és Miroslav Lipina
felszeleteli a Hrabal-tortát
(mögöttük Dr. Lázár Imre,
az EMMI főosztályvezetője)

A megnyitó zárása
– söröskancsókkal

Az érsekújvári Cipár-kiállítás katalógusa, 2012

A pozsonyi Cipár-kiállítás plakátja, 2013. november 22 – 2014. március 2.

Bécsi arany, 1999–2008

L'ubomír Feldek

1 MEG 1 AZ 3

MIROSLAV CIPÁR KIÁLLÍTÁSAI

Bevezetésül néhány tény: **Miroslav Cipár** 1935. január 5-én született Hegyeshegyben (Semeteš), Drotária (Drotárie) központjában. Születési dátuma megegyezik Elvis Presley-ével. Zsolnára (Žilina) járt gimnáziumba, ebben viszont velem egyezik meg. Grafikát és monumentális festészetet tanult a Képzőművészeti Főiskolán, ahol Vincent Hložník és Peter Matejka volt a professzora. 1959-ben megnősült, felesége, Vilma természettudós, két közös gyerekük van. Nem csak az én véleményem szerint, de a legtöbb, nálam jelentősebb szakember véleménye szerint is ő az egyik leguniverzálisabb szlovák képzőművész: festészzel, szabad grafikával és könyvillusztrációval, dizájnnal, monumentális és jelművészettel foglalkozik, szobrok, színházi díszletek és rajzfilmek megalkotója.

1989-ben a helyi szerveződésű Szlovák Képzőművészek Szövetségének ő az első független elnöke. 1990–1991-ben a Matica Slovenská alelnöke. 1971–1972-ben grafikus szakemberként dolgozott a Children's Book Trust-nál, Újdelhiben. Sri Lankán workshopot vezetett illusztrátorok számára. Alkotói ösztöndíjasként járt Japánban, Amerikában, Franciaországban. Több tucat kiállítása volt itthon és külföldön. Több mint 300 könyvet illusztrált – ebből legalább tizenöt volt az enyém. És ha már közös munkáinkat említem, a könyveken kívül volt egy közös rajzfilmünk is, *A varázsló és a virágáruslánya*

(Küzelník a Kvetinárka). Díszletet is készített a *BOTAFOGO* című bábjátékomhoz. Egy sor hazai és külföldi díj tulajdonosa, nem hiányzik közülük a L'udovít Štúr Érdemrend I. fokozata sem. A „gyöngéd forradalom” 1989. november 19-én kezdődött Miroslav Cipár műtermében. Egy nappal később a *Nyilvánosság az erőszak ellen* (VNP, Verejností proti násiliu) egyik alapítója és a VNP Koordinációs centrumának tagja lett. És egyike volt azoknak, akik az elsők közt tértek vissza munkájukhoz, és mellőzték a politikai karriert. Ennek köszönhetően ma nem kell az idejét vesztegetnie semmiféle választási kampánnyal – és nyugodtan kiállíthat Érsekújváron. Engedjék meg, hogy idézzek abból, amit mások mondtak róla. Nemrégiben jelent meg František Mikloško *Tíz igazak* (Desať spravodlivých) című könyve, amelyben egy személyhez szóló tanulmány szól Miroslav Cipárról. Mikloško azt mondja benne: „Miro, akárhová kerülsz, a Te életed értelme az, hogy szebbé tedd az életet.” És ha Mikloško ezt mondja, akkor ez azt is jelenti, hogy jobbá, morálisan szebbé teszi a világot. František Mikloško tanulmányában nemcsak Cipár művészetét, hanem karizmáját is kiemeli, karitatív aktivitását, együttműködését a Michal Vašek Kiadóval és a megboldogult Petr Smolikkal, aki beindította kiadói tevékenységét. Mindannyian tudjuk, miről van szó.

A művészetteoretikusok közül L'udmila Peterajová asszonyt idézzük: „Egyedülálló jelenség közegünkben, aki klasszikus iskolázottsága ellenére mintha semmiben sem kötődne a tradícióhoz... Drótostót véreőről és személyiségének tudatalatti drótostót részéről, Kysučokról (szülőhelyéről – a szerk.) és elődeiről beszél. Bizonyára sok igazság van benne. Ennek ellenére Miroslav Cipár művészetében más mélytudati szintek is léteznek, és vajon tudatos-e, hogy nála az írás és a kép egyfajta kezdetleges szimbiózisba, még a differenciálódás előtti állapotba tér vissza. Rajzait nézve nem egyszer felmerül

Kilátás, 2007

Juta I-III., 2009

a kérdés – kódolt írásbeli megnyilvánulásról van-e szó, avagy figurális képről ... Az az érzésem, hogy Miroslav Cipár művészetének számos jegye az európai képzőművészeti gondolkodáson kívül áll, és más kontinensek ősi, eredeti kultúrájához közelít.” Ennyit L'udmila Peterajová asszonytól...

Ami engem illet, nem fogok ma művészettörténetest játszani. Csupán barátként fogok beszélni. Szavaimat mindenekelőtt az inspirálja, amire baráti beszélgetéseinkből emlékszem. Mironak csodálatos kapcsolata volt apjával. Cipár papa olyan ember volt, aki nem félt az ételtől, aki tudta, miként harcoljon, hogy az élete sikerüljön, és el tudta viselni az élet minden támadását. Mindkét Cipár szülő még fiatal korában kiment Amerikába, hogy megkeresse a jövőre valót. Hoztak kintről egy anekdotát is, amit Miro azóta is kedvel. Állítólag, amikor a Kysučaniak egy csoportja Amerikát járta, egyszer csak megláttak egy édesburgonya reklámat: SWEET POTATOES, és így szóltak: „Nem kell tovább mennünk – a világ csupa potato!” (szójáték: angol: sweet – édes; szlovák: svet – világ). Az anekdotán kívül Miro szülei egy kis dollárt is hoztak Amerikából. Ám jött velük a világválság is és mindenüket elveszítették. És megint nulláról kellett indulniuk. Amikor ismét lábra álltak és vendégfogadót nyitottak a hegyek közt, Hegyeshegy, kitört a háború, és Cipárék fogadójában a partizánok találtak menedékre. Nem egyszer megtörtént az is, hogy németek tévedtek arra – Miro apja látogatásukat hidegvérrel fogadta, még akkor is, amikor épp a szomszéd szobában ültek a partizánok. Valaki azonban elárulta, így a háború vége felé egy tömeges kivégzés áldozatául kellett volna esnie. Nem esett. Miro apja volt az egyetlen, aki a kivégzést csodával határos módon túlélte. Méghozzá kétszer. Mert nem csak a kivégzőosztag sortüzét élte túl, hanem azokat a lövéseket is, amelyeket még közelről is leadtak a kivégzettekre. Éjjel kimászott a holttestek közül és hazakúszott.

Miro a történethez ma hozzáfűzi: „Apám akkor negyvenöt éves volt. És aztán még újabb negyvenöt évig élt – ez pontosan az élete közepén történt meg velem.” A felismerés – hogy a kiemelkedő pillanat, amikor eldőlt számunkra a lenni vagy nem

lenni kérdése, mely épp az életünk közepén érkezik el – apja halála után Miro egyéni filozófiájának része lett. Többször is hallottam erről a központi pillanatról beszélni – és úgy gondolom, hitt ennek mágikus erejében. Miro Cipár azonban nem az egyetlen, aki ilyesmiben hitt. Hitt benne például Dante is. Az ISTENI SZÍNJÁTÉK ezekkel a sorokkal kezdődik:

„Az emberélet útjának felén

egy nagy sötétlő erdőbe jutottam,

mivel az igaz utat nem lelém.

Ő, szörnyű elbeszélni mi van ottan,

s milyen e sűrű, kúsza, vad vadon:”...

A középpont mágiájára felhívja a figyelmet Shakespeare is – például már színjátékának elnevezésével is: SZENTIVÁNEJI ÁLOM, amely az eredetiben így szól: MIDSUMMER NIGH'S DREAM. Nyárközép éji álom. És ha már Shakespeare-nél tartunk – említsük meg a HAMLETet is. Hamletnek a hesingöri vár bástyáján megjelenik apja meggyilkolt szelleme, és elárulja, hogy Claudius ölte meg. Felszólítja Hamletet, hogy álljon bosszút a gyilkoson. Hamlet azonban tépelődik – hisz mi van akkor, ha apja szelleme valójában az ördög volt és gaztetre bújta fel? Később azonban színészek érkeznek Helsingörbe, és Hamlet megkéri őket, játsszák el Gonzaga király meggyilkolását, s amikor a darabban elérkezik a királygyilkosság pillanata, Claudius leállítja a játékot, fényt kér és távozik. Hamlet ebben a pillanatban bizonyosodik meg arról, hogy apja szelleme igazat mondott, és bosszút kell állnia. És mit állapítottak meg a Shakespeare-kutatók? Ez a pillanat, az epiphania, vagyis a megnyilvánulás pillanata, az igazság pillanata, amely a második felvonás harmadik jelenetének 263–264. sorában érkezik el, a midpoint (a középpont), milliméterre pontosan ugyanakkora távolságra van a híres tragédia kezdetétől, mint a végétől.

A középpont mágiája azonban nemcsak időben jelenhet meg. A kiállítás címe, az **1 MEG 1 AZ 3** bizonyítja, hogy Miro Cipár azok közé az emberek közé tartozik, akik hisznek a középpont mágiájában –, ami az ő esetében nem az élet kezdete és vége között helyezkedik el, hanem bármilyen egyébnek a kezdete és a vége között, de inkább úgy mondanám,

Kodifikált idézet, 2001

Betű, 2011

Pályák, 2013

Dulakodás, 2009

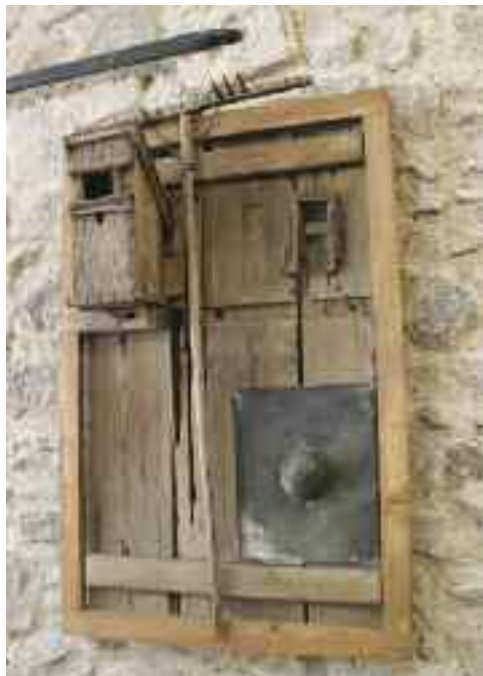
Kís c., 2014

Elbasan - Postelbasan, 2010

Édesapám botjai, 1990 körül

Örökség, 1990

Az ajtón keresztül, 2007

Ajtó, 2007

Találkozás Miroslav Cipárral a kiállításon

Vladimír Predmerský és Miroslav Cipár a tárlaton, mögöttük a *Kísértés feketében* című festmény

Trifor III. (Mimon), 2002. (A fotókat a pozsonyi kiállításon Miglinczi Éva készítette 2014. február 15-én.)

hogy egy időbeli intervallum középpontja helyett Cipár midpointja térbeli, mondjuk egy kör közepe. Erről a körről mondandóm elején már szó esett – ez a kör Cipár sokoldalú tehetsége, amellyel a természet megajándékozta, s ami gyengébb jellem esetén elviselhetetlenül terhes ajándék lehetne. Cipár azonban univerzális tehetsége mellé kapott még egy ajándékot – az apjához hasonló férfias erőt. Nem hagyta, hogy hatalmas tehetségét ereje szétfeszítse és elapórozza. Nem rabszolgája, hanem ura lett sokrétű adottságainak. És ez a tehetség körtáncot jár a képzelt középpont körül, mint amilyen közép e kiállítás elvezetésében az összeadás jele is. És mindaz, amit

Cipár létre tud hozni – s ez bizony nem kevés – e körtáncban kezet nyújt egymásnak és összeadódik. S hogy ez milyen szabályok szerint történik – arról nálam sokkal jobban tud beszélni ő maga. Én már csak annak megállapítására szorítkozom, hogy Cipár hite a mágikus középpontban van – vagy másképpen szólva –, hála az érett összpontosításnak, lehetőségünk nyílik ma meggyőződni arról a csodáról, hogy **1 MEG 1 AZ 3.**

(Kiállítás-megnyitó. *Érsekújvár/Nové Zámky, 2012. január 26.*)

Balázs Andrea fordítása

A Zoubek-kiállítás meghívója, az *Arctalan akháj harcos* (1984) című alkotással

Ballagó fiú, 1975 (Fotók: David Steckert)

A Zoubek-kiállítás a galériáról, Prága, Vár, 2014. (Fotó: Miglinczi Éva)

Radoslava Schmelzová

ERETNEK HAGYOMÁNY ÉS AZ ARANYHAJÚ LÁNY

OLBRAM ZOUBEK KIÁLLÍTÁSA

Olbram Zoubek (1926) ahhoz a generációhoz tartozik, amelyik az 50-es, 60-as években utat nyitott a tárgy nélküli tárgyasult művészetnek, s ezzel véget vetett a cseh szobrászatban a Myslbek-féle hagyománynak. Munkásságát ma mégis hagyományos, sok szempontból klasszicizáló művészetként jellemzik (az egyéni és az általános kiegyensúlyozottsága). Maga a szobrász teszi hozzá: *„Általában a modern áramlathoz sorolnak, de én tulajdonképpen teljesen hagyományosan dolgozom; agyagból formázom meg a szobraimat, ahogy azt ősidők óta szokás, a témák is hagyományosak: a mitológiából, főleg a görög mitológiából és az Ótestamentumból valók.”* Hogy miként is van valójában, az abból a retrospektív összeállításból látható, amit Olbram

Zoubek a lányával, Polanával együtt komponált. A kronologikus sorrendbe állított szobrokkal, amelyeket a szerző 70 év alatt alkotott, időrendben visszafelé, a legújabbaktól a régiek felé tekintve találkozhatnak a látogatók. Az első benyomás, ami a Lovardába lépéskor a lépcsőről bepillantva adódott az ajtó üvegablakán át, a szürke, fehér és színes alakok strukturálatlan, kaotikus „erdeje” kifejezetten ambivalens érzést váltott ki, amit egy tömör indulatszóval lehetne röviden kifejezni... Abban a pillanatban azonban, amikor az ember nagyságúnál valamivel magasabb szobrok „erdejébe” beléptem, megéjtetem az egyes figurák közti viszonyok és tekintetek átgondolt installációját. A szobrok közt sétáló néző előtt egyszeri, lényegi, valószínűleg hosszú időre megismételhetetlen tapasztalat nyílik meg e komplex műalkotásról; háromszáz szobor beszél egymással, finoman mozognak a látogató lépteihez igazodva, a természetes fény megváltoztatja arckifejezésüket is, pedig egy milliméterrel sem mozdulnak el, egy szót sem ejtenek ki. Ez az élmény semmiképpen sem érzéki, hanem kontemplatív találkozás a szépség esztétikai kategóriájával (amelyet rég elűztek a kortárs művészetből), amely nem függ a szubjektum akaratától, mert a dolgok belső minősége, s így nem lehet „elvenni tőle” a szépséget.

Olbram Zoubek a 2. világháború után a prágai Iparművészeti Főiskolán (VŠUP) tanult Josef Wagnernél, akinek „sorelt” kellett tanítania, mindenekelőtt azonban megismertette tanítványait a cseh barokk hagyományával, de főleg a művészi mesterséget, a szobor és sgraffito restaurálását tanította meg nekik. Zoubek a *Traktorista* című plasztikájával abszolvál, és 1959-ben a műhelyből több diáktársával együtt belépett a *Trasa 54* (Útvonal) csoportosulásba, amely figuratív programjával az 50-es évek normatív esztétikájával ellentétesen jelölte meg irányát. A szocialista realizmus dogmája azonban kikezdehetetlen

volt, így Cseh- és molaországi restaurálásból éltek meg Zoubek tiszta megformálású és szinte jelzésszerűen leegyszerűsített, a kubizáló alaktanból is merítő figuráinak stílusfelfogása közel állt a kor világtendenciáihoz. Hangsúlyt fektetett a kétoldali konvex, finoman körvonalazott figura tökéletesen artikulált frontalitására (Zastřelny – *A lelőtt*, 1958, Vítěz – *Győzelem*, 1959).

Nagy hatással volt művészetére az olasz neorealizmus, különösen Marino Marini (1901–1980), aki az etruszk művészetből kiindulva színezte szobrait. Abban az időszakban, amikor szobor plein airjein munkálta meg egyszerű monumentális alakzatait, absztrakt archaikus blokkjait (*Kúros, Koré*, 1965), barátságot kötött Karel Prantl (1923–2000) szobrászművésszel, a nemzetközi szobrász szimpóziumok megalapítójával, és nagy hatással volt rá Fritz Wotruba (1917–1975) is. Később azonban Zoubek visszatért a földtől elválasztott figurákhoz, amelyeket olyan anyagokból öntött, amelyekhez éppen hozzájutott, a leggyakrabban cementből. Az egzisztenciális feszültséget, amely az informel cseh variánsának forrása lett, inkább kerülte. Figuratív munkásságát egy életre elbűvölte az antik és archaikus művészet, amint azt görögországi, egyiptomi, szíriai és libanoni látogatásai alkalmával megismerte. Esztétikájának tárgyi alapját képezték Alberto Giacometti következetesen vertikális, megnyújtott, érdes felületű figurái. Giacometti művészetéről ezt írja Sartre: „*Úgy modellálta az embert, ahogy távolból látta. (...) Giacometti szobra elnyomja a sokrétűséget, nincsenek részei, teljes egészében, egyszerre jelenik meg.*” (B. A. ford.) Ehhez az érzékeléshez hozzájárul az „egybecsomósító csoportok” effektusa. Hasonló szavakkal jellemezhető Olbram Zoubek radikálisan leegyszerűsített, átszellemült vertikális szobrainak koncepciója, ahogy fokozatosan állandósultak, mint alacsony talapzaton rögzített, szobrászanyag darabokból hozzáadott, illetve elvett, vagy más módon formázott struktúrájú, finom, graciózus, karcsú, hosszúlábú, drapériával és hajjal ellátott, gyakran stilizálásnak alárendelt figurák.

Legjelentősebb az az eljárása, amikor úgy orientálja a testet, hogy megbontja az összefüggő tengelyt és kimozdítja a törzset, ezzel mindig szuggesztíven

hat. A lábujjhegyen álló, előrehajló figurák gyöngítik a szobor kapcsolatát a földdel, a derékba tört figurák pedig felborítják a testtartás és a kifejezés hieratikussá (szent) jellegét. Feszültséget idéznek elő a hétköznapi és az archaikus között, képesek dialógusba kerülni más szobrokkal vagy közvetlenül a nézővel, a kommunikáció részét képezik a figurák általános és drámai gesztusai, a cement vagy az azbesztcement köznapisága kontrasztban áll archaikus nyújtottságukkal. Kitűnő portrékészítőként Zoubek sok barátjának képmását is elkészítette. A cseh figurális szobrászat kiemelkedő megnyilvánulásai közé tartoznak az ún. szürke és piros építész-portréi (szürke és piros kettős portré Ivo Loos és Jindřich Malátka építészekről 1964–65-ből). A 60-as években Zoubek sok hazai és külföldi kiállításon vett részt.

1969-ben, miután Jan Palach felgyújtotta magát és meghalt, Zoubek titokban, egy orvostanhallgató társával halotti maszkot készített Palachról a prágai ügyészség épületében. Zoubek elkészítette Palach sírkövét is, akárcsak Jan Zajčec. Palach halála a szobrász életében olyan törést jelentett, melynek hatására végérvényesen átállt az akkori politikai rendszer ellenzőinek oldalára. 1971-ben, miután lehetetlenné tették, hogy kiállítson, visszatért a restauráláshoz, és Václav Boštíkkal, Zdeněk Palcerral és Stanislav Podhrázkýval együtt dolgozott Pernštejn és Litomyšl reneszánsz kastélyai írásos homlokzati sgraffitójának felújításán. A vakolat alatt talált hatalmas figurális sgraffitók felfedezése után a szobrászok még további 17 szezonon át működtek ott. A restaurálás évszakhoz kötött munka volt, így Olbram Zoubek télen saját szobrain dolgozott. Az időtájt került ellentmondásba kortársaival, visszatért a reális ábrázoláshoz, ugyanakkor erősítette az időnkívüliséget. Megragadta a szobrok, illetve drapériáik sokszínűsége (eredetileg az antik szobrok is színesek voltak), felfedezte az aranyozott felület és a cement vagy az ólom kontrasztját. Ezeket a posztmodernre jellemző jegyeket gyakran felróták neki (*Akháj harcok*, 1984). Megjelennek a trójai háború alakjai, Agamemnón műkénéi király, testvére, Menelaosz, feleségével, a szépséges Helénával, Klütaimnésztra királynő és lányuk, Iphigeneia,

Olbram és Marie, 1989

Ismét Olbram és Marie, 2003

Az Olbram család, 1973

Klütaimnésztra, 1988

Iphigéneia, 1986; Éva, 1982

Kiállítás-részlet

Anya és Apa, 1971

Jan Palach és Jan Zajic (a Prágai Tavasz mártírjai)

Olbram (részlet), 1973

Kvestorka és Rektor, 2002

Szent Kristóf, 2013

Kommunizmus áldozatainak emlékműve

Női alakok a kiállítás udvarán (A kiállítás fotóit Miglinczi Éva készítette)

akit apja a háború sikere érdekében gondolkodás nélkül feláldozott az istennőnek. Ezek a szereplők nemcsak az antik drámairodalom alakjai, hanem a szobrász konkrét színész-barátainak portréi is. Később e látszólag egyszerű szobrászati eszközök tapasztalatai révén néhány alapvető női és férfialak típust hoz létre.

1989 után, amely – az ő szavával élve – váratlanul érte, úgy érezte, munkássága lezárul, ám épp ellenkezőleg történt, konjunktúrája lett. A szobrász számára, aki a totalitárius rendszernek „nem adta meg magát”, nyilvánvaló elégtétel volt, hogy 20 évnyi kihagyás után szobrai közterekre kerültek, Václav Havel elnöknek pedig hivatalba lépése alkalmából felkínálhatott egyet szobrai közül. Az elnök az aranyhajú lányt választotta. Így került az elnöki hivatalba hosszú évekre Zoubek legnépszerűbb szobra, az *Iphigeneia*. A forradalom utáni időszak azonban másfelől ártott a szobrásznak a közületi megrendelésekkel. Így ambivalenciát keltett például a *Kommunizmus áldozatainak emlékműve*, amit gyakran kritizáltak, ám az alkotás működik, az emberek a lépcsőn üldögélnek és lefényképeztetik magukat a szobrokkal, természetes helyre vált. A retrospektív kiállítás az efféle ellen-

vetéseket egyszerűen elnémitja, miként elnémitott engem is, amikor hosszú évek után ismét belenéztem a szürke cementből készült *Szárnyaskigyó* arcába, és visszatért belém az a szinte elfeledett „nem profi” ámulat és mámor, amit a műalkotás ereje keltett bennem.

A természetes napfényben vibráló szobrok erdeje, Olbram Zoubek megalkotott művészi világa legyőzi mások világának idegenségét, a kortárs művészet szétforgácsolt izoláltságát, belső kapcsolatot hoz létre másokkal. Nem tárgyiasult kapcsolatot hoz létre, hanem belső kapcsolatot. Nyilván szót lehetne itt ejteni az individuális preferenciák történelmi, kulturális és antropológiai megoszlásáról. Ez a fajta szépség azonban, éppúgy mint a jó vagy az igaz, nem látszik közvetlenül, ítélet eredménye. Van, aki megítéli pro és kontra, és ... a szépséget, a jót vagy az igazat választja, mint abszolút kategóriát, amelyet nem lehet nem létezőnek tekinteni. A jelen kor nem értheti abszolút igényeiket, de egy időre legalább szemtől szembe nézhet velük... (Atelier, Prága, 2014. 3. 13, 16.p.)

(Prága, Vár, Lovarda, 2013. november 29. – 2014. március 2. Kurátor: Polana Bregantová) Balázs Andrea fordítása

A prágai Karel Zeman
Múzeum plakátja

Karel Zeman a *Kuksi úr*
(Pan Prokoup) rendezése
közben

Ördögi találmány (film), 1958

Mirka Spáčilová

A NYÁJAS VARÁZSLÓ KASTÉLYÁBAN!

A Károly hídtól öt lépésre egy mesevilágba léphetünk. A **Karel Zeman Múzeumban** ámulhatunk, álmodozhatunk és akár játszhatunk is. A gyerekeknek csinálom, mondogatta Karel Zeman¹. A neki szentelt múzeum homlokzatán pedig a változatosság kedvéért a következő nagybetűs felirat állhatna: *Gyerekeken tesztelték*. A projektet jegyző Jakub Fabel és Ondřej Beránek éppúgy gondolt a gyerekekre, mint a barrandovi stúdió asztalosai, akik a játékosan kivitelezett kiállítási tárgyakat úgy helyezték el, hogy a kis látogatók érdeklődését ne kelljen megsínyleniük. De az üveggel vigyázzunk!

Kuksi úr kalapban

Tudnivaló ugyanis, hogy rögtön a címben említett nyájas varázsló mesebeli kastélyára emlékeztető múzeum bejáratánál gyengéd üvegfigurák csapata sorakozik. Azoknak a törékeny hősöknek a másolatairól van szó, akik Zeman *Inspiráció* (Inspire, 1949) című filmjében szerepeltek; a baletet és pantomimet „előadó” apró alakok Jaroslav Brychta üvegművész műhelyéből származnak.

Eredeti változatában van jelen viszont Kuksi úr (pan Prokouk), aki ugyanebben az időben, a negyvenes évek második felében az időszerű eseményekhez kapcsolódó anekdotikus rövidfilmek egész sorának főszereplője volt. A jellegzetes szalmakalapot viselő egyedi bábót a filmrendező lánya, Ludmila Zemanová adta kölcsön a múzeumnak, apja részletes forgatókönyveivel együtt.

A mester első hosszabb, fél órát kitevő, *Lávra király* (Král Lávra, 1950) című filmjének korabeli, vetítésre hívó plakátja, amelyen az alábbi, a programhoz fűzött megjegyzés olvasható: „Az Ivánkánk és az Irigy kisállatok című filmekkel együtt vetítjük.” Ezután a *Madársziget kincse* (Poklad ptačích ostrova), Zeman első egész estés játékfilmje következik.

A víz alá és a felhők közé

Ezek után a szülők már nem tudják csemetéiket ellenőrzés alatt tartani, mert három olyan önálló tér következik, amelyek a trükkök fejedelmének három kulcsfontosságú filmjéhez kapcsolódnak; ezekből a terekből a gyártási folyamatok leírásai és a filmkészítést szemléltető bemutatók sem hiányoznak. Az *Utazás az őskorba* esetében a látogatók kipróbálhatják, milyen módszerrel forgatták le a mamuttal készült jeleneteket – de a hatás teljessége érdekében vagy csak fél szemmel szabad figyelniük, vagy fényképezőgépet kell használniuk. Ugyanitt egy kapcsológomb megnyomásával mozgásba hozhatják a történelem előtti korok óriási szitakötőjének a modelljét. Az *Őrdögi találmány*nál – amelyet annak idején csaknem száz New York-i moziban vetítettek egyszerre – csábítóan hat például a Verne által megálmodott tengeralattjáró gépháza, melynek a motorjait egy kerék forgatásával lehet mozgásba hozni. Az akváriumban a víz alatti jármű modellje „úszik”, s ismét elég egyetlen érintés egy olyan fényeffektus létrejöttéhez, amely

1 Karel Zeman (1910–1989), cseh filmrendező; művészi rang tekintetében joggal sorolható a legnagyobbak közé. Hazájában és külföldön is a trükkfilm csodálatra méltóan leleményes mestereként tartják számon, életművét gyakran a filmművészet francia úttörőjének, Georges Méliès-nek a munkásságával állítják párhuzamba. Legnevesebb alkotásai közül nem egyet Jules Verne regényei ihlettek: az *Őrdögi találmány* (Wynález zkázy, 1958) a *Francia zászló*, az *Ellopott léghajó* (Ukradená vzducholoď, 1967) a *Kétévi vakáció* s részben a *Rejtélyes sziget*, az *Ústökösön* (Na komětě, 1970) pedig a *Hector Servadac* nyomán született. Sikeres és ma is sokra becsült filmjei közül feltétlenül említést érdemel még az *Utazás az őskorba* (Cesta do pravěku, 1955) és a *Münchhausen báró* (Baron Prášil, 1961), amelyek – akárcsak a Verne-adaptációk – ötletgazdagsággal, képi világgal ma is lenyűgözik a nézőt.

Münhausen báró, 1961

Karel Zeman az Őrdögi találmány rendezésén

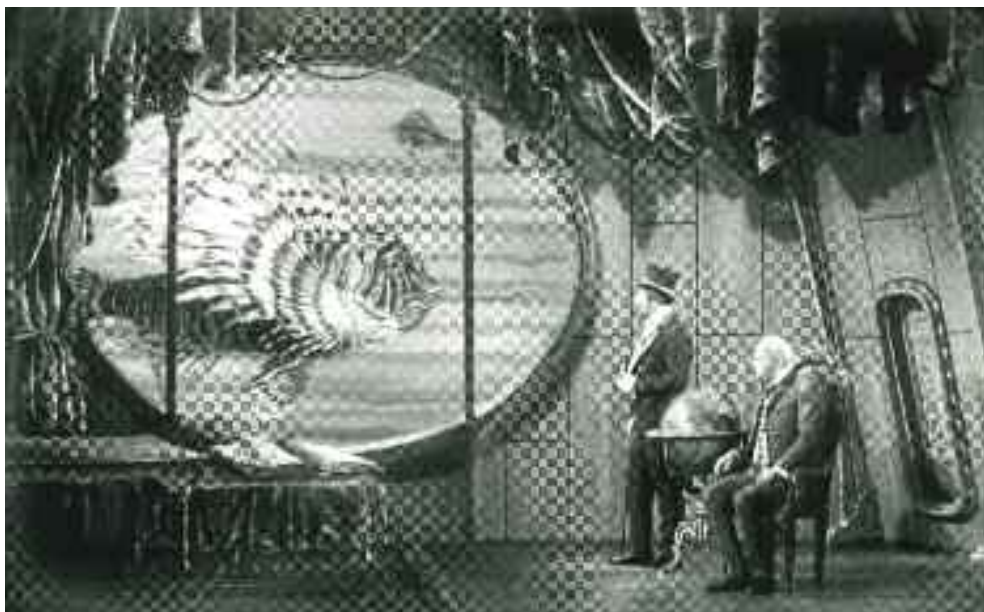
Münhausen báró, 1961

Ördögi találmány, 1958

Ördögi találmány, 1958

optikai eszközökkel hullámokat kelt a tengeralattjáró körül. A bűvársisakban az érdeklődők meghallgathatják a Karel Zeman tengermélyi világainak ihletésére született szerzeményt. S az a mozgó háttérű repülő szerkezet, melyről a gyerekek nem hajlandók lemászni, a felhők közé viszi fel őket.

Vissza a mesébe

A harmadik helyiségben végül a *Münchhausen báró* című film világába jutunk: ez a Cannes-ban és Locarnóban is díjjal kitüntetett mű, amely Terry Gilliamot a történet újbóli feldolgozására ösztönözte², az embernek a világűr meghódítása iránti vágyáról vall. Azon az időtengelyen, amely Georges Méliès úttörő jelentőségű munkájától, az *Utazás a Holdba*³ című filmtől az Apollo 11 valóságos útjáig húzódik, Zeman kísérlete igencsak előkelő helyet foglal el. A látogatók itt újra kipróbálhatják a rendező trükkös ötleteit, melyeknek köszönhetően lefényképezhetik vagy lefilmezhetik magukat egy rózsával a Holdon. Különleges alkalmakkor a múzeum egy csábító attrakciót is felajánl, amely a film szimbólumához kötődik: ágyúgolyón lehet repülni.

A teret kitágító tükrök között, a „távlatok folyosóján” végighaladva s azokon a fülkéken túljutva, amelyekben bele lehet nézni a filmekbe, az elvárászolt látogató az utolsó terembe jut. Itt további nevezetes művek: a *Bolond krónikája* (Bláznova kronika, 1964), az *Ellopott léghajó*, az *Üstökösön*, az *Ezeregyéjszaka meséi* (Pohádky tisíce a jedné noci, 1974), a *Varázsló tanítványa* (Čarodějův učeň, 1977), a *Mese Jancsiról és Marikáról* (Pohádka o Honzíkovi a Mařence, 1980) idézik fel a rendező munkásságát. Az *Ezeregyéjszaka meséiről* megjegyzendő, hogy Zeman ezzel a filmmel kezdte meg a lányával folytatott együttműködést, aki képzőművészként vett részt a közös munkában.

Utazás az őskorba, 1955

A látottak utáni pontot azok a tablók jelentik, amelyek Zeman világhírét tanúsítják, s azt mutatják be, hogy poétikája a családi kötődés révén hogyan él tovább Ludmila Zemanová leginkább gyerekekhez szóló könyveiben.

Aztán az ember kilép a hétköznapi valóság világgosságába – de legszívesebben visszatérne a mesébe, ahol szünet nélkül csodák történnek.

Fordította és a jegyzeteket írta: G. Kovács László

Az írás a Karel Zeman Múzeumot (Muzeum Karla Zemana) népszerűsítő, a Mladá Fronta Dnes című napilap mellékleteként 2012. október 26-án megjelent, *Keljenek velünk útra* (Vydejte se s námi) címet viselő kiadványban látott napvilágot.

2 Az ismert amerikai/brit filmrendező *Münchhausen báró kalandjai* címmel 1988-ban készítette el saját változatát.

3 Méliès 1902-ben született alkotása Jules Verne – de Magyarországon talán helyesebb Verne Gyulát írunk – két nagyhírű, a tudományos-fantasztikus irodalomban alapműnek számító regénye, az *Utazás a Holdba* s az *Utazás a Hold körül* invenciózus, ám igencsak laza adaptációja; a neves „ősfilmre” kis mértékben Herbert George Wells *Emberek a Holdban* című műve is hatással volt.

A Zeman Múzeum kiállításának termei – látogatókkal (Fotók: Miglinczi)

A Zajos magány, Bohumil Hrabal száz éve című album

1956 – Pipsi és Hrabal esküvője

1981 – Hrabal és Marysko

Kocsis Péter

A GYÖNGYHALÁSZ SZÁZ ESZTENDEJE: 1914–2014

„Az író és a disznó haláluk után lesznek csak igazán közkedveltek” – írta egyik művében a 100 éve született Bohumil Hrabal. A „csehszlovák író” már életében rendkívüli népszerűségnek örvendett, ma pedig lassan „klasszikusnak” számít. A világirodalom legnagyobbjai közé tartozik, és ezen nem változtat sem az, hogy gyorsan változó világunkban egyre kevesebb hely jut az állandó értékeknek, sem pedig az irodalmi Nobel-díj érthetetlen hiánya.

Csehországban számos kiadvány jelent meg a centenárium alkalmából, sőt egész estés dokumentumfilm is bemutatott róla. A könyvek közül kettőt emelnék ki: a Via Hrabal és az *1914–2014 – Hlučná samota* (Zajos magány). Az előbbi kortársak, barátok, tisztelők visszaemlékezéseiből áll, az utóbbi pedig irodalomtudományi pontossággal mutatja be azt a 100 esztendőt, amely Hrabal születésétől máig eltelt.

Hrabal részben kétségtől a cseh irodalom tipikus hagyományát, a „kis emberek” ábrázolását folytatta, elődeitől sok szempontból eltérő módon. Ennek megértéséhez a kulcsszó a „*pábitel*”, amelynek magyarra fordításai közül talán az „*átlényegítő*” áll legközelebb a lényeghez, ez fejezi ki legjobban Hrabal világ- és emberábrázolásának lényegét. De van más támpontunk is. Az író első kötetének címe (*Gyöngyök a mélyben*) utalás a Hrabal által ismert és kedvelt Jakob Böhmére. A német misztikus az emberi lélek gyöngyszemeiről beszélt, és Hrabal „*mágikus realizmusa*” éppen ebből táplálkozik: aféle „*gyöngyhalász*” volt, aki kivételes képességgel fedezte fel és ábrázolta minden korban és emberben a jót, a szerethetőt.

Gondoljuk csak meg: Hrabal írásaiban nem találunk negatív szereplőt! Pedig – amint azt egykori jóbarátja, Egon Bondy filozófus jegyzi meg – műveiben annyi alakot vonultat fel, mint a világirodalom nagyjai, Balzac, Tolsztoj, vagy Proust. De, velük ellentétben, a hrabali színpadon fellépők mindegyike

pozitív példát ad az olvasónak. Pedig szó sincs hősről, csodálatos alakokról, csupa-csupa „kisbetűs ember”, a szó hétköznapi értelmében. De mindegyikük mélyében ott van az a bizonyos gyöngyszem, amit Hrabal a felszínre hoz és megmutat nekünk. Idézzük Egon Bondyt: „*Az egész világirodalmat tekintve is csak nagyon kevés olyan szerző van, akinek ember-képe ilyen optimista és együttérző lenne. Talán csak Rabelais.*” Ugyanakkor Hrabalnál (és e tekintetben is a cseh irodalom és filmművészet hagyományait folytató művészek egyike volt) szó sincs valamiféle hurrá-optimizmusról, ideológiai torzításról, vagy kényszerű elhallgatásokról. Hrabal „*átlényegítése*” nem ön- és közámítás, hanem egyfajta különleges valóság-ábrázolás. Minden ember portréjához hozzátartozik a benne élő rossz és jó egyaránt, de Hrabalnál ez az egység mindig pozitív végkicsengésű. Ő képes volt így láttatni a világot és benne az embereket – számunkra manapság ez csaknem lehetetlen feladat. De vajon maga Hrabal képes volt-e az átlényegítés szűrőjén keresztül élni?

A válasz rövid és határozott: NEM! Hrabalnak nem volt könnyű élete, és többször volt boldogtalan, mint boldog. Az öregedéssel pedig a helyzet csak fokozódott. Lapozzuk át gyorsan életét – segítségünkre van ebben a már említett, kívül-belül csodálatosan megszerkesztett és tipografált kötet, melyet a csehországi Mladá fronta kiadó jelentetett meg. Jóllehet a kiadvány elsősorban a szigorúan vett tényekkel foglalkozik, évekre lebontva mutatja be az íróval kapcsolatos képeket, dokumentumokat, de ezekből is kiolvasható egy különleges, és nem éppen könnyű élet története. A kötet a gazdag fényképanyag mellett tartalmazza az író kéziratainak másolatait, valamint részletesen kitér magánéletére, a cenzúrával folytatott küzdelmeire, és megalkuvásaira is. Mindezt olyan dokumentumokkal

1992 – A macskák és
a Mester Kerskóban

1990 – Egy öregkori boldog pillanat

1995 – A Tigrisben Pepin bácsival, azaz
Jaromír Hanzlík színésszel

alátámasztva, amelyek többsége itt jelent meg először. Csodálatos kötet – kár, hogy magyarul kevés esély van megjelentetésére.

A könyvet lapozgatva eszembe jut, hányszor adott erőt nekem Hrabal az írásain keresztül ahhoz, hogy elhiggyem: „Az élet csodálatos, nem mintha tényleg az lenne, de én annak látom”. És sokszor éppen neki köszönhetően láttam szépnek, csaknem elviselhetetlenül gyönyörűnek. De vajon maga Hrabal is így érezte? Saját bevallása szerint elsősorban gyermekkorában volt boldog, aztán paradox módon az ötvenes években, majd ideig-óráig kerskói nyaralójában, valamint órákra, percekre, pillanatokra kedvenc kiskocsmáiban és az Arany tigrisben. Nagyjából ennyi.

Lapozgatom a vaskos kötetet, és azon gondolkodom: mi tesz boldoggá egy embert? Elsősorban a szerelem és a barátság. Hrabal későn nősült, feleségét, Pipsit azonban kétségkívül nagyon szerette, és hű volt hozzá annak haláláig. De azért sajátos volt ez a boldogság, ezt jól tudjuk, elsősorban a felesége nevében megírt, remekbeszabott önéletrajzi

trilógiájából. És, ami a legfőbb, nem volt gyermekük. Hrabal egyszer azt mondta egy interjúban, hogy ha gyermeke lett volna, aligha maradt volna író, mert az írás nem más, mint a boldogtalanság széppé varázsolása. Ha az embernek családja van, nincs szükség az írásra. Pipsi halála után még jött egy plátói fellobbanás, Dubenka megjelenésével – neki köszönhetjük az Áprilának írt esszé-leveleket, amelyek pontos látleletet adnak Hrabal öregkoráról, külső szenvedéseiről, belső gyöttrődéseiről.

És a barátok? Ha összevetjük a kötet tartalmát és a kortársak visszaemlékezéseit, kiderül, hogy Hrabalnak ebből a „műfajból” is kevés jutott: egy kézen meg lehet őket számolni. Az „életre szóló” barát Karel Marysko volt, a Nemzeti Színház csellistája. A másik két jóbarátot alaposabban is megismerhetjük a Gyöngéd barbár című Hrabal-műből: a képzőművész Vladimír Boudník és a filozófus Egon Bondy. Barátságuk az ötvenes években élte aranykorát. A kötetben számos helyen találunk dokumentumokat, leveleket, képeket erről az időszakról, és a hrabali átlényegítés szűrőjén keresztül

Hrabal az 1990-es évek közepén

1989 – Dubenka, azaz Áprilka

képet alkotunk hármójuk izgalmas kapcsolatairól Hrabal számos írásából is. Ők hárman voltak klasszikus értelemben Hrabal barátai, és a „futottak még” kategóriával sem lesz sokkal hosszabb a lista: Menzel-apó (nem a filmrendező), pár kerskói szomszéd és kései éveiben Kadlec úr (a csehországi Hrabal-összkiadás lelkes gondozója), pár képzőművész, valamint Tomáš Mazal, aki afféle „személyi titkárként” kitartott a Mester mellett, egészen annak haláláig.

És maradtak még boldogság-forrásként a sörök és a kocsmák, amelyekről szebben alighanem már senki sem lesz képes írni. Az a bizonyos „túláságosan zajos magány”. A legnagyobb igyekezettel is csak ennyit tudtam összeszedni „Hrabal és a boldogság” témában – és persze a macskák. Akik miatt öreg korában is nap, mint nap kijárt Kerskóba, akkor is, amikor már meghaltak barátai, felesége, csaknem mindenki, aki fontos volt számára.

Egy ilyen, valóban az egész életet bemutató kötetben sok hely jut az idősödő Hrabal és írásai bemutatásának is. Természetesen ez más műfaj, mint

„klasszikusai”, de legalább olyan fontosak az író, és elsősorban az ember megértéséhez. Hrabal már viszonylag fiatalon is gyönyörűen tudott írni mindarról, amitől valójában rettegett, például az öregkorról. Ahogyan a Harlekin milliói című kisregényében mesél a nyugdíjas-otthonban élő Pepinről, Fancínról, Mariskáról, az olyan szépségesen szívszorító, hogy nem könnyű első nekifutásra végigolvasni. Amikor pedig őt magát is utolérte az öregség, ilyen sorokat ütött le kedvenc írógépén: *„Győzedelmeskedtem, elértem az üresség legfelső fokát... Eljutottam a zajos magányig... az ürességig, amelybe azonban ott tükröződik és visszhangzik a világ minden fájdalma... Az eseményeket, amelyek előttem vannak, már nem mint utat érzékelem, egyszeriben nem egymás után, sorban jelennek meg nekem, hanem egymás fölött, a térben... Halott vagyok, még mielőtt meghaltam volna. Vajon ez hiba vagy előny?”*

Milyen ember volt tehát Hrabal? Rendkívül szerény, hihetetlenül művelt, meglepően alázatos, és mindenkiel szemben elnéző, jószívű. Bántóan mogorva, kibíratlanul elutasító, sajnálatosan gyáva, túlzottan

1994 – Hrabal, Bondy és Bouše

kompromisszumképes és komplexusokkal teli. Nem volt sem tipikus cseh kisember, sem tipikus értelmiségi, nem volt hétköznapi hős, sem pedig nagybetyűs Író, ahogyan azt mi elképzeljük. Mégis olyat tett, ami egyedülálló a világirodalomban. Úgy sikerült műveiben átlényegíteni a világot és benne az embert, hogy őt olvasva mindnyájunknak az az érzése támad: minden körülmények között érdemes élni, mert minden korban és mindenki b en ott van az a bizonyos gyöngyszem, ami emberivé varázsolja az adott korszakot, ami emberré tesz minket. Hrabal megmutatta nekünk a létezés gyakran elfeledett oldalát, az igazán emberit. Ha úgy tetszik, a

mindennapok elviselhetetlen gyönyörűségét. Tragédiája abban rejlett, hogy ő maga nem tudott ebbe az átlényegített valóságba belépni és élni benne. Mi még próbálkozhatunk ezzel. Olvassunk Hrabalt, hátha újra hinni fogunk önmagunkban és embertársainkban.

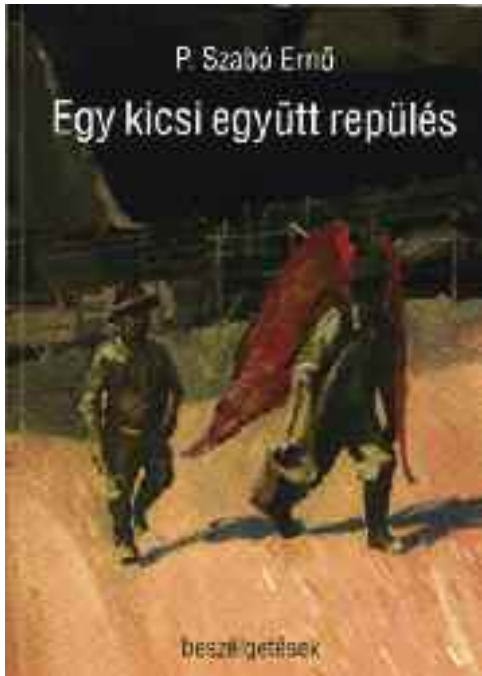
Legyünk mi is gyöngyhalászok!

(Hlučná samota. Sto let Bohumila Hrabala, 1914 – 2014. Praha, 2014. Mladá fronta)

Köszönjük Tomáš Mazal hozzájárulását a fotók közléséhez.

1994 – Hrabal és Mazal

P. Szabó Ernő legújabb kötetei

A MISZLA-Art-kiállítás megnyitója, Bp., Józsefvárosi Galéria, 2014. 08. 22.

Feledy Balázs

CSAK A MINŐSÉG

P. SZABÓ ERNŐ ÚJABB KÖTETEIRŐL

A művészetekben fontos műforma az interjú. Persze a közéletben is, ám ha egy igényes *művészeti* interjút olvasunk, akkor az nem csak egy izgalmas beszélgetés dokumentuma lehet, hanem felkelti, felkeltheti érdeklődésünket az interjúalany munkássága iránt is, valamint képet ad nem csak a művész, de a kérdező felkészültségéről, érdeklődő (vagy közömbös) alkatáról, hozzáállásáról. Az interjú minden folyóirat, lap, újság központi anyaga. Ha jó, akkor az egész lapot „felhúzza”, ha nem, lerontja. Persze sokfajta beszélgetés lehetséges (van is), melyek között találunk olyat, amely kizárólag a magánélet és a privát szféra tartományaira koncentrál, s van olyan, amelyben az alany, a beszélgetőtárs, mint valamely szakma képviselője, netán jelese, életről, művészetről vallott véleményét tárja elénk. Az elmúlt évtizedekben rengeteg interjú jelent meg a kulturális szférában, de sok olyan kötet is, melyek interjúk gyűjteményei. E sorok írójának a múlt század hetvenes éveiben alapvető irodalmi forrást jelentettek például Bertha Bulcsu vagy Földes Anna interjúi, majd ilyen kötetei. S már ekkor feltűnést keltettek Frank János legendás *Élet és Irodalom*-beli pár flekkes művészinterjúi, melyek pályakép-felillantások is voltak. Az ezekből megjelent kötet 1975-ben (*Szóra bírt műtermek*) képzőművészeti könyvcsemegeként számított, s máig forrásértékű beszélgetések gyűjteménye. Majdnem hasonló fontosságúak Csapó György beszélgető-kötetei, vagy hadd emeljem ki az újabbak közül Sinkovits Péter 2008-ban megjelent, képzőművészekkel készített interjúkötétét (*Szabadság a rendben*). Az interjú a vizuális művészetekben is alapvető forrás, s bizonyára ezt érezhette meg P. Szabó Ernő művészettörténész, aki 2014-ben megjelentette az *Egy kicsi közös repülés* című nagyszabású beszélgető-kötetét, melynek interjúi *nem* e kötet számára, hanem nagyjában-egészében az elmúlt húsz évben készültek, különböző lapok (Álomház, Magyar Napló, Magyar Nemzet, Új

Művészet stb.) számára. Már a kötet címe is frappáns, hiszen P. Szabó egy Wahorn András-mű címét választotta, s valóban – mint ahogy erre a szerző utal előszavában – sokszor kerül elő a beszélgetések során a *repülés* szimbóluma, metaforája. A közlésre kiválasztott személyek, illetve beszélgetések sokatmondóak. Komoly egysége a könyvnek *építészekkel* (Makovecz, Finta, Csete, Vadász, Kévés, Kerényi stb.) folytatott interjúinak közlése (a könyv első harmadában). A könyv legnagyobb része a kortárs *képzőművészekkel*, főként a festőkkel folytatott interjúinak sora (Lossonczy, Schéner, Deim, Keserű, Fehér, Molnár, Klimó, Aknay stb.). Külön blokkban foglalta egybe a *grafikusokkal* (Pócs, Prutkay, Püspöky, Sárkány), a *szobrászokkal* (Melocco, Kő, Farkas, Lugossy, Csikszentmihályi, Menasági), a *fotográfusokkal* (Korniss, Olasz, Balla, Jokesz, Török) készített dialógusait. Könyvének kuriózuma a *külföldön élő* magyar művészekkel készített beszélgetések sora (Reigl, Szabó Ákos, Major Kamill), s talán még inkább a *művészettörténészekkel* (Körner, Néray, Hegyi, Fabényi, Petrányi, Beke, Gulyás stb.), majd a *műkereskedőkkel* (Kieselbach, Virág, Makláry) és *műgyűjtőkkel* (László Károly, Vörösváry, Kolozsváry, Nudelman stb.) folytatott dialógusainak íve. Növeli könyvének *panoramikus* szemléletét, hogy meg tudott nyerni beszélgetőtársnak jeles külföldi alkotókat (Spoerri, Pistoletto, Cucchi, Opalka), valamint külföldi teoretikusokat is (David Juda, Ernst Hilger, Restany, A. B. Oliva, Peter Baum). A nevek felvetése azért fontos, hogy világos legyen, P. Szabó egy *szellemileg tágas* körből válogatott, nem vádolható valamiféle stílusbeli, felfogásbeli preferenciával, hanem *tárgylagosság*, értékfókuszúság, progresszív minőség-érzékenység jellemzi. Olyan kötetet pedig még nem olvastunk, amely a gyakorló művészek mellett (ilyen számban) szólaltatott volna meg *együtt* művészettörténészeket, műgyűjtőket, műkereskedőket. Mivel ezek az interjúk valamilyen *konkrét*

okból születtek (kiállítások, épületek, művek kapcsán), így jellemzően kötődnek ahhoz az *időpont-hoz*, amikor a szerző ezeket megírta, ám ez a körülmény külön izgalmat ad írásainak. Természetesen más a megfogalmazása egy napilap számára készített interjúnak, s más egy teoretikus kérdésekkel is foglalkozó havi szaklapnak, de az olvasó, ha előrelapoz, s megnézi a megjelenés helyét, idejét, már tudja, mire számíthat. Eképpen vannak olyan beszélgetések, melyek csak a pillanatnyiság, mások a szinte időtlenség értékeit tartalmazzák.

P. Szabó nem elfogult, nem vitatkozik beszélgetőpartnereivel, nyitottan, empatikusan közelít hozzájuk, felkészülten mindig az adott életműből. Nem is annyira kérdező, hanem inkább *beszélgetőtárs*. Mivel nagy időintervallumot fog át a válogatás, annak vannak ellentmondásai. Például alanyaival hol magázódik, hol tegeződik. Ez éppenséggel impliciten jelezheti, hogy miként viszonyulnak egymáshoz: kérdező és beszélgető, régebben ismerik-e egymást vagy netán ez az első találkozás, rokonszenveznek-e vagy inkább távolságtartó a kapcsolatuk.

A könyvnek – amely amúgy súlyos és esztétikus – könyvészeti problémái is vannak. Egy 2013-ban megjelent kiadványt nem lehet úgy közzétenni, hogy ne legyen utalás adott esetben arra, hogy az interjúalany már évek óta halott (Lossonczy, Schéner, Szikora, Makovecz, Lugossy, Körner, Néray és mások), s ehhez kapcsolódóan a névmutató *így* szinte funkció nélküli (csak kissé segíti a tájékozódást), de ha a nevek mellett szerepelne születési és halálozási dátum, akkor a mű informatív értéke ugyáraszerűen javult volna, nem beszélve arról, hogy a nevek mellett rövid életrajz is szerepelhetne, éppen azért, mert a beszélgetések jó részében ilyen információk nincsenek. A 99 művésszel és szakemberrel folytatott 106 (!) beszélgetés lefegyverzően magas szám, s (eltekintve a sajtóhibáktól) a könyv a kortárs magyar és európai képzőművészettel foglalkozók vagy érdeklődők alapvető forrása lehet.

Miként alapvető forrás P. Szabó Ernő másik kötete, amely *Varázslatos transzparencia* címmel,

s *Beszélgetés Mengyán Andrással* alcímmel látott napvilágot elegáns, keménytáblás kötésben. A tartalmas és egész könyvet kitevő beszélgetés elé *Fábián László* írt igen koncentrált eligazító előszót. Mengyán András jó beszélgető partner, nagy formátumú pályájáról van mit elmondania. Szavai nem csak saját pályáivét teszik közzismertté, de egyben kortörténetet is adnak, s olyan helyekre, intézményekbe *vezeti el* az olvasót, ahol ritkán „járunk”, még képzeletben is, az Egyesült Államoktól Norvégiáig. A közzétett angol nyelvű levelek, iratok magyar nyelvű fordítását is szívesen olvasnánk, mint ahogy igen élvezetes Baránszky László vagy Kepes György faksimiléjének befogadása. S bizony ráfért volna a kötetre egy igényesebb fotóanyag, illetve erőteljesebb szelekció lett volna kívánatos (nem a műtárgy-fotókról van szó!), s e kiadványban már kifejezetten bosszantó az elírt nevek hosszú sora. Munkácsy y-nal kell írni, ez ma már nyilvánvaló (a könyvben nem), de Szilvitzky Margit, M. C. Escher és mások esetében is vannak elírások. Viszont kimerítően gazdag a kötet dokumentációs összeállítás, nem csak kiállítási felsorolással, hanem előadások, interjúk, tanulmányi utak, saját írások számbavételével, s így szintén nélkülözhetetlenné válik azok számára, akik kutakodni, tájékozódni kívánnak Mengyán András innovatív életművében. Mindkét könyv igényes kivitelezéssel, mutatós borítókkal (a beszélgető-könyv kemény fedelén Nagy Gábor festőművész képe látható, a Mengyán-borítón természetesen az alkotó fény-installációja) jelent meg, de a korrektori munkára e kiadványnál is a szükség lett volna.

Írásunk főcíméül egy Néray Katalinnal készített 1995-ös interjú (a sokinterjúos beszélgető kötet leg-hosszabb írása) címét választottuk. Nem csak a néhai művészettörténésznek volt ez ars poetica, de ezzel jellemezhető P. Szabó Ernő könyvei is: *Csak a minőség*.

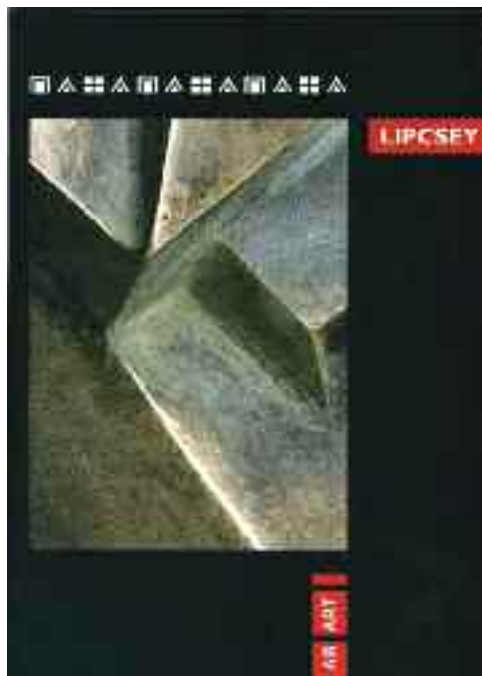
(–: *Egy kicsi együtt repülés*. Bp., 2013. Press Xpress Kiadó; –: *Varázslatos transzparencia. Beszélgetés Mengyán Andrással*. Bp., 2013. Press Xpress Kiadó)

Art Market (P. Szabó Ernő, Lóska Lajos, Virág Jenő, Wehner Tibor). Bp., Millenáris, 2014. október 9.

MISZLA-Art-kiállítás, 2014. augusztus 22.

Lipcsey György: Szobrok és Köztéri szobrok című kötetei

Kiállításrészlet

Pogány Gábor

MEGSZABADULNI A FÖLÖSLEGTŐL

LIPCSEY GYÖRGY SZOBRAIRÓL

Lipcsey György szobrászi fölfogása a térben alkotó képzőművészet azon ágához tartozik, amelyet szkulpturának nevezünk, faragó (elnevő) szoboralakításnak, ellentétben a mintázó (hozzáadó) plasztikával. Állításomnak azonban egyenesen ellentmondani látszik Lipcsey munkamódszere. Sok szobrának felületén bronzba öntve is tetten érhető az agyag odanyomása, belemintázása a nagyobb tömbbe. Fából készült objektjein nyilvánvalóan látszik a puha, rugalmas, anyagengedte alakítás. Ám az említettek inkább kivételek: Lipcsey farag, vág, fűrészsel, szóval – Michelangelót lazán idézve – megszabadul a fölöslegtől.

A közelmúltban az AB Art Kiadó két kötetet jelentetett meg Lipcsey szobrairól. Egyikben a köztéri vagy köztérre szánt munkák találhatók, a másikban a személyesebb, de olykor egyáltalán nem kisebb vagy intimebb művek.

A közösségi műveiről kiadott kötet (2012) képeit végigtekintve az olvasó meggyőződhet, hogy szobrászunknak homlokegyenest eltérő a szemlélete a magyarországi (közép-európai) emlékműállításról, mint amit a statisztikai gyakorlat mutat. Közplasztikánk az elmúlt 150 évben a historizáló-neobarokk pátosztól volt teljes (tisztelet néhány konkrét kivételnek, ahol a feladat szűkítette a szobrász mozgásterét: Fadrusz *Mátyás királya*, Pátzai *Dunai szél* című műve, a Déry-múzeum Medgyessy szobrai, aztán nincs is sokkal több példa, amely szembeszegülne a Zala–Stróbl–Kisfaludi–Kiss István–Varga Imre vonulatnak.) Az emlékművek jelentős számát állatfigurák vagy állatok mellékalakjai adják. Az utóbbi másfél évtizedben különösen nagy számban jelentek meg a hazai és a határokon túli köztereken négy lábú és kétszárnyú ragadozók.

Ezt a fölvezetést le kellett írnom Lipcsey legmeggrázóbb, más jelzöt talán el sem viselő egyik szobrahoz. Ennek bizonyításául idézzük Wehner Tibort, a kötet egyik tanulmányának szerzőjét, aki a közterületi díszműtárgyról olyan világosan ír, ahogy korábban talán senki:

„...ezt a sokoldalúságot, alapos technikai felkészültséget tükröztető alkotói munkásságot egy önálló, sajátos alkotóterületen kifejtett tevékenység kíséri Lipcsey György pályáján 1991 óta: a köztéri, monumentális megrendelésre készült munkák együttese. A két évtized alatt csaknem harminc, az állandóság igényével elhelyezett, közösségi terekben otthonra lelt Lipcsey-mű valósult meg. E műcsoport kapcsán ezúttal is hangsúlyoznunk kell, hogy a „köztéri szobrászat” és a „szobrászat” gyakran egymástól élesen elváló, egymástól gyökeresen eltérő sajátosságokkal jellemezhető alkotóterület. A köztéri ágazatban számos olyan, művészeten kívüli indíték, ösztönző kényszer érvényesülhet, amelynek eredményeként az alkotói folyamat lezárulásaként sokkal inkább a megrendelő által megálmodott és kiviteleztetett objektum, semmint egy szobrász műalkotása áll előttünk.”

Az 1848–1849-es szabadságharc emlékművén (Dunaszerdahely, 1995; 3-tól a 9. oldalig, közte vázlatrajz és bronz előterv) semmi sincs a hamis pátoszból, az álságos historizálásból és megalkuvásból. Valós gyökerekhez nyúl, és az óegyiptomi szobrászat modern átértelmezésével formálta meg évezredek távlatán át alakította-emelte fenséges madarát. Az óbirodalmi szobrászokra emlékeztető végletesen leegyszerűsített formaképzés, és a huszadik század konstruktivizmusának szelleme alkotja együtt azt a fenséges, megdöbbentő érzést, amit ez a szobor nézőjéből kivált. A munkához készült terven jól látjuk, hogy a művész a szobrot és az obeliszket jól bekomponálta a város épületeinek rajzolatába. A kész mű olyan szervesen épül be építészeti terébe, mintha a teret alakították volna hozzá, akár csak Óegyiptomban.

Hogy jó ihletforrást jelent számára az egyiptomi művészet, azt egy *II. világháborús emlékművén* kísérhetjük figyelemmel (Negyed, 1994.) Itt az egyiptomi középbirodalom kaotikus időszakának

különös szobrát vette alapul, az un. „Kockaszobrot”, amelyet abban a korban is a gyász kifejezésére készítek. Szobrászunk mindössze annyit változtat a középbirodalmi kompozíción, hogy a figura fejét kissé fölemelve oldalt hajtja; ezzel személyesebbé teszi, konkrét utalásokat enged az áldozatokra.

Szerepel a könyvben egy olyan emlékműterv (54. és 55. oldal), amely nagyon-nagyon hiányzik a mi bővebb pátriánkából (Kelet-, Közép-, Észak-, vagy talán egész Európából)? E területen az első világháborút követően olyan vakbuzgó rövidlátásokkal húztak keresztül államhatárokat néprajzilag összefüggő régiókon (a vakbuzgóság persze nem terjedt ki a vasútvonalakra, s hogy azok a határ melyik oldalán legyenek), hogy ezt a vakbuzgóságot csak a második háború utáni igyekezet teljesítette túl, amikor az így létrejött kereteket emberekkel akarták föltölteni. Az elsőben még inkább csak menekültek voltak, a másodikban már szervezett, erőszakos deportálás. Tulajdonképpen, amit ezeken az oldalakon a könyvben látunk, az egy monumentális terv víziója, amelyen állomások vágányai keresztezik egymást; egy lámpa, egy pad – és mindenütt elhagyott bőröndök. Vajon hol készülhetne el ez az emlékmű? Mely vasúti irányt NEM nehezményezne egy illetékes beleszóló?

Lipcseynek is fáj a múlt: a „saját részét” (azaz a családjáét) elkészítette erről: a *Kőbörönd* ott áll a dunaszerdahelyi Vermes villa udvarán a kőfelületen ez olvasható: 50 kg. Ennyit vihetett el otthonából a kitelepített. A bőrönd egyébként szabályos vulkánfíber, a négy sarkán rézverettel, becsippentős zárral, szépen formált rézfogantyúval. Csak éppen a teste egy kőtömb. Talán világossá vált számára, hogy az eredeti formában, méretben és jelentésben ez a mű nem készülhet el. (A mai fiatal látogató, ha bemegy a Vermes villába, talán csak egy POP-tárgyat lát a *Kőbörönd*ben.) Másképp foglalkoztatta tovább a téma: a konstrukciót, a derékszögeket, a lezáró felületet látta, s kezdte átforgatni geometrikus absztrakt elképzelések, a konstruktivizmus szabályai szerint. Közben persze ügyelve arra, hogy néhol legalább a „Bőröndség” platóni ideája megmaradjon. (Ezek a „Bőröndmesék” a másik, korábbi kötetében

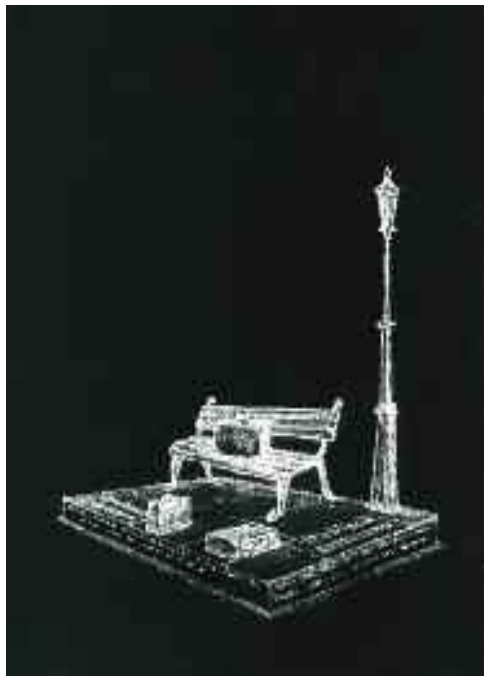
kerülnek bemutatásra, most visszatérnek a köztéri alkotásokra.)

1989 óta számtalan kopjafán, emlékoszlopon, sajátosan önálló szoborművön vagy Szent István királyunk fején (olykor kőszobron fémapplikációként) láthattuk a Szent Koronát; számba se lehet venni mennyit és mennyiféle megoldásban. Nem tudom, más művésztől láttam-e azt a kulturális, történelmi és szakrális merészséget, ahogy formailag jól kiemelt kapcsolatot látat a szentként tisztelt koronázási jelvényünk és a szibériai vas sámánkoronák között. A dunaszerdahelyi *Szent István emlékmű* és a farkasdi *Emlékoszlop 1113–2013* koronája erre a suggesztív ösiségre utal.

Az egy évvel korábban (2011) megjelent kötet a szubjektívebb, személyesebb műveket mutatja meg az olvasónak, ez a már említett *Bőröndmesékkel* kezdődik. Van ebben egy műsorozat, amely a *Romtornyok* címet viseli. A plasztikai geometrikus absztrakció különlegesen ihletett darabjai, melyeket „mintázott szuprematizmus”-nak neveznék, ha nem lőtte volna el ezt a szóösszetételt egy tanult kollégám, a Lipcsey Györgyéhez mérten sokkal sekélyesebb teljesítményre. Elolvasva a témacsoport-hoz írott Wehner Tibor-tanulmányt, bennem tovább motoszkált valami, ami aztán egy pillanat alatt bevillant (Lipcsey nem ismerhette a szóban forgó művet, de ha mégis, akkor is csak egy tudat alá került folyóiratbeli standfotó erejéig). Kamaszkorom egyik döbbenetes filmélménye volt Fritz Lang 1927-ben bemutatott *Metropolis* című filmje, a német expresszionizmus emblematisz darabja. Lipcseynek ez a műsorozata számomra azt a világot, amit Fritz Lang akkor mozgóképben létrehozott, lefordítja a plasztika nyelvére, létrehozva egy szobrászi *Metropolit*st. (Az elmondottak azok számára talán értelmetlennek tűnnek, akik nem ismerik a filmet, akik meg ismerik, csodálkozhatnak azon, hogy láthattam én Fritz Lang filmjét 1962-ben? Az utóbbira magyarázat a filmklubok rendszere, s azokban az előre meghirdetett műsortól való eltérés. Noha Lipcsey valószínűleg nem látta a filmet, és a könyv olvasói közül is kevesen, számomra mégis fontos e műveknél Fritz Langot megemlíteni. „Aki nem hiszi, járjon utána.”)

Kőbőrönd, Dunaszerdahely, Kortárs Magyar Galéria

Bőröndmesék, emlékműterv, 1990

Bőröndmesék, 2010 - 2011

Az 1848–49-es szabadságharc emlékműve, 1995
– Dunaszerdahely

Szent István emlékmű, 2004 – Vajka

Faszobraitól még néhány szó. (Igaz, ezek csak a 2011. évi kötet utolsó, számozatlan lapjain láthatók, kiállítási szituációkban készült felvételeken.) Aki járt Lipcsey műtermében, az tudja, ezek a faalkotások fontos részei szobrászunk munkásságának. Legelőbbis el kell határolni őt a hazai faszobrászat három meghatározó alkotójától, Samu Gézától, Orosz Pétertől és Jószi Zsolttól. Meg a hagyományos szobrász-fafaragóktól szintén, akiknél a fa sokszor csak mellékes elem, (Lóránt Zsuzsa, Katona Zsuzsa, Széri-Varga Géza). Lipcsey fa-művei elsősorban dinamikájukkal, éppen megálló mozgásukkal hatnak; láttatják a feszséget. E feszség térbeli hatásuk lényege. (Akit erről jobban meg kell győzni, nézze meg Lipcsey honlapján az e szobrokról készült klipet, s mindjárt érteni fogja, amit olyan szögletesen voltam kénytelen megírni.) Lipcsey György azon kiemelkedő magyar szobrászok közé tartozik, akiket a kisebbségi lét nem enged akkorának látszani, mint amekkora a valóságban. (Lipcsey György • Szobrok. AB-Art Kiadó, 2011; Lipcsey György • Köztéri szobrok. AB-ART Kiadó, 2012.)

II. világháborús emlékmű, 1994 – Negyed

Szent István emlékmű, 2003 – Dunaszerdahely

Életfa, 1996 – Apácaszakállás

Romtornyok, 2006 - 2009

Wehner Tibor

ROMTORNYP

LIPCSEY GYÖRGY SZOBRÁSZMŰVÉSZ ÚJ BRONZ-SOROZATÁRÓL

Bonyolult szövetű, periódusokra bomló, de egymással mégis szorosan összefüggő, egymástól elváló, de mégis szervesen egymásra épülő műegyüttesekből szerveződő egységet alkot Lipcsey György immár három évtizedet felölelő szobrászata. A dunaszerdahelyi szobrász a múlt század nyolcvanas éveitől bontakozó plasztikai munkásságának kezdeti természetelvi jellegét, vagy figuralitáshoz való vonzódását egy évtized múltán felváltotta a tiszta absztrakt nyelvezet, az elvonatkoztatott kifejezés. Ezzel összefüggésben a korai művek kő matériája, kőmegmunkálása helyére az ezredforduló éveiben a fafaragás, illetve a fából való építkezés lépett, amely az új alkotószakasz kezdetben alkalmazott együttes kő-fa anyaghasználatát váltotta fel. Mindez természetesen a munkák plasztikai jellegét, hangsúlyait is megváltoztatta: fokozatosan tovatűntek a korai művek súlyos, zárt, sima felületekkel palástolt tömbjei, s a struktúra, a szerkezet, az áttörtség – és a térrel való intenzív, dinamikus áthatottság – vált dominánssá. Az alkotófolyamatok alakulását azért is nehéz feljeteni és pontosan leírni, mert a kisplasztikák és a kiállítási közegbe tervezett munkák, az ún. kis-szobrok – az autonóm művek – mellett Lipcsey György megrendelésre készített számos monumentális, köztérre került alkotást is, amelyeket a szuverén szobrászi szándékok mellett meghatároznak az adott feladat sajátos körülményei és speciális jellegzetességei is. Ám mindezen tényezők szerepjátszása eredményeként, és mindezen tényezők érvényesülése ellenére megállapítható, hogy e szobrász törekvéseiben kompakt egységet teremt a jelszerű, szimbolikus megfogalmazás-kifejezés, az erőteljes tartalmi-gondolati meghatározottság, amely minden alkotásának alapvető sajátossága, s amely gyakran távoli kultúrák és letűnt korok ideáit és szellemiségét, stílusesszményét és formarendjét idézi meg.

A közelmúltban egy olyan új, a hagyományos kisplasztika-műforma kategóriába illeszhető munkákból fel-fűződő szobor-, illetve dombormű-sorozat – és az ezt előkészítő vagy kísérő rajz-együttes – született meg Lipcsey György műhelyében, amely anyagában és a kivitelezés technikájában újabb váltást jelez: a kő-, a kő-fa-, majd a fa-kompozíciókat követően ezek a művek viaszveszejtési bronzöntő eljárással készített egyedi, finoman modellált, bensőséges atmoszférával övezett, meditatív árnyaltságú alkotások. Azonban ezúttal sem csupán anyag- és technika-váltás történt, hanem tematika-, és formarend-változtatás is: mintha összegezve alkotói tanulságait a művész korábbi törekvéseinek szintézisét szerette volna a szobrászi elvonatkoztatások szférájában megteremteni. Az új műveken – amelyek továbbra is megőrizték a jelszerűséget, a szimbolikus tömörítést és gondolati utalásrendszert – azonos szerepet kap a tömeg és a szerkezet, a test és a felület, a zártság és a nyitottság, a szilárd térbe állítotttság és térrel való harmonikus egygyólvadás. A szobrok: furcsa, különös, egymásra támaszkodó elemekből magasodó titokzatos architektúrák, talán tornyok, esetenként megmagyarázhatatlan rendeltetésű szerkezetek vagy rejtélyes konstrukciók, amelyek geometrikus meghatározottságú térformák – hasabok, gúllak, hengerek – és alakzatok – háromszögek, téglalapok –, és ezek átluggatott rácsoszatú, szabályosnak tűnő síkjából és meggörbülő palástjaiból épülnek fel. Ezek a zárt és megnyitott, vertikális tengelyre felfűzött, valamely rejtett törvénynek engedelmeskedően egymáshoz kapcsolódó toronytest-elemek elhatárolnak és magukba zárnak, néhol szabadon hagyva feltárnak, átláthatóvá avatnak, a rácsoszatok révén mintegy megleszhetővé tesznek, szemlélésre kínálnak fel sötétségbe vagy homályba burkolózó belső tereket. A torony több évezredes, komplex szimbólum, amely a magasba törés, a föld és az ég közötti kapcsolatteremtés, a földi létezésből való eltávolodás, az isteni szféra felé való közeledés

vágyakozásának és a szilárd istenhit megtestesülésének, és ezen valóságos és transzcendens jelenségek jelentésköreinek hordozója. Lipcsey György magasba törő építmény-idézései az elpusztuló Babel-tornyával, vagy a középkori tarot-kártya által megjelenített, a népmesemotívumokban is továbbélő, hanyatlást, pusztulást jelképező toronnyal hozhatók párhuzamba: az elhagyatott, romos, de romjaiban is fenséges, misztikus sugárzású, egykori, már meghaladott vagy már-már teljesen elfeledett szándékok és vágyak üzeneteit hordozó objektummal.

Ezen, a múltba kapcsoló interpretáció mellett egy másik értelmezési kísérletünk vagy lehetőségünk is lehet: amiként a barokk kerti romépítmények felépítését, e torony- és konstrukciószobormások keletkezését, létrejöttét is már eleve a romképzés, a romállítás eredendő, határozott szándéka vezérelte: ezeket a szobrokat egy pusztulása, önnön elpusztítása felé rohanó kor tragikus végkifejletet sejtető, méltóságteljes mementőiként formálta meg alkotója.

(Lipcsey György • Szobrok. 2011, AB-ART)

Romtoronyok, 2006 – 2009

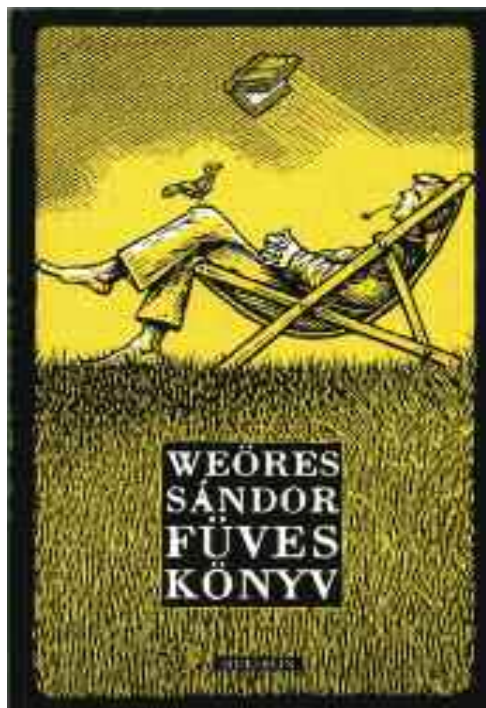
Lipcsey György
a dunaszerdahelyi Kortárs
Magyar Galéria
megalapításának
húszéves évfordulóján,
2014. július 18-án
a Vermes-villa kertjében

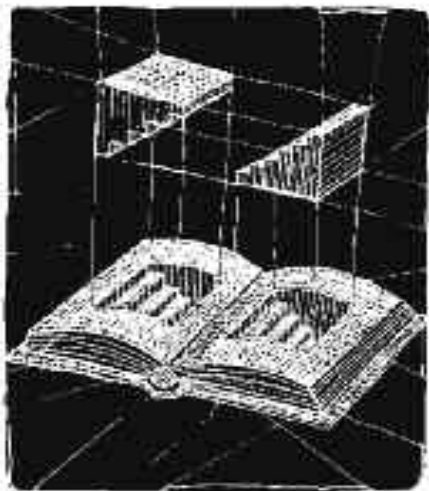
A KMG jubileumi kiállításának
megnyitója előtt (Kopócs Tibor,
Virág Jenő, Lipcsey György,
mögöttük Göröl Jenő)

A KMG-gyűjtemény első kiállításának
(1994. okt. 20., Csallóközi Múzeum)
„újranyitott” tárlata előtt (a képen
jobbról Pogány Gábor
a Vermes-villa előterében)

Weöres Sándor könyve Orosz István rajzaival

Kakuk Tamás

PÁRHUZAMOS FÜVES KÖNYVEK

MÁRAI SÁNDOR ÉS WEÖRES SÁNDOR ÉLETBÖLCSESSÉGEI

A falon régóta ott függ Orosz István metszete. Rajta a művész munkásságának védjegye, az anamorfózis, az átváltozás, a tizenkilencedik századot idéző vonalhálós rajz, mely mögött ott sejlik a világ filozófiai, szürealista megközelítése. A metszettől (A darázs) egyszer kis híján búcsúznom kellett, de a női kezek mégsem emelték le a falról, (merthogy üres folt maradna ott, mint a szívekben tíz év együttélés után). Az ember ilyen helyzetekben (is) szükségét érezheti az orákulumnak, az isteni sugallatnak, az eligazító táblának. Végső esetben (ha nincs kéznél a Biblia) található még könyveket, melyekben a szerzők megélt tapasztalatokkal dúsított esszenciaként életrecepteket kínálnak az érzelmileg bizonytalan olvasónak. Noha óvakodunk az olyan közhelyektől, „két év múlva semmi jelentősége sem lesz”, „az idő majd segít”, Márai Sándor *Füves könyvét* forgatva be kell látnunk, mindig helyük lehet a banalitásoknak: *„A rizling olyan a magyar borok között, mint a közhely a magyar gondolkodásban: összeköti az emberi dolgok mélyebb értelmét. Ne félj a közhelyektől magyar: önmegóvó erő árad belőlük.”*

A füves könyvek eredetileg a vadon termő és kertekben termesztett növények rendszeres leírását, orvosi hasznát és táplálkozási felhasználhatóságát tartalmazták. A későbbiekben a füves könyvek már a hétköznapi élet kisebb-nagyobb problémáival is foglalkoztak. (Kéznél voltak a háztartások polcain.) Az összegyűjtött bölcsességek a test és lélek gyógyítását szolgálták, amikor még a világ csak a nagy természeti és társadalmi kataklizmák idején fordult ki önmagából. Egyébként a maga módján működött. Nem volt igazságos, de kapaszkodókat adott, még ha az az kormos gyertyafény is volt a kopár szobában. Zsoltár a vasárnapi istentiszteleten. Távoli harangszó a termőre fordult mezőn. A huszadik század emberének füves könyvei már a léleknek szólnak. A magányos tömegben utazónak. Az értékvészített mindennapok díszleteiben otthont nem

találó vándornak. Mai utódjának üzennek, a kereső, kutató felfedezőnek, aki már bejárta a földrészek elhagyott szegleteit, de didergő szorongással szőr-fől a virtuális világ monitora előtt. Nem szeret egyedül lenni. Nincs ereje Tarkovszkij tükrébe nézni. Nem kívánja látni Kő Balázs népmesei kígyójának hátán a tudás almáját. Ha lenne mersze beleharapni, kinyílna előtte Weöres Sándor teljességet idéző univerzuma.

A Helikonnál napjainkban megjelentetett két füves könyv közül Márai örökbecsűje 1943-ban született. A dátumból (is) érthető, hogy az író miért ajánlja művét kedvenc ókori sztoikusainak, Senecának és Epiktétosznak, és az esszé műfaját megteremtő humanista Montaigne-nak. (Mellesleg barátainak, „és egy-két nőnek”, hogy tárgyszerűek maradjunk.) A mostani kötetet Kő Boldizsár illusztrációival vehetjük kézbe. A másik füves könyv Steiner Ágota szerkesztői válogatása Weöres Sándor életművéből (*A teljesség felé*), tehát nem a költő szánta az emberi lélek bizonytalanságainak orvoslására az erre a fonálra felfűzött opusokat. Mindehhez Orosz István grafikáiból, filmjeiből, esszéregényéből megismert filozofikus világlátása simul az illusztrációkban. A két könyv között eltérés, hogy Márai eleve életvezetési tanácsokat írt füves könyvében, míg Weöres esetében (a már említett) válogatások alkotnak mozaikokból összeállított új egységet. A más műfaji megközelítés mellett a szemlélődő attitűd város és vidék ellentétpárájában, de még inkább a nyitott és zártabb élet különbözőségében ragadható meg. Márai (máshol közölt) emlékezése szerint, akkoriban a Margit-szigetre járt teniszezni tréneréhez („ne tessék futni, majd én kézre ütöm”), a levezető úszás után masszázs, majd a Lánchídon keresztül autójával tért haza budai lakásába dolgozni. A kor sikeres írójának arcéle rajzolódik ki ebből a rövid anekdotikus elbeszélésből. Weöres az irodalmi sikerek csúcán is megmaradt annál a visszahúzó

életstílusnál, ami egyébként a legjobb feltételeket biztosította számára az alkotáshoz. Nem voltak látványos társasági megjelenései, de lássuk be, ezt nem csak alkati okokkal magyarázhatjuk, akkoriban más idők jártak.

Márai életbölcseisége szerint a „Szeretetet lehet adni és kapni. Csak egyet nem lehet: szeretet zsarolni. S ezt nem tudják azok a szegények és szerencsétlenek, akik szeretetre éhesek... A természet végül is kegyes: igaz, soha nem adja meg, hogy az szeressen, akitől ezt reméljük, de módot ad arra, hogy korlátlanul szeressük azt is, aki bennünket nem szeret...”

Weöres ezt írja: „Az igazi szeretet/ mint a napsütés/magát senkitől nem sajnálja,/ magát senkinek nem kínálja./ Akinek kell, azé:/ barát, ellenség: neki mindegy,/ nincs érdeke/ és nem csábítja semmi se.” Máraihoz hosszú ballonkabátot képzelvek, sötétedő parkban homályos fényfoltokat vetnek a zörgő avarra az ostornyelű lámpák. A csupasz fák mögött ott zihál a város zaklatott forgalma, de érthetetlenül mégis csönd van. A háztetőkre csapódó párák kifényesednek a cserepeken, és ebben a hangos némaságban megszólal a folyó felől egy messzi hajókürt. Weöresnél halványuló nyárvégi napsütést látok, amolyan lusták kertjében, ahol otthonos minden virág. Kényelmes kerti széket, az asztalon üres teáscsészével. A megnyúlt árnyékok ismeretlen tájak katedrális tornyait rajzolják a gyepre. Még nem kell felvenni a kötött kardigánt.

A Márai-életmű magyarországi újbóli folyamából a *Füves könyv* több kiadást megért, népszerű az olvasók körében. A mostani illusztrációkban Kő Balázs a templomablakok katedrálisüvegeinek keretében jeleníti meg a jellegzetes emberi tulajdonságokat. A rajzok ebből fakadóan (a szövegtől kevésbé elvonatkoztatathatóan) valamiféle reneszánsz életérzést sugároznak, de inkább Pasolini fanyarabb, étellel telített stílusában. (A kötet része a Márai életbölcseiségeit összegyűjtő sorozatnak, napvilágot látott darabja még a *Boros könyv*, *A négy évszak*, előkészületben az *Ég és Föld*.) Orosz István a már emlegetett anamorfozís stílusjegyeivel a szemlélődő embert ragadja meg Weöres-illusztrációkban. Nem a szöveg textúrájához, konkrét jelentéséhez igazodik,

hanem saját művészi eszközeivel rezonál a versekre, prózarészletekre.

Márai új kiadása és Weöres centenáriumi füves könyve olvasmányos szellemi napló (és mankó) lehet az élethez. Segíthetnek mérlegelni: jól élek-e, mire elég ez az idő, hová jutok az utamon. Néha úgy tűnik, a javasolt gyógymódok ellentmondanak egymásnak. Ez sem baj. A döntést mi hozzuk meg, de előtte azért mégis olvassuk el Weöres Sándor versét: „Hagyd az eszméket, a színes szemüvegeket,/ láss a szemekkel, mint a gyerek./ Ne kövess egy-egy irányt:/ növekedj, mint az élőfa,/ fölfelé, lefele,/ s egyszerűen minden irányba.”

(Márai Sándor: *Füves könyv*. Bp., 2012. Helikon; Weöres Sándor: *Füves könyv*. Bp., 2013. Helikon)

Orosz István grafikája

Márai Sándor könyve Kő Boldizsár rajzaival

Wehner Tibor

GALÉRIAHISTÓRIA

A TATABÁNYAI KERNSTOK TEREM TÖRTÉNETE 1979–1992

A Cement és Mészművek kultúrterme, a DISZ Bizottság díszterme, a József Attila Művelődési Ház, a Kertvárosi Művelődési Ház, a KOMÉP Bokányi Dezső Művelődési Ház, a KOMTÁVHŐ Klubterem, a KPVDSZ Művelődési Ház, az MSZMP Oktatási Igazgatóság, a Munkásmozgalmi és Ipartörténeti Múzeum, a Puskin Művelődési Központ, a Szénbányák Központi Műhely, a Szénbányák Szénosztályozó Üzemi Galéria és az Úttörő- és Ifjúsági Ház – ezek voltak, ezek azok a ma már többnyire nem létező helyszínek és színterek, ahol a második világháború után várossá alakult Tatabánya négy évtizedes története során, az 1990-es évekig művészeti kiállításokat rendeztek. És mellettük 1949-től kiemelkedő szerepet játszott a Bányász Képzőművészeti Szabadiskola, majd Kör működésének központi bemutatótere, a Népház, illetve galériája – amely az épület átépítése után, egy kiállítások rendezésére teljesen alkalmatlan alagsori előcsarnokban még napjainkban is töretlenül

funkcionál –, és 1979-től a dózsakerti Kernstok Terem, amely a város első tárlatok rendezésére specializálódott, önálló elhelyezkedésű, folyamatosan dolgozó kiállító intézménye volt, s amely 1992 végéig fejthette ki máig nehezen pótolható tevékenységét. A város művészettörténetének majdani kutatói bizonyára meglepetéssel tapasztalják majd, hogy e magyarországi megyeszékhely a hetvenes évek vége előtt, és a kilencvenes években hosszú ideig önálló kiállítóterem megléte és működése nélkül élte mindennapjait – némi gyógyírt jelentett e fájó hiányra, hogy az időközben új épületbe költözött és új nevet váltott városi múzeum is rendezett esetenként képzőművészeti kiállításokat –, míg aztán 1997-ben megnyílhatott a Kernstok Terem utódintézményének minősített, A Közművelődés Háza szervezeti egységéhez kapcsolt, és az intézmény újjáiroi épületébe telepített Kortárs Galéria.

A vizuális kultúra Komárom megyei helyzetét elemző, 1974-ben született tanulmányban olvashatók az alábbi megállapítások: „Megyénkben az elmúlt két-három évben nagy mértékben megnőtt a képzőművészeti kiállítások száma. A nagy mennyiség mögött azonban nem találhatunk mindig megfelelő tartalmat, minőséget. ... Továbbra is aggasztó a Komárom megyei kiállítási intézmények helyzete: a meglévő lehetőségek szűkösek, és felszereltségüket tekintve is meglehetősen rosszak. Ugyancsak megfontolandó egy-egy intézmény kiállítás-politikájának összetétele; vegyessége, egyoldalúsága, zsúfoltsága, stb. Számtalan fórumon elhangzott, számtalan írásos jelentésben, beszámolóban szerepelt, hogy tarthatatlan állapot, hogy egy megyeszékhelynek nincs egyetlen megfelelő kiállítási terme sem. Sajnos, a következő tervidőszak tervei között sem szerepel létrehozása. A Népház nehéz helyiségproblémákkal küzdő intézménye próbál nagy nehézségek árán megbirkózni a képzőművészeti kiállítások rendszeres

megrendezésének problémájával.” Különösen fájó volt e hiány a megyei szempontokat és kiállítási lehetőségeket vizsgálva: az 1945 utáni évtizedekben a mértékadó kiállításokat Tatán és Esztergomban rendezték meg, a megyeszékhely Tatabányai téren még a hetvenes években is csak mellékszereplő lehetett. Az 1974-es szakmai összegzést követően, öt év elmúltával enyhültek a tatabányai gondok: a dózsakerti városrészt övező, a Dózsa György útra tekintő lakóház-sor földszinti traktusában, az 55-ös számú ház eredetileg utcára nyíló üzleteknek, üzlethelyiségeknek tervezett, egybenyitott, egy új gyógyszerárnak szánt traktusában lelt otthonra a Kernstok Terem: egyetlen, tágas, hosszasan elnyújtott téglalap alaprajzú, tagolatlan, három fehér fallal és az utcára néző kirakatsorral határolt, kis raktár- és irodahellyiséggel bővített, jól megközelíthető, önálló, mintegy száz négyzetméteres kiállítóterem. Az új kiállító intézmény kezdeményezője, megszületésének támogatója dr. Ravasz Éva történész-muzeológus, ekkoriban Tatabánya Városi Tanácsának elnökhelyettese volt. A dózsakerti galéria nem valamifajta előcsarnok, nem csillárokkal és falikarokkal tagolt színházterem-előtér, nem más, profillidegen rendezvényeknek helyt adó átjáróház-klubterem volt, hanem autonóm, a város Puskin Művelődési Központjának szervezeti egységében működtetett, eszményi kiállítóterem: világos, áttekinthető, a műtárgyakat szolgáló tiszta tér, megfelelő világítási lehetőségekkel. A jó megközelíthetőség, a forgalmas főút vonalán, a városközpont közelsége miatt optimális volt a galéria elhelyezkedése a város szétterülő szövetében, s alapterülete, befogadóképessége optimális teret kínált az önálló tárlatok, valamint a kisebb csoportos, vagy tematikus kiállítások megrendezéséhez is. Az 1979. március 21-én megnyitott kiállítóterem Kernstok Károly, a családi kapcsolatai révén és számos fontos alkotóperiódusával, főművével erős szálakkal Nyer gesújfaluhoz kötődő festőművész nevét kapta, akiről Magyarországon addig még nem neveztek el művészeti intézményt, s a galéria e festő a tatabányai Kuny Domokos Múzeumban őrzött műveiből rendezett emlékkiállítással nyitotta meg tizenhárom esztendőss tárlatsorozatát.

A Kernstok Terem kiállítási tevékenységét a Tatabánya város művelődési intézményeként működő Puskin Városi Művelődési Központ szervezte, koordinálta és felügyelte, amelynek vezetője Benkő Benedek igazgató volt. A kiállítások programjának összeállításában, a tárlatok megrendezésében 1979-től Wehner Tibor muzeológus, 1980-tól Schenk Lea, a Puskin Művelődési Központ munkatársa, majd 1986-tól Varkoly László festőművész működött közre, illetve tevékenykedett. A kiállításokat 1990-ig – a történeti, múzeumi műegyüttesek bemutatása kivételével – minden esetben a Képző- és Iparművészeti Lektorátus által összehívott zsűri engedélyezte, de ekkor már – a korábbi, a hatvanas-hetvenes évek kultúrpolitikai beavatkozásaival ellentétben – nem került sor kiállítások betiltására, illetve egyes művek ideológiai okokból történt visszavonására. A megnyitás után néhány hónappal kialakult a galéria vizuális arculata: Kovács István grafikusművész tervezésében elkészült a Kernstok Terem-embléma – az egymást derékszögben metsző, függőleges és vízszintes fekete sáv által közrefogott íves fekete vonalak, illetve körcikkely együttese –, amely az intézmény kiállításait kísérő nyomtatványokon, meghívókon és plakátokon, és a változó formátumban és terjedelemben kiadott katalógusokon is megjelent. A kiállítások általában három-négy hetes nyitvatartási idővel, egy-egy hét bontási-szállítási rendezési szünet után követték egymást: évente átlagosan tíz bemutató megrendezésére került sor. A tizenhárom év alatt 137 tárlat várta a látgatókat a dózsakerti kiállítóteremben. Az újabb és újabb tárlatokat csaknem minden esetben megnyitóbeszéddel és zenei produkcióval kísért vernissage köszöntötte. A várható kiállításokat csaknem minden esetben beharangozta a helyi kommunikációs fórum, a *Dolgozók Lapja*, majd 1990 után a *24 Óra* és az *Itthon híre*, és szinte kivétel nélkül beszámoltak a kiállítás megnyitásáról, és kritikát, ismertetést is, vagy alkotói portrét, riportot közöltek az adott tárlatról. Mindemellett számos esetben országos hatókörű figyelmet is kapott egy-egy bemutató: országos napi- és hetilapok (pl. az *Új Tükör*), folyóiratok (pl. az *Új Forrás*) és szakfolyóiratok (pl. a *Művészet*) is foglalkoztak a tatabányai kiállítóterem rendezvényeivel. Nagyon fontos, hogy 1979 és

1989 között katalógusok, leprellők jelentek meg a kiállításokat dokumentálva, amelyek a bevezetők és műtárgylisták mellett reprodukcióik révén is forrásértékű információkat hordoznak.

Bár a művészeti területeken nem perdöntő jelentőségűek a „nézettség” adatok, a kiállítóterem működéséről azért bizonyos támpontokat adhat a látogatottsági statisztika, amelyeket a teremőrök vezettek és a vendégkönyvekben összesítettek.

A kezdeti évek statisztikái:

1979

Kernstok Károly festőművész emlékkiállítás 1226
Czeizing Lajos fotóművész 1021
Zilahy György festőművész emlékkiállítás 571
Szendőfi Pál grafikusművész 571
Vörös Béla szobrászművész 554
Észak-dunántúli képzőművészek 695

1980

Komárom megyei naiv művészek 651
Természet – látás – alkotás 775
Fiatalok Fotóművészeti Stúdiója 715
Berény Róbert festőművész emlékkiállítás 742
Szántó Piroska festőművész 917
Bálványos Huba grafikusművész 562
Makoldi Sándor festőművész 377
ifj. Fazekas Lajos népi iparművész 451
Papp Albert festőművész 1546
Droppa Judit textilművész 1570
Fiatal Képzőművészek Stúdiója 790

1981

Szentessy László grafikusművész 1095
Puskin Művelődési Központ rajzsakkör 1234
Szőnyi István festőművész emlékkiállítás 1850
Neuberger István festőművész 855
Kiss Ilona grafikusművész, Nagy Katalin textilművész, B. Hegyi László keramikumművész 1311
Balla András fotóművész 632
Opteam ipari formatervező csoport 688
A bányászat a képzőművészetben 1355
Sz. Győrfy Klára festőművész 2513

1982

Száz év magyar életképei 2161
Révész Napsugár grafikusművész 1410
Dániel Kornél festőművész 617
Kovács István grafikusművész 1188
Somogyi István naiv rajzoló 333
Sós László-Kemény Éva grafikusművészek 372
Városi Képtár 252
Csíkszentmihályi Róbert szobrászművész 1044
Kecskeméti Sándor keramikumművész 1111
Gy. Szabó Béla grafikusművész 708

1983

Kosnás Roland grafikusművész 1215
Tatai Tibor fotóművész 863
Gadányi Jenő festőművész emlékkiállítás 998
Brém Ferenc szobrászművész 2873
Vicztina Júlia keramikumművész, Karkus István grafikusművész 1147
Tóth István fotóművész 992
Pánczél Attila bőrdíszműves népi iparművész 1468
Komárom megyei iparművészek 1296
Csiby Mihály festőművész 2010

1984

Bozsó János festőművész 1157
Farkas Mihály festőművész 1086
Ruszka László fotóművész 1825
Kecskés Ágnes textilművész 1340
Thury Levente keramikumművész 860
Barcsai Tibor grafikusművész 840
Tatabányai Tárlat 1248
Wolfsbergi Fotóklub 757
Pázmándi Antal keramikumművész 1608

1985

Nagybaracscai fotografiai alkotótételep 619
Görgényi István festőművész emlékkiállítás 1829
Komárom megyei pedagógus képzőművészek 1127
Megyei felszabadulási fotótárlat 1935
Kerti Károly grafikusművész 1381
Szávost Katalin keramikumművész 1278
Fotóművészeti Galéria 518
Szamosvári József festőművész 1319
Komáromi megyei iparművészek II. tárlata 1425
Eifert János fotóművész 1579

1986
 Ligeti Erika szobrászművész 1012
 Kádás István grafikusművész 937
 Tornay Endre András szobrászművész 1530
 Sarkadi Péter grafikusművész 2038
 AUREA képző- és iparművészeti alkotóközösség 1207
 Urbán György festőművész 839
 Tatabánya Fotóműhely 848
 Karkus István grafikusművész 1358
 Városképek '86, Komárom megyei fotóművészek 993
 Képcsarnok Vállalat 522
 Boros Tamás György gyűjteménye 366

1987
 Esztergomi Fotóklub 522
 Orbán Dezső festőművész emlékkiállítás 1316
 B. Hegyi László keramikumművész 880
 Hajnal Mihály grafikusművész 836
 Tolvaly Ernő festőművész 635
 Varkoly László festőművész 1127
 Paulikovics Iván szobrászművész 1385
 Salló István szobrászművész 2728
 Mihály Gábor szobrászművész 1149
 Dési Huber István festőművész emlékkiállítás 780

1988
 Dévényi János festőművész 812
 AUREA képző- és iparművészeti alkotóközösség 1366
 Pácsér Attila fotóművész 929
 Groteszk Art 4244
 Móder Rezső grafikus- és festőművész 1005
 Kovács Attila festőművész 1338
 Aafke Kelly festőművész 370
 Kovács Péter Balázs grafikusművész 1253
 Józsa Lajos festőművész 144
 Tóthpál Gyula fotóművész 1038
 Fuks Lehel festő- és grafikusművész 910

1989
 Papír Art 1105
 Dallos István fotóművész 934
 Papp Albert festőművész 1714
 Új Fétisek 2716
 Barabás Márton festőművész 1561
 Hegedűs László festőművész 660

A Feltámasztott Mimézis 948
 König Frigyes festőművész 1139
 Sütői szobrászati szimpozion 950
 Kaposi Endre festőművész 735
 Tatabánya Fotóműhely 984

1990
 Molnár M. László képzőművész 984
 Geiger Péter grafikusművész 1577
 Veterán motorok 577
 Aaleni művészek 765
 Computer grafika 896
 Mamut Art 1135
 Szamódy Zsolt fotóművész 661
 Session Band 696
 Hincz Gyula festőművész emlékkiállítás 960

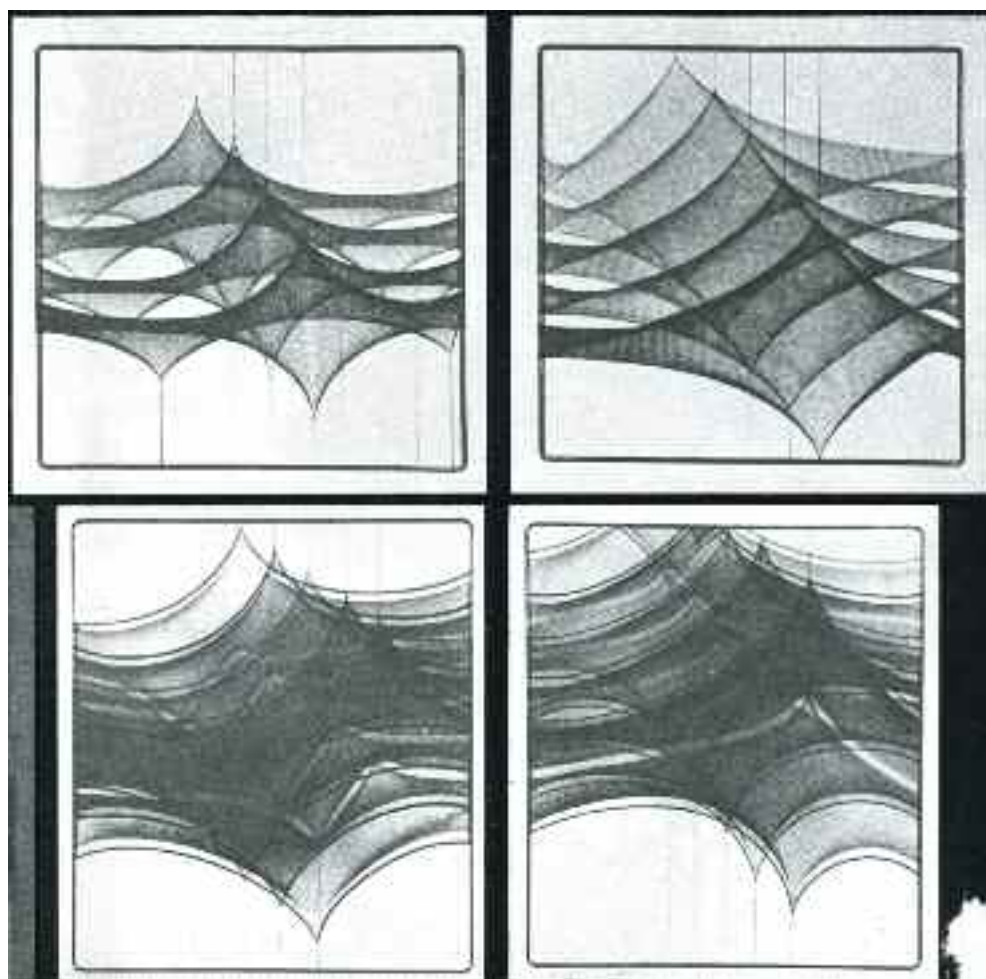
A továbbiakban 400-500 és 1800 közötti látogatószám volt, amely átlagot meghaladta Salló István fafaragó 1987-es bemutatója, amelyen 2728 látogató járt. A leglátogatottabb tárlat a *Groteszk Art* című kiállítás volt: 4244-en tekintették meg a csoportos bemutatót. A statisztikai adatokat a vendégkönyvek tanúsága szerint nagyban befolyásolta az iskolai osztályok vissza-visszatérő látogatása, amelyeknek a rajzórai foglalkozásokat tartották a Kernstok Teremben. Ugyancsak látogatottsági statisztika-növelő tényező volt az 1970-es és 1980-as évek fordulóján fénykorát élő ún. szocialista brigád-mozgalom, amely résztvevőinek, a munkahelyi közösségeknek a cím megszerzéséhez és megtartásához kulturális vállalkozásokat is teljesíteniük kellett, és e téren viszonylag legkönnyebben (és leggyorsabban) teljesíthető feladat a kiállításlátogatás volt.

A Kernstok Terem kiállításainak tizenhárom évet átfogó listája egységes tárlatrendezői koncepcióról tanúskodik, amelynek kialakításában természetesen számos szempont, érdek, befolyás is szerepet játszott. Elmondható, hogy a magas szintű szakmai-minőségi követelmények csaknem mindvégig érvényre jutottak. A kezdeti egyéni és csoportos kiállításokból és történeti jellegű tárlatokból felfűződő sorozatot 1986-tól (Varkoly László festőművész fellépésével) színesítették a különböző tematikus bemutatók és a progresszív

szemléletű alkotók rendhagyó fellépései, majd 1990-ben megjelentek a galéria profiljától teljesen idegen bemutatók (pl. Veterán motorok), teret kaptak a vitatható minőségű selyemfestők kiállításai, és egyre nagyobb szerepet kapott a műkereskedelmi tevékenység („Képző- és iparművészeti alkotások és olasz iparművészek által tervezett használati tárgyak árusítása”). Ezek a bemutatók azonban már a galéria történetének „leszálló ágát” jellemzik, amikor már nem a Puskin Városi Művelődési Központ, hanem A Közművelődés Háza szervezte a programokat. Mindezt azonban ellenpontozza a korábbi évek kiegyensúlyozott, nemegyszer kimagasló jelentőségű tárlatokat szervező, esetenként országos hatókörű szakmai visszhangot keltő kiállításrendezői munka (*Fiatal Képzőművészek Stúdiója* 1980, *Panel* csoport 1984, *Groteszk Art* 1988, *Új Fétisek* 1989, *Mamut Art* 1990). Általánosságban elmondható, hogy a tatabányai Kernstok Terem programjában mindvégig jelen voltak az autonóm és az alkalmazott művészet reprezentánsai: bemutatkozhattak a képzőművészek – a festők, a grafikusok, a szobrászok –, és közönség elé léphettek az iparművészek – a textiltervezők, a keramikusok a bőrművesek, a ruha- és a bútortervezők –, és természetesen jelentkeztek a fotósok is. Fel léphettek a határterületek, a műfajok senkiföldjén dolgozó alkotók, a klasszikus művészeti eszmények vallói csakúgy, mint a kísérletező, rendhagyó munkák hívei. Az alkotók a jelenkori magyar művészet más és más nemzedékének képviselői voltak: idősebbek és fiatalabbak, a középgeneráció képviselői: sorukban megjelentek a nemzetközi művészeti fórumokon is ismert és elismert művészek ugyanúgy, mint a ritkábban szereplő, visszahúzódebb, vagy pályájuk kibontakozó szakaszát megélt alkotók, és természetesen kiállítottak a Tatabánya városában dolgozó, a Komárom, majd a Komárom-Esztergom megyében tevékenykedő alkotók és az innen elszármazottak is a vendégként fellépők mellett. A Kernstok Terem kitűnő lehetőségeket teremtett egy-egy alkotószakasz termésének összefoglaló jellegű kiállítására, vagy az egy-egy alkotói, vagy

kuratori koncepciót reprezentáló anyag bemutatására. A változatosság és a kiegyensúlyozottság jellemezte az egyéni és a csoportos tárlatok megoszlását, és ugyanígy a jelenkori, a kortárs kezdeményezések és a történeti visszapillantások arányát is: a kiállítóterem maximálisan teljesítette azokat a vizuális kultúra múltbéli és jelenkori értékeit közvetítő feladatokat, amelyet egy vidéki város, egy magyarországi megyeszékhely közöségében vállalnia kellett.

A Kernstok Terem megszüntetésének egyik előhírnöke Csató Károly újságírónak a *24 Óra* című napilap 1991. szeptember 21-i számában *Kernstok Terem van és lesz!* címmel közreadott cikke volt, amelyből arról értesülhetünk, hogy a város a látogatottsági adatokat vizsgálja, hogy megfelelő hatékonysággal működik-e az intézmény? A fenntartók szerint nagyon sokba kerül a kiállítóterem működtetése, és ez is azt indokolja, hogy a helyiségnek vissza kell kapnia eredeti funkcióját, hiszen ez az épületraktus eredetileg boltoknak épült. Csató Károly a Bencsik János polgármesterrel és Kósa László alpolgármesterrel folytatott konzultációja során megtudta azt is, hogy a Kernstok Terem A Közművelődés Házával szemben emelt épületben fog „helyet kapni”. Szerencsére ez a terv nem realizálódott, de a cikk megjelenése után másfél évvel később, 1992 utolsó hónapjaiban a Kernstok Terem már az utolsó kiállításait rendezte meg, és aztán véglegesen becsukta ajtaját. Helyén a lakosság mindennapi boldogulását segítő, a városnak kiadásokat nem okozó, de bizonyára fontos adóbevételeket hozó boltocskák működnek. Az azóta eltelt két évtizedben A Közművelődés Házában, illetve a Vértes Agorájában működő Kortárs Galéria vált a város első számú kiállítási fórumává, de ennek ismeretében is leszögezhető: Tatabányának nincs önálló kiállító intézménye. Ilyen a hetvenesztendőös várostörténet során csak egyetlen periódusban volt: 1979 és 1992 között. A Kernstok Terem fájdalmasan korán lezárult története is arra int: hallatlan nagy szükségünk lenne a kulturális tradíciókra, a töretlen, megszakítatlan kulturális-művészeti folyamatokra és történetekre, és ez egy olyan fiatal, „csinált” városban, mint Tatabánya, hatványozottan igaz.

DROPPA JUDIT TEXTILMŰVÉSZ
KÁLLIÁSA

1980. OKTÓBER 10-TŐL NOVEMBER 9-IG
KERNSTOK TEREM TATABÁNYA, II. DÓZSA GYÖRGY U. 55.
MEGTEKINTHETŐ: HÉTFŐ KIVÉTELELVEL NAPONTA 10-18 ÓRÁIG

ÉSZAK-DUNÁNTÚLI KEPTÖMÉVESZEK
GRAFIKAI ÉS KISPLASZTIKAI
KIÁLLÍTÁSA

1978. OKTÓBER 12. – NOVEMBER 13.

TATABÁNYA — KERESZTES TEREM
Művelődési Ház

Révész Napsugár

KÉLVÁNYOK HERA
KIÁLLÍTÁSA

Megyei
Képzőművészeti Társulatok

Tatabánya, 1982. május 15. – június 15.

Képzőművészeti Társulatok és Művelődési Házak

Képzőművészeti Társulatok és Művelődési Házak

1982. május 15. – június 15.

Tatabánya, 11. Dózsa György utca 56. sz.

Magyar Nemzeti Galéria
1052 Budapest, Erzsébet körút 1-3. sz.
Tel.: 513-1111

**RÉVÉSZ NAPSUGÁR
KIÁLLÍTÁSA**

Kerestök kiállításra

TATABÁNYA

címe:
Tatabánya 11. Dózsa György utca 56.

megnyitó:
1982. február 26-án 17 órakor

megnyitja: Komnissz Galmetta
művelődésművelő

a kiállítás megkezdéséig
1982. március 26-ig
minden nap 10–10 óráig
szombat: 10 óráig

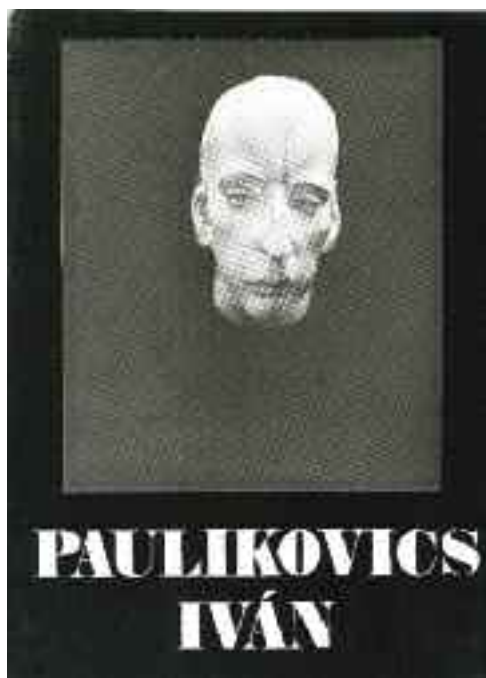

Magyar Nemzeti Galéria
1052 Budapest, Erzsébet körút 1-3. sz.
Tel.: 513-1111

a PANEL
Csoport
Kjällitáfa
KERNSTOK
TEREM
Tatabánya
1984.
okt. 5. - nov. 4.

LIGETI ERIKA
szobrászművész
Munkácsy-díjas, Erdélyi Művészi
Kiállításra

 TATABÁNYA KÉPZŐMŰVÉSZETI TEREM, 1986. JANUÁR

 KARKUS ISTVÁN
grafikusművész
Kiállításra

TATABÁNYA KÉPZŐMŰVÉSZETI TEREM
 1986. IX-X. hó

TORNAI

**TORNAI
 ENDRE ANDRÁS
 KIÁLLITÁSA
 TATABÁNYA
 KÉPZŐMŰVÉSZETI TEREM
 1986.**

© Torna Endre András
 minden jog fenntartva
 Budapest, 1986
 01-11-11111111

Előadó: Tatabánya Képzőművészeti Terem
 Tatabánya, 1986. IX-X. hó
 Tatabánya Képzőművészeti Terem, Tatabánya, 1986.
 Tatabánya Képzőművészeti Terem, Tatabánya, 1986.
 Tatabánya Képzőművészeti Terem, Tatabánya, 1986.

1986. IX-X. hó
 Tatabánya Képzőművészeti Terem
 Tatabánya, 1986.

KERNSTOK TEREM 1979–1992 – ADATTÁR**Kiállítások**

1979

Kernstok Károly (1873–1940) festőművész emlékkiállítás (március 21 /Bereczky Loránd/ – április 26.)

Czeizing Lajos fotóművész kiállítása (május 10 – június 10.)

Zilahy György (1929–1966) festőművész emlékkiállítás (június 15 /Wehner Tibor/ – július 15.)

Szendőfi Pál grafikusművész kiállítása (július 20 /Ravasz Éva/ – augusztus 20.)

Vörös Béla szobrászművész kiállítása (szeptember 14 /dr. Horváth István/ – október 10.)

Észak-dunántúli képzőművészek grafikai és kisplasztikai kiállítása (október 12 /Oláh Ferenc/ – november 10.)

(Ballagó Imre, Bognár Zoltán, Cziráki Lajos, Sz. Egyed Emma, Kerti Károly, R. Kiss Lenke, Krajcsirovits Henrik, Majthényi Károly, Végvári I. János)

Komárom megyei naiv művészek kiállítása (december 7 /Bodri Ferenc/ – 1980. január 13.)

(Bakonyi Antalné, Horváth József, Marczis Péter, Molnár Mihályné, Nyergesi István, Somogyi István)

1980

Természet – látás – alkotás, Lantos Ferenc vizuális kísérlete (január 18 /Benkő Éva/ – február 4.)

Fiatalok Fotóművészeti Stúdiója kiállítása (február 8 – március 10.)

(Balla András, Fejér Gábor, Flesch Bálint, Horváth Dávid, Horváth Péter, Kanyó Ferenc, Kenyeres Katalin, Kiss Árpád, Ruzsonyi Árpád, Stalter György, Szerencsés János, Tímár Péter, Tóth György, Vécsy Attila, Vékás Magdolna)

Berény Róbert (1887–1953) festőművész emlékkiállítás (március 14 /Szij Béla/ – április 14.)

Szántó Piroska festőművész kiállítása (április 18 /Bereczky Loránd/ – május 11.)

Bálványos Huba grafikusművész kiállítása (május 16 /Bálványos Huba/ – június 9.)

Makoldi Sándor festőművész kiállítása (június 27 /dr. Thoma László/ – július 27.)

ifj. Fazekas Lajos népi iparművész kiállítása (augusztus 1 /dr. Kurucz Albert/ – augusztus 31.)

Papp Albert festőművész kiállítása (szeptember 5 /dr. Losonci Miklós/ – október 5.)

Droppa Judit textilművész kiállítása (október 9 – november 9.)

Fiatal Képzőművészek Stúdiója kiállítása (november 14 /Chikán Bálint/ – december 14.)

(Bernáthly) Sándor, Bukta Imre, Lois Viktor, fe Luggossy László, Wahorn András, ef Zámbo István)

1981

Szentessy László grafikusművész Carmina Burana rajzsorozata (január 9 /Wehner Tibor/ – február 8.)

Gyermekszemmel. A Puskin Művelődési Központ gyermekrajzsakkörének kiállítása (február 13 – február 27.)

Szőnyi István (1894–1960) festőművész emlékkiállítás (március 6 /Dániel Kornél/ – április 12.)

Neuberger István festőművész kiállítása (április 17 /Wehner Tibor/ – május 17.)

Kiss Ilona grafikusművész, Nagy Katalin textilművész, B. Hegyi László keramikumművész kiállítása (május 22 /László Emőke/ – június 21.)

Balla András fotóművész Műtárgyfotók című kiállítása (június 26 /Fábián László/ – július 26.)

OPTTEAM ipari formatervező csoport kiállítása (július 31 – augusztus 28.)

(Bánáti János, BARKányi Attila, Kovács Erika, Radnóti György)

A bányászat a képzőművészetben kiállítás (szeptember 2 /Molnár László/ – október 18.)

(Andruskó Károly, Árvai Ferenc, Bálványos Huba, Bojtor Károly, Dobroszláv Lajos, Feledy Gyula, Fojtik, Gyulai Líviusz, Haranghy Jenő, Ismeretlen festő, Ismeretlen szobrász, Iványi Ödön, Kondor Béla, Konstantin László, Krajcsirovits Henrik, Kucs Béla, Kukán Géza, Maurer Dóra, Gy. Molnár István, Mühl Gusztáv, id. Szabó István, Szabó Vladimir, Szakál Ernő, Thorma János, Veszprémi Endre, Wichura, Zámbo Kornél)

Képcsarnok Vállalat értékesítéssel egybekötött kiállítása (október 23 – november 6.)

Sz. Györfy Klára festőművész kiállítása (november 13 /Bodri Ferenc/ – 1982. január 10.)

1982

Száz év magyar életképei. Vándorkiállítás a Magyar Nemzeti Galéria anyagából (január 15 /Rényi Vámos Katalin/ – február 20.)

(Aba-Novák Vilmos, Aggházy Gyula, Baditz Ottó, Bér Rudolf, Böhm Pál, Breznay József, Csók István, Deák Ébner Lajos, Fónyi Géza, Glatz Oszkár, Iványi-Grünwald Béla, Kmetty János, Kurucz D. István, Liezen-Mayer Sándor, Nyilasy Sándor, Pap Henrik, Patkó Károly, Perlmutter Izsák, Pór Bertalan, Roskovics Ignác, Rudnay Gyula, Szabó Vladimír, Szamosy Elek, Székely Bertalan, Szemplér Mihály, Vaszary János, Vecsési Sándor, Zemplényi Tivadar)

Révész Napsugár grafikusművész kiállítása (február 26 /Kernács Gabriella/ – március 26.)

Dániel Kornél festőművész kiállítása (április 2 /dr. Bözsöny Ferenc/ – május 2.)

Kovács István grafikusművész kiállítása (május 7 /Wehner Tibor/ – június 12.)

Somogyi István (1898–1981) naiv rajzoló emlékkiállítása (június 18 /Bodri Ferenc/ – július 4.)

So-Ky. Sós László és Kemény Éva grafikusművészek Kiállítás című kiállítása (július 16 /Tamás Mária/ – augusztus 15.)

Városi Képtár. Kiállítás a Városi Tanács képzőművészeti alkotásaiból (a kiállítás másik helyszíne: V. számú Általános Iskola) (augusztus 23 /Oláh Ferenc/ – szeptember 5.)

(Bánfi József, Bondor István, Brém Ferenc, Czinke Ferenc, Dobroszláv Lajos, Freund Sándor, Furlán Ferenc, Görgényi István, Sz. Györfy Klára, B. Hegyi László, Horváth Ferenc, Jakus Sándor, Jurida Károly, Kádas István, Kaposi Endre, Karkus István, Kerti Károly, Kóthay Ernő, Krajcsirovits Henrik, Lajos József, Luzsicza Lajos, Marosits István, Papp Albert, Patay László, Prunkl János, Przdizik József, Révész Napsugár, Szamosvári József, Szántó Piroska, Szendőfi Pál, Szurcsik János, Szijj Sándor, Varga József, Végvári I. János)

Csikszentmihályi Róbert szobrászművész kiállítása (szeptember 10 (dr. Hann Ferenc/ – október 10.)

Kecskeméti Sándor keramikumművész kiállítása (október 15 /Váradai László/ – november 13.)

Gy. Szabó Béla grafikusművész Ember és természet-fametszetsorozata (december 3 /Fábián Gyula/ – 1983. január 2.)

1983

Kosnás Roland grafikusművész kiállítása (január 3 /dr. Hann Ferenc/ – február 6.)

Tatai Tibor fotóművész kiállítása (február 11 /Tagai Imre/ – február 27)

Gadányi Jenő (1896–1960) festőművész emlékkiállítása (március 4 /Wehner Tibor/ – március 27.

Brém Ferenc szobrászművész kiállítása (április 6 /Harsányi Lászlóné/ – május 1.)

Viczina Júlia keramikumművész és Karkus István grafikusművész alkalmazott grafikai kiállítása (május 13 /Hubay Győző/ – június 5.)

Tóth István fotóművész Pillanatok című kiállítása (június 10 /dr. Losonci Miklós/ – július 10.)

Pánczél Attila bőrdíszműves népi iparművész kiállítása (július 15 /dr. Boross Martietta/ – augusztus 28.)

Komárom megyei iparművészek kiállítása '83 (szeptember 2 /dr. Koczogh Ákos/ – október 2.) (Balatoni Klára, B. Hegyi László, Koleszár Aranka, Koplányi Éva, Nagy Katalin, Nagyné Nyikus Anna, Pál László, Székely Ildikó)

Csiby Mihály festőművész Állatvilág és festészet című kiállítása (október 21. /Kovács István/ – december 4.)

A Képcsarnok Vállalat kiállítása (december 9 – december 23.)

1984

Bozsó János festőművész kiállítása (január 6 /Oláh Ferenc/ – február 6.)

Farkas Mihály festőművész kiállítása (február 10 /Kemény Dezső/ – március 11.)

Ruszka László fotóművész kiállítása (március 16 /Karácsony Iván/ – április 23.)

Kecskés Ágnes textiltervező iparművész kiállítása (április 27 /Wehner Tibor/ – május 27.)

Thury Levente keramikumművész kiállítása (június 8 /Horváth Márton/ – június 30.)

Barcsai Tibor grafikusművész kiállítása (július 6 /Sárándi József/ – július 29.)

- Tatabányai Tárlat 1984 (augusztus 3 /Oláh Ferenc/ – szeptember 9.)
(Bánfi József, Bondor István, Brém Ferenc, Freund Sándor, Sz. Györfy Klára, Karkus István, Krajcsirovits Henrik, Szendőfi Pál, Szunyogh László, Varga Bencsik József, Viczina Júlia)
- Wolfsbergi Fotóklub kiállítása (szeptember 14 /Balla András/ – szeptember 30.)
(Fushs, Franz, Höbling, Wolfgang, Kienberger, Johann, Kröpfl, Hermine, Kröpfl, Karl, Krump, Karl, Raggautz, Manfred, Schlacher, Walter, Strauss, Gerald, Zadrazil, Leopold)
- A PANEL csoport kiállítása (október 5 – november 4.)
(Gerber Pál, Kungl György, Szunyogh László, Tatai Tibor és mint vendég Kakuk Tamás)
- Pázmándi Antal keramikusművész kiállítása (november 9 – december 9.)
- A Képcsarnok Vállalat kiállítása (december 14 – december 22.)
- 1985
- Nasgybaracscai fotográfiai alkotótelep kiállítása (január 4 – január 27.)
- Görgényi István (1917–1973) festőművész emlékkiállítás (február 1 (Englerth Miklós/ – március 9.)
- Komárom megyei pedagógus képzőművészek kiállítása (március 14 /Szarvas Béláné/ – március 31.)
(Bánfi József, Bondor István, Brém Ferenc, Erdélyi Árpád, Sz. Györfy Klára, Kerti Károly, Krajcsirovits Henrik, Papp Albert, Szentessy László, Szunyogh László, Zámbo Kornél)
- Megyei felszabadulási fotótárlat (április 2 – május 19.)
(Balla András, Bencze László, Bognár Csaba, Dallos István, Fessel György, Győris Géza, Kész István, Kollár István, Mudrák Attila, Neuvirth Lajos, Oberczián István, Oroszlámos György, Sípeki Gyula, Szabó Mihály, Szamódy Zsolt, Szilágyi László, Tamási Péter, Tatai Tibor, Varga Csaba, Vigovszky István)
- Kerti Károly grafikusművész kiállítása (május 24 /Wehner Tibor/ – június 30.)
- Százoszt Katalin keramikusművész kiállítása (július 5 /Wehner Tibor/ – augusztus 11.)
- Fotóművészeti Galéria kiállítása (augusztus 16 – szeptember 1.)
- Szamosvári József festőművész kiállítása (szeptember 6 (dr. Losonci Miklós/ – október 6.)
- Komárom megyei iparművészek II. tárlata (október 14 /Wehner Tibor/ – november 17.)
(Balatoni Klára, Ivanicsné Laky Vera, Farkas Éva, B. Hegyi László, Kecskés Ágnes, Nagy Katalin, Nagyné Nyikus Anna, Nausch Géza)
- Eifert János fotóművész Pro Natura című kiállítása (november 22 /Vargha János/ – december 29.)
- 1986
- Ligeti Erika szobrászművész kiállítása (január 10 – február 5.)
- Kádas István grafikusművész kiállítása (február 7 – március 3.)
- Tornay Endre András szobrászművész kiállítása (március 14 /Wehner Tibor/ – április 20.)
- Sarkadi Péter grafikusművész kiállítása (április 25 – június 8.)
- AUREA képző- és iparművészeti alkotóközösség kiállítása (június 25 – július 20.)
(Bajkó Anikó, Bohus Annamária, Borbély László, Brém Ferenc, Burián Judit, Csernő Judit, Fogel Mária, Harmóczy Dóra, Imre Lajos, Karkus István, Krajcsirovits Henrik, Kurucz Erzsébet, Lammel Ilona, Máger Ágnes, Németh Ágnes, Olajos György, Rudolf Éva, Sasi Vera, Subecz Gyula, Sövegjáró Mária, Tóth Erna, Üveges Gábor, Varga Vilmos)
- Urbán György festőművész kiállítása a Tatabányai Nemzetközi Jazz Tábor programjához kapcsolódva (július 28 /Ményhárt László/ – augusztus 25.)
- Tatabánya Fotóműhely kiállítása (szeptember 1 /Wehner Tibor/ – szeptember 21.)
(Dallos István, Harnos Csilla, Jókai Kornél, Kiss János, Szamódy Zsolt, Tatai Tibor)
- Karkus István grafikusművész kiállítása (szeptember 29 – október 26.)
- Városképek '86. Komárom megyei fotóművészek tárlata (október 31. /Tillai Ernő/ – november 24.)
(Balla András, Balogh István, Bencze László, Dallos István, Darai László, Fessel György, Harnos Csilla, Haraszi Norbert, Jókai Kornél, Kiss János, Marosi Zsuzsanna, Mudrák Attila,

- Oroszlámos György, Pauer László, Sipeki Gyula, Szamódy Zsolt, Szilágyi László, Tamási Péter, Tatai Tibor)
- A Képcarnok Vállalat kiállítása (november 28 – december 7)
- Boros Tamás György gyűjteménye (december 15 /Més-záros István/ – 1987. január 5.)
(Bak Imre, Bándi András, Csák László, Fajó János, Farkas László, Hencze Tamás, Kassák Lajos, Lux Antal, Max Bill, Nádler István, Somfai Rezső, Szász János, H. Tóth Tamás, Victor Vasarely)
- 1987
- Esztergomi Fotóklub kiállítása (január 9 /Simon Tibor/ – február 11.)
(Balla András, Bencze László, Kollár István, Mudrák Attila, Sipeki Gyula, Szilágyi László, Tamási Péter, Vigovszky István és az STB csoport)
- Orbán Dezső (1884–1986) festőművész emlékkiállítása (február 16 /Salamon Nándor/ – március 15.)
- B. Hegyi László keramikumművész kiállítása (március 30 /László Tibor/ – május 3.)
- Hajnal Mihály grafikusművész kiállítása (május 5–május 31.)
- Tolvaly Ernő festőművész kiállítása (június 5 – június 28.)
- Varkoly László festőművész kiállítása (július 6 /Wehner Tibor/ – augusztus 2.)
- Paulikovics Iván szobrászművész kiállítása (augusztus 7 – szeptember 20.)
- Salló István szobrászművész kiállítása (szeptember 30 /Kovács Gergelyné/ – november 1.)
- Mihály Gábor szobrászművész kiállítása (november 6 /Bolgár György/ – november 30.)
- Dési Huber István (1895–1944) festőművész emlékkiállítása (december 4 – 1988. január 3.)
- 1988
- Dévényi János festőművész kiállítása (január 3 – január 31.)
- AUREA képző- és iparművészeti alkotóközösség kiállítása (február 5 – február 29.)
(Brém Ferenc, Krajcsirovits Henrik, Szendőfi Pál)
- Párcser Attila fotóművész kiállítása (március 4 /dr. Gottlieb Erzsébet/ – április 3.)
- Groteszk Art (április 15 /Wehner Tibor/ – május 13.)
(Gerber Pál, Hérics Nándor, Kungl György, Lois Viktor, Neuberger István, Szunyogh László, Varkoly László)
- Móder Rezső grafikus- és festőművész Csillések a csillében című kiállítása (május 20 /Lóska Lajos/ – június 15.)
- Kovács Attila festőművész Necropolis című kiállítása (június 17 /György Péter/ – július 24.)
- Aafke Kelly holland festőművész kiállítása a Tata-bányai Nemzetközi Jazz Tábor programjához kapcsolódva (augusztus 7 – augusztus 19.)
- Kovács Péter Balázs festőművész kiállítása (augusztus 26 – szeptember 25.)
- Józsa Lajos festőművész kiállítása (október 7 – október 30.)
- Tóthpál Gyula pozsonyi fotóművész kiállítása (november 5 – december 2.)
- Fuksz Lehel festő- és grafikusművész kiállítása (december 3 – 1989. január 8.)
- 1989
- Papír Art (január 13 – február 5.)
(Acsa Szűts Imre, Apatóczy Tibor, Butak András, Csaba Iván, Drozsnik István, Egyed László, Farkas Mihály, Kovács Péter Balázs, Móder Rezső, Pintér Lajos, Szegedi Csaba, Szili István, Varkoly László, Várnai Gyula)
- Dallos István fotóművész kiállítása (február 10 – március 5.)
- Papp Albert festőművész kiállítása (március 10 – április 2.)
- Új Fétisek (április 7 /Wehner Tibor/ – május 7.)
(Gerber Pál, Hérics Nándor, Kungl György, Neuberger István, Varkoly László)
- Barabás Márton festőművész kiállítása (május 12 /Horváth György/ – június 4.)
- Hegedűs László festőművész kiállítása (június 9 – július 2.)
- A Feltámasztott Mimézis (július 8 – augusztus 13.)
(Bernáth(y) Sándor, Fehér László, Gaál Tamás, Sarkadi Péter)
- König Frigyes festőművész Arcképek című kiállítása (augusztus 18 – október 4.)
- Süttői szobrászati szimpozium kiállítása (október 13 /Wehner Tibor/ – november 12.)
(Majtán Ferenc, Varkoly László)

- Kaposi Endre festőművész kiállítása (november 17 /Fábián László/ – december 10.)
- Tatabánya Fotóműhely kiállítása (december 15 /Albertini Béla/ – 1990. január 20.)
(Altdorfer Csaba, Barják Gyöngyi, Dallos István, Harmos Csilla, Jókai Kornél, Szamódy Zsolt, Tatai Tibor)
- 1990
- Szabó M. László képzőművész Hangulataim című kiállítása (január 26 /E. Nagy Lajos/ – február 25.)
- Geiger Péter grafikusművész kiállítása (március 6 /Payer Gábor/ – április 1.)
- Veterán motorok (április 6 – április 22.)
- Aaleni művészek kiállítása (április 28 /Szikora Henriké/ – május 20.)
(Elmer, Artur, Groll, Paul, Schuster, Helmut, Sternbacher, Georg, Wanner, Ernst)
- Computer grafika (május 31 /Varkoly László/ – június 24.)
(Barják András, Barják Györgyi, Barják László, Barják László János)
- Mamut Art (július 6 – augusztus 20.)
(Bodóczy István, Elekes Károly, Kovács István, Krizbai Sándor, Lois Viktor, Nagy Árpád, Varkoly László)
- Szamódy Zsolt fotóművész kiállítása (augusztus 30 – szeptember 30.)
- Session Band. Fiatal képzőművészek kiállítása (október 5 – november 11.)
(Baranyai Levente, Braun András, Kaposi Tamás, Koronczai Endre)
- Hincz Gyula (1904–1986) festőművész emlékkiállítása (november 16 – 1991. január 13.)
- 1991
- Szó/kép kiállítás (január 18 – február 23.)
(Biró József, Bogdándy Zoltán Szultán, Burger István, Faludi Ádám, Gaál József, Géczy János, Koppány Márton, Krausz Tivadar, fe Lugossy László, Mészáros István, Szécsi Magda, Szikszai Károly, Szunyogh László, Tandori Dezső, Varkoly László, Zalán Tibor, ef Zámbo István)
- Tooth Gábor Andor grafikusművész és Menesi Attila festőművész RÉSZ-LETT, RÉSZBEN című kiállítása (március 8 /Koronczai Endre, Schindler Endre/ – április 7)
- XIX. századi városkép-litográfiák (április – május)
- Szilágyi Zoltán grafikusművész kiállítása (május 24 – június 31.)
- Ócsai Károly szobrászművész kiállítása (július 19 – augusztus 25.)
- Kovács István papírszobrász kiállítása (augusztus – szeptember 29.)
- Gulyás Miklós fotóművész kiállítása (október)
- Fiatal Képzőművészek Stúdiója művészeinek kiállítása (november)
(Gerber Pál, Gerhes Gábor, Diana Kingsley, Lakner Antal)
- 1992
- Szamódy Zsolt fotóművész Az Erőd című kiállítása (február 14 /Kincses Károly/ – március)
- Képző- és iparművészeti tárgyak kiállítása és árusítása
- Jurszik Mária Magdolna ruhatervező és Havas Miklós fotóművész kiállítása (március 21 – április 10.)
- Képző- és iparművészeti alkotások és olasz iparművészek által tervezett használati tárgyak árusítása
- Zámbo Kornél festőművész Tragédiák és komédiák című kiállítása (április 17 – május 20.)
- Kántor János grafikusművész kiállítása (május 29 – június 21.)
- Parázs Képző- és Iparművészeti Egyesület kerámiai, Bordácsné Kishonti Ildikó textillái (június 19 – július 12.)
- Mata Erzsébet naiv festő emlékkiállítása (július 13 – augusztus)
- Soltiné Tefner Ágnes divattervező, Mayer Zsombori Erzsébet selyemképeinek kiállítása (szeptember 10 – október 4.)
- Sipeki Gyula fotóművész kiállítása (október 9 – november 1.)
- E. Szabó Margit textiltervező iparművész kiállítása (november 6 – 29.)
- Képző- és iparművészek által tervezett munkák árusítással egybekötött kiállítása (december 4 – 23.)
- (A megnyitó időpontja után zárójelben a kiállítást megnyitó személy, személyek nevét tüntettük fel.)*

Irodalom*Katalógusok, leporellók*

- 1979 Kernstok Károly (1873–1940) festőművész emlékkiállítás. Bev. Wehner Tibor.
- 1979 Zilahy György (1929–1966) festőművész emlékkiállítás. Bev. Wehner Tibor.
- 1979 Szendőfi Pál grafikusművész kiállítása.
- 1979 Vörös Béla szobrászművész kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1979 Észak-dunántúli képzőművészek grafikai és kispasztikai kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1979 Komárom megyei naiv művészek kiállítása. Bev. Bodri Ferenc.
- 1980 Fialatok Fotóművészeti Stúdiója kiállítása. Bev. Gera Mihály.
- 1980 Berény Róbert (1887–1953) festőművész emlékkiállítás. Bev. Szij Béla.
- 1980 Szántó Piroska festőművész kiállítása. Bev. Horváth György.
- 1980 Bálványos Huba grafikusművész kiállítása. Bev. Bálványos Huba.
- 1980 Makoldi Sándor festőművész kiállítása. Bev. Thoma László.
- 1980 ifj. Fazekas Lajos népi iparművész kiállítása. Bev. Fekete Irén.
- 1980 Papp Albert festőművész kiállítása. Bev. Losonci Miklós.
- 1980 Droppa Judit textilművész kiállítása.
- 1981 Szentessy László grafikusművész Carmina Burana rajzsorozata. Bev. Wehner Tibor.
- 1981 Szőnyi István (1894–1960) festőművész emlékkiállítás. Bev. Dániel Kornél.
- 1981 Neuberger István festőművész kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1981 Kiss Ilona grafikusművész, Nagy Katalin textilművész, B. Hegyi László keramikumművész kiállítása.
- 1981 Balla András fotóművész Műtárgyfotók című kiállítása. Bev. Beke László, Fábián László, Wehner Tibor, Balogh András, Vadas József, Bán András.
- 1981 OPTEAM ipari formatervező csoport kiállítása.
- 1981 A bányászat a képzőművészetben kiállítás. Bev. Kovács-Gombos Gábor.
- 1981 Sz. Györfy Klára festőművész kiállítása. Bev. Bodri Ferenc.
- 1982 Száz év magyar életképei. Vándorkiállítás a Magyar Nemzeti Galéria anyagából. Bev. Szi-nyei Merse Anna.
- 1982 Révész Napsugár grafikusművész kiállítása. Bev. Rózsa Gyula, Horváth György, Péntek Imre, Tóth Béla, Sass Ervin, Viktor Klára, Kernács Gabriella.
- 1982 Dániel Kornél festőművész kiállítása. Bev. Bözöny Ferenc.
- 1982 Kovács István grafikusművész kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1982 Somogyi István (1898–1981) naiv rajzoló emlékkiállítás. Bev. Bodri Ferenc.
- 1982 So-Ky. Sós László és Kemény Éva grafikusművészek Kiáltás című kiállítása. Bev. Lánicz Sándor.
- 1982 Városi Képtár. Kiállítás a Városi Tanács képzőművészeti alkotásaiból. Bev. Wehner Tibor.
- 1982 Csíkszentmihályi Róbert szobrászművész kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1983 Kosnás Roland grafikusművész kiállítása. Bev. Kosnás Roland, Sultz Sándor, Vámos György.
- 1983 Gadányi Jenő (1896–1960) festőművész emlékkiállítás. Bev. Heitler László.
- 1983 Brém Ferenc szobrászművész kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1983 Viczina Júlia keramikumművész és Karkus István grafikusművész alkalmazott grafikai kiállítása. Bev. László Tibor.
- 1983 Tóth István fotóművész Pillanatok című kiállítása. Bev. Losonci Miklós.
- 1983 Komárom megyei iparművészek kiállítása '83. Bev. Harsányi Lászlóné.
- 1984 Farkas Mihály festőművész kiállítása. Bev. Kemény Dezső.
- 1984 Kecskés Ágnes textiltervező iparművész kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1984 Tatabányai Tárlat 1984. Bev. Wehner Tibor.
- 1984 Wolfsbergi Fotóklub kiállítása. Bev. Eifert János.
- 1984 A PANEL csoport kiállítása.
- 1985 Görgényi István (1917–1973) festőművész emlékkiállítás.
- 1985 Megyei felszabadulási fotótárlat. Bev. Fábián László.

- 1985 Kerti Károly grafikusművész kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1985 Számoszt Katalin keramikusművész kiállítása.
- 1985 Szamosvári József festőművész kiállítása. Bev. Losonci Miklós.
- 1985 Komárom megyei iparművészek II. tárlata.
- 1985 Eifert János fotóművész Pro Natura című kiállítása.
- 1986 Ligeti Erika szobrászművész kiállítása.
- 1986 Kádas István grafikusművész kiállítása.
- 1986 Tornay Endre András szobrászművész kiállítása.
- 1986 Sarkadi Péter grafikusművész kiállítása. Bev. Sarkadi (Ego) Peti.
- 1986 AUREA képző- és iparművészeti alkotóközösség kiállítása.
- 1986 Tatabánya Fotóműhely kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1986 Karkus István grafikusművész kiállítása. Bev. Vaderna József.
- 1986 Városképek '86. Komárom megyei fotóművészek tárlata. Bev. Vaderna József.
- 1987 Orbán Dezső (1884–1986) festőművész emlékkiállítása. Bev. Varkoly László, Salamon Nándor.
- 1987 B. Hegyi László keramikusművész kiállítása.
- 1987 Hajnal Mihály grafikusművész kiállítása. Bev. E. Nagy Lajos.
- 1987 Tolvaly Ernő festőművész kiállítása. Bev. Hajdu István.
- 1987 Varkoly László festőművész kiállítása. Bev. Més-záros István.
- 1987 Salló István szobrászművész kiállítása. Bev. Salló István.
- 1987 Mihály Gábor szobrászművész kiállítása.
- 1987 Dési Huber István (1895–1944) festőművész emlékkiállítása. Bev. Varkoly László.
- 1988 Dévényi János festőművész kiállítása. Bev. Dippold Pál, Dévényi János.
- 1988 Pácser Attila fotóművész kiállítása. Bev. Károlyi Zsigmond, Sarkadi E. Péter.
- 1988 Grotesz Art. Bev. Wehner Tibor.
- 1988 Móder Rezső grafikus- és festőművész Csillések a csillében című kiállítása. Bev. Lóska Lajos.
- 1988 Aafke Kelly festőművész kiállítása.
- 1988 Kovács Péter Balázs festőművész kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1988 Varkoly László festőművész kiállítása.
- 1988 Tóthpál Gyula pozsonyi fotóművész kiállítása. Bev. Dobos László.
- 1988 Fuksz Lehel festő- és grafikusművész kiállítása. Bev. Tandí Lajos.
- 1989 Papír Art.
- 1989 Dallos István fotóművész kiállítása. Bev. Varkoly László.
- 1989 Papp Albert festőművész kiállítása. Bev. Tasnádi Attila.
- 1989 Új Fétisek.
- 1989 Barabás Márton festőművész kiállítása.
- 1989 König Frigyes festőművész Arcképek című kiállítása. Bev. Szegő György.
- 1989 Süttöi szobrászati szimpozion kiállítása.
- 1989 Kaposi Endre festőművész kiállítása. Bev. Wehner Tibor.
- 1989 Tatabánya Fotóműhely kiállítása.
- 1990 Szamódy Zsolt fotóművész kiállítása. Bev. Kincses Károly.
- 1991 Szó/kép kiállítás.
- 1991 Tooth Gábor Andor grafikusművész és Menesi Attila festőművész kiállítása. Bev. Vörös Ákos, Török Attila.

Híradások, kritikák, cikkek, tanulmányok

- 1979 Kiállítóterem a Dózsa György úton. *Dolgozók Lapja* 1979. március 18.
- 1979 Kiállítótermet avattak Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1979. március 22.
- 1979 W. T.: Kernstok-művek Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1979. április 4.
- 1979 Az életmű ma is frissen hat. Zilahy-kiállítás nyílt a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1979. június 17.
- 1979 Hagyomány születik. Új kiállítás a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1979. július 22.
- 1979 W. T.: A tettek után. Szendőfi Pál tatabányai tárlata. *Dolgozók Lapja* 1979. augusztus 10.
- 1979 -gombkötő-. Új tárlat a Kernstok-teremben. Vörös Béla szobrai, képei előtt. *Dolgozók Lapja* 1979. szeptember 16.

- 1979 Bemutatkoznak Tatabányán Észak-Dunántúl grafikusai. *Dolgozók Lapja* 1979. október 16.
- 1979 Naiv művészek a Kernstok teremben. *Dolgozók Lapja* 1979. december 8.
- 1979 Hat naiv művész Komárom megyéből. *Dolgozók Lapja* 1979. december 16.
- 1980 Heitler László: Kísérleti tárlatok 1979. *Új Forrás* 1980(1)68-72.
- 1980 Természet – látás – alkotás. Bevezetés a látáskultúrába. *Dolgozók Lapja* 1980. január 24.
- 1980 W. T.: Berény-emlékkiállítás március jegyében. *Dolgozók Lapja* 1980. március 20.
- 1980 Wehner Tibor: Szántó Piroska képei Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1980. április 29.
- 1980 Bálványos Huba grafikái a Kernstok teremben. *Dolgozók Lapja* 1980. május 27.
- 1980 Festő Debrecenből. Makoldi Sándor festményei a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1980. július 1.
- 1980 -g-: Fazekas remek a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1980. augusztus 16.
- 1980 B. Schenk Lea: A táj és az ember. Papp Albert képei a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1980. október 3.
- 1980 Schenk Lea: A textil költészete. *Dolgozók Lapja* 1980. október 21.
- 1980 g. g.: A tagadás művészete. *Dolgozók Lapja* 1980. november 19.
- 1981 Heitler László: Múlt és jelen. Papp Albert képeiről. *Új Forrás* 1981(1)47-49.
- 1981 Schenk Lea: Carmina Burana – tollal rajzolva. Szentessy László grafikái a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1981. január 25.
- 1981 Schenk Lea: Vizuális Carmina Burana. Szentessy László tollrajz-sorozata a tatabányai Kernstok-teremben (1981. január 9 – február 8.) *Új Forrás* 1981(3)76-78.
- 1981 Schenk Lea: Szőnyi – a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1981. március 15.
- 1981 Fecske András: Szentessy László grafikái. Tatabánya, Kernstok Terem. *Új Tükör* 1981. március 29.
- 1981 Wehner Tibor: Szentessy László. Tatabánya, Kernstok Terem, 1981. január-február. *Művészet* 1981(4)61.
- 1981 Schenk Lea: Közéltések. Neuberger István festményei a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1981. május 8.
- 1981 Fecske András: Neuberger István festményei Tatabányán, Kernstok Terem. *Új Tükör* 1981. május 24.
- 1981 Schenk Lea: Szőnyi István. Kernstok Terem, Tatabánya, 1981. március 6 – április 12. *Művészet* 1981(6)54.
- 1981 Wehner Tibor: Neuberger István festőművész kiállítása. Tatabánya, Kernstok Terem, 1981. április 17 – május 14. *Művészet* 1981(6)54-55.
- 1981 Schenk Lea: Hátom alkotó, műfaj, látásmód. B. Hegyi László, Kiss Ilona, Nagy Katalin kiállítása a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1981. június 10.
- 1981 OPTTEAM-kiállítás Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1981. augusztus 2.
- 1981 Bányászat a képzőművészetben. *Dolgozók Lapja* 1981. augusztus 27.
- 1981 Schenk Lea: Az ember repülni tanul. B. Hegyi László, Kiss Ilona és Nagy Katalin kiállításáról. (Kernstok Terem, Tatabánya, 1981. május 22 – június 21.) *Művészet* 1981(11)34-36.
- 1981 Jenkei János: Sz. Györfy Klára képei előtt. *Dolgozók Lapja* 1981. november 22.
- 1982 Kiállítás. *Dolgozók Lapja* 1982. január 15.
- 1982 Két kiállítás Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1982. február 28.
- 1982 Kiállítás. *Dolgozók Lapja* 1982. április 2.
- 1982 Grafikák a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1982. május 13.
- 1982 -jenkei-: Kiállításokról. Somogyi István naiv rajzai. *Dolgozók Lapja* 1982. július 11.
- 1982 Művészet és politika. Plakátok a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1982. július 18.
- 1982 Tárlatvezetés – zenével. *Dolgozók Lapja* 1982. október 20.
- 1982 Wehner Tibor: Kerámia tájkép. Kecskeméti Sándor kiállítása Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1982. november 4.
- 1982 Jenkei János: Ember és természet. Gy. Szabó Béla kiállításáról. *Dolgozók Lapja* 1982. december 23.

- 1983 A nő – tizenkétszer. Grafikák a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1983. január 9.
- 1983 Emlékiállítás. *Dolgozók Lapja* 1983. március 6.
- 1983 -g-. Brém Ferenc szobrai a Kernstok-teremben. *Dolgozók Lapja* 1983. április 8.
- 1983 Vaderna József: Brém Ferenc kiállítása a Kernstok-teremben. A hagyományok folytatása. *Dolgozók Lapja* 1983. május 1.
- 1983 Kiállítás. *Dolgozók Lapja* 1983. május 14.
- 1983 (jenkei): A Népművészet Ifjú Mestere. Pánczél Attila bőrdíszművei. *Dolgozók Lapja* 1983. július 17.
- 1983 Képek, szobrok, textilek. *Dolgozók Lapja* 1983. szeptember 13.
- 1983 Jenkei János: Az újra felfedezett természet képekben. *Dolgozók Lapja* 1983. november 27.
- 1984 Bozsó János képei Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1984. január 8.
- 1984 Kádár Péter: Egy festői festő. Farkas Mihály Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1984. február 12.
- 1984 Wehner Tibor: A múlt ígésében. Barcsai Tibor és Szentessy László művészete. *Új Forrás* 1984(5)70-74.
- 1984 Wehner Tibor: Gobelin-költevények. Kecskés Ágnes kiállítása a Kernstok Teremben. *Dolgozók Lapja* 1984. május 9.
- 1984 káépé: Torzók agyagban. Thury Levente hite. *Dolgozók Lapja* 1984. június 28.
- 1984 E. Nagy Lajos: Thury Levente kerámiái. Tatabánya, Kernstok Terem. *Új Tükör* 1984. július 22.
- 1984 Barcsai Tibor kiállítása. *Dolgozók Lapja* 1984. július 5.
- 1984 (vaderna): Tatabányai Tárlat, 1984. *Dolgozók Lapja* 1984. augusztus 5.
- 1984 E. Nagy Lajos: Tatabányai tárlat. Tatabánya, Kernstok Terem. *Új Tükör* 1984. szeptember 16.
- 1984 K. P.: Panel a Kernstokban. *Dolgozók Lapja* 1984. október 24.
- 1984 Kerámiák. *Dolgozók Lapja* 1984. november 11.
- 1985 Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika. Komárom megye, 1984. szeptember, október. *Új Forrás* 1985(1)59-63.
- 1985 Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika. Komárom megye, 1984. november, december. *Új Forrás* 1985(2)91-96.
- 1985 Kádár Péter: A „kis Rudnay”. Görgényi István emlékezete. *Dolgozók Lapja* 1985. február 26.
- 1985 Englerth Miklós: Görgényi István útja. Elhangzott a tatabányai Kernstok-teremben rendezett emlékiállítás megnyitásokor. *Dolgozók Lapja* 1985. február 16.
- 1985 Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika. Komárom megye, 1985. január, február. *Új Forrás* 1985(3)52-58.
- 1985 Vaderna József: Pedagógus képzőművészek kiállítása. A nevelés és a művészet minősége. *Dolgozók Lapja* 1985. március 16.
- 1985 Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika. Komárom megye, 1985. március, április. *Új Forrás* 1985(4)62-66.
- 1985 Vaderna József: Belső rezdülések – fotográfiákon. Felszabadulási fotótárlat. *Dolgozók Lapja* 1985. április 13.
- 1985 Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika. Komárom megye, 1985. május, június. *Új Forrás* 1985(5)68-70.
- 1985 Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika. Komárom megye, 1985. július, augusztus. *Új Forrás* 1985(6)59-62.
- 1985 Kerti Károly tárlata. Vonalak vonzásában. *Dolgozók Lapja* 1985. június 17.
- 1985 Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika. *Új Forrás* 1985(5)68-70.
- 1985 Wehner Tibor: Törvény és esetlegesség. Szavoszt Katalin kiállítása Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1985. július 17.
- 1985 Táj és ember. *Dolgozók Lapja* 1985. szeptember 9.
- 1985 Wehner Tibor: Komárom megyei iparművészek seregszemléje. Hol a hétköznapok iparművészete? *Dolgozók Lapja* 1985. október 23.
- 1985 E. Nagy Lajos: Komárom megyei iparművészek. Tatabánya, Kernstok Terem. *Új Tükör* 1985. november 17.
- 1986 Nász János: Képző- és iparművészeti kiállítások Komárom megyében 1945–1985. Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár.
- 1986 Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika. *Új Forrás* 1986(1)58-62.
- 1986 Vaderna József: Futó mozdulat körívekből. Ligeti Erika tárlata. *Dolgozók Lapja* 1986. január 15.

- 1986 Kádas István grafikusművész kiállítása. *Dolgozók Lapja* 1986. február 10.
- 1986 Gombkötő Gábor: Kádas István világa. *Dolgozók Lapja* 1986. február 15.
- 1986 Tornay Endre András szobrászművész tárlata. *Dolgozók Lapja* 1986. március 17.
- 1986 Pontkeresés – találat. Tornay Endre András tárlata. *Dolgozók Lapja* 1986. április 10.
- 1986 Varkoly László: Új szín, új látásmód. Sarkadi Péter kiállítása a Kernstok Teremben április 25 – május 8. *Dolgozók Lapja* 1986. május 1.
- 1986 -sz-: Bemutatkozik az Aurea Stúdió. *Dolgozók Lapja* 1986. július 1.
- 1986 Szabó Péter: Övények fekete vásznon. Urbán György festményei. *Dolgozók Lapja* 1986. augusztus 4.
- 1986 Fotóműhely. *Dolgozók Lapja* 1986. augusztus 30.
- 1986 Wehner Tibor: Fotók a falon. Második jelentkezés. *Dolgozók Lapja* 1986. szeptember 10.
- 1986 Kádár Péter: Az egyensúly vágyának bővületében. Karkus István kiállítása. *Dolgozók Lapja* 1986. október 11.
- 1986 Városképek. *Dolgozók Lapja* 1986. november 3.
- 1986 Tatabányán... *Dolgozók Lapja* 1986. november 29.
- 1986 Szabó Péter: Variációk színekre, görbékre, egyenesekre. Magángyűjtemény közszemlén. *Dolgozók Lapja* 1986. december 24.
- 1987 Kaposi Endre: A Tatabányai Fotóműhely kiállításnak megnyitója. 1986. január 17. *Művészeti Műhely* 1987. 15-16.
- 1987 Nyolc esztergomi fotográfus... *Dolgozók Lapja* 1987. január 12.
- 1987 E. Nagy Lajos: Orbán a Kernstokban. Képek Ausztráliából. *Dolgozók Lapja* 1987. február 19.
- 1987 Kerámiák a Kernstokban. *Dolgozók Lapja* 1987. március 27.
- 1987 -k-: Pirogránit erotika. *Dolgozók Lapja* 1987. április 9.
- 1987 Magyarországon született... *Dolgozók Lapja* 1987. május 8.
- 1987 Szabó Péter: Egy kiállítási Felvidék. Hajnal Mihály grafikai a Kernstok Teremben. *Dolgozók Lapja* 1987. május 14.
- 1987 Kiállítás. *Dolgozók Lapja* 1987. június 3.
- 1987 Az elmúlt pénteken... *Dolgozók Lapja* 1987. június 8.
- 1987 Hajdu István: Tolvaly Ernő kiállítása, Tatabánya, Kernstok Terem. *Új Tükör* 1987(28)3.
- 1987 Varkoly László kiállítása. *Dolgozók Lapja* 1987. július 9.
- 1987 Vaderna József: Csillagok ragyogjatok! ... Varkoly László kiállítása. *Dolgozók Lapja* 1987. július 14.
- 1987 Üzenetek. *Dolgozók Lapja* 1987. szeptember 26.
- 1987 Salló István ... *Dolgozók Lapja* 1987. október 2.
- 1987 Gábor Gina: Mihály Gábor szobrai. Kiállítás a Kernstok Teremben. *Dolgozók Lapja* 1987. november 11.
- 1988 Szegő György: Képrések. Tolvaly Ernő kiállítása, Tatabánya, Kossuth (sic!) Terem, 1987. június 6 – 30. *Művészet* 1988(1)49-50.
- 1988 Wehner Tibor: Egykori akciódokumentumok. Varkoly László festőművész kiállítása. Tatabánya, Kernstok Terem, 1987. július 6 – augusztus 2. *Új Művészet* 1988(1)50-51.
- 1988 -csató-: Tárlat és vásár a Kernstok Teremben. Aurea alkotóközösség. *Dolgozók Lapja* 1988. február 8.
- 1988 Fotók a Kernstok Teremben. *Dolgozók Lapja* 1988. március 8.
- 1988 Csató Károly: Pácsér Attila fotókiállításáról. *Dolgozók Lapja* 1988. március 21.
- 1988 E. Nagy Lajos: Három kiállítás. *Új Forrás* 1988(4)69-72.
- 1988 Groteszk Art. *Dolgozók Lapja* 1988. április 14.
- 1988 szabó: Groteszk Art. Zarándoklat a Kernstok Terembe. *Dolgozók Lapja* 1988. április 21.
- 1988 Vaderna József: Móder Rezső tárlata. Idő a rozsdás vaslemezen. *Dolgozók Lapja* 1988. június 8.
- 1988 Kovács Attila tárlata: Necropolis. *Dolgozók Lapja* 1988. június 4.
- 1988 Augusztus 26-án... *Dolgozók Lapja* 1988. augusztus 26.
- 1988 Józsa Lajos... *Dolgozók Lapja* 1988. október 5.
- 1988 Fotók a Kernstokban. *Dolgozók Lapja* 1988. november 4.
- 1988 Szabó Péter: Tóthpál Gyula medvetánca. *Dolgozók Lapja* 1988. november 17.

- 1989 Wehner Tibor: Az Új Fétisek kiállítás elé. *Művészeti Műhely* 1989(2)8.
- 1989 Csató Károly: Kiállítás a margón. *Papír Art. Dolgozók Lapja* 1989. február 4.
- 1989 Fotók a falon... *Dolgozók Lapja* 1989. február 13.
- 1989 Kakuk Tamás: Dallos István kiállítása elé. *Művészeti Műhely* 1989(2)52.
- 1989 Tájak, emberek. *Dolgozók Lapja* 1989. március 9.
- 1989 Csató Károly: Új Fétisek. Csoportos kiállítás a „bálványimádás” ellen. *Dolgozók Lapja* 1989. május 6.
- 1989 -csató-: Kulturális élet – kiállítótermek, kisgalériák. A megyei művészeti tanács vitája. *Dolgozók Lapja* 1989. június 16.
- 1989 Kiállítás. *Dolgozók Lapja* 1989. augusztus 12.
- 1989 Szoborkiállítás a Kernstokban. *Dolgozók Lapja* 1989. október 6.
- 1989 Kaposi Endre tárlata. *Dolgozók Lapja* 1989. november 15.
- 1989 Kádár Péter: Kaposi Endre kiállítása a Kernstokban. Képi üzenetek. *Dolgozók Lapja* 1989. november 21.
- 1990 Csató Károly: Kísérlet, kép, valóság... A Tatabányai Fotóműhely kiállításáról. *Dolgozók Lapja* 1990. január 20.
- 1990 Csató Károly: Hangulatok – a világ keménységéhez képest. Szabó M. László vallomása. *Dolgozók Lapja* 1990. január 27.
- 1990 E. Nagy Lajos: Hangulatok a Kernstok Teremben. Szabó M. László tatabányai kiállításáról. *Dolgozók Lapja* 1990. február 17.
- 1990 -cs. k.-: Elbeszélő humanizmus. Geiger Péter kiállítása. *Dolgozók Lapja* 1990. március 9.
- 1990 Csató Károly: Ó motor, te „dizájnunk”. Beszélgetés Varkoly László festőművésszel, a tatabányai Kernstok Terem vezetőjével. *24 Óra* 1990. április 11.
- 1990 Alberti Ágnes: Az alkotók számára „csúcs”. Aaleni képek a Kernstok Terem falain. *24 Óra* 1990. május 5.
- 1990 Kiállítás. *24 Óra* 1990. május 30.
- 1990 Computer – grafika. *24 Óra* 1990. június 1.
- 1990 Mamut Art – kicsiben. *24 Óra* 1990. július 6.
- 1990 (szabó): Kalitkába zárt mamut. *24 Óra* 1990. július 11.
- 1990 Megnyitó ma. *24 Óra* 1990. augusztus 30.
- 1990 Sz. P.: Csöndes vizeken ringatózók. *24 Óra* 1990. szeptember 4.
- 1990 A Kernstok Terem... *24 Óra* 1990. október 5.
- 1990 Varkoly László: Frissesség, elevenség – némi brutalitással. Fialat művészek tárlata a Kernstok Teremben. *24 Óra* 1990. november 1.
- 1990 Hincz „csendben”. *24 Óra* 1990. november 17.
- 1990 -csató-: Ember a változás állandóságában. *24 Óra* 1990. december 17.
- 1991 Képszavak, szóképek. *24 Óra* 1991. január 23.
- 1991 Magyar Emőke: Az anyag vallomása. *24 Óra* 1991. július 22.
- 1991 Csató Károly: Papírdráma a Kernstok Teremben. *24 Óra* 1991. szeptember 13.
- 1991 -csató-: Kernstok Terem van és lesz! *24 Óra* 1991. szeptember 21.
- 1991 -csató-: Szöveg és kép. Vallomások a Kernstok Teremben. *24 Óra* 1991. november 11.
- 1992 Csató Károly: Az erőd. *24 Óra* 1992. február 1.
- 1992 Az Erőd Tatabányán. *24 Óra* 1992. február 12.
- 1992 Németh Zs.: Kiállítás a Kernstok Galériában. Jurszik rusztikája... *24 Óra* 1992. március 23.
- 1992 Tragédiák és komédiák. *24 Óra* 1992. április 15.
- 1992 Gombkötő Gábor: Az emberiség „alulnézetben”. Zámbo Kornél kiállításán. *24 Óra* 1992. április 21.
- 1992 Zámbo Kornél a Kernstokban. *Itthon* 1992. április 24.
- 1992 Kántor János grafikái. *24 Óra* 1992. május 29.
- 1992 Sz. P.: Életmű, keresztre feszítve. *Itthon* 1992. június 5.
- 1992 Kádár Péter: Kántor János Tatabányán. Ritmus és kompozíció. *24 Óra* 1992. június 8.
- 1992 Wehner Tibor: Az ismeretlen erőd. Szamódy Zsolt fotóművész kiállítása. *Pavilon* 1992(7)49-50.
- 1992 Naiv festő emlékkiállítása. *24 Óra* 1992. július 2.
- 1992 Csató Károly: A textil szépségéhez közel. Adalék egy galéria átváltozásához. *24 Óra* 1992. szeptember 16.
- 1992 Kiállítás. *24 Óra* 1992. szeptember 19.
- 1992 (csk): Sipeki fotói a Kernstokban. *24 Óra* 1992. október 10.

- 1992 Csató Károly: Egy kelet-európai nagyot akaró. Sipeki Gyula tárlata Tatabányán. *24 Óra* 1992. október 21.
- 1992 Fotográfák a Kernstokban. *Itthon* 1992. október 30.
- 1992 D. I.: E. Szabó Margit a Kernstokban. *Itthon* 1992. november 13.
- 1992 -albert-: Harsány festmények – pasztell szőnyegek. *24 Óra* 1992. november 19.
- 1993 Wehner Tibor: Tatabánya és művészete. Negyven év tendenciái. *Új Forrás* 1993(1)37-45.
- 1993 Wehner Tibor: Tatabánya, művészet, ügyek. *Új Forrás* 1993(6)77-81.

(Ezúton mondok köszönetet Nász Jánosnak, a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár könyvtáros-bibliográfus munkatársának az adattár összeállításáért.)

KERNSTOK TEREM
TATABÁNYA II., Dózsa Gy. u. 55.

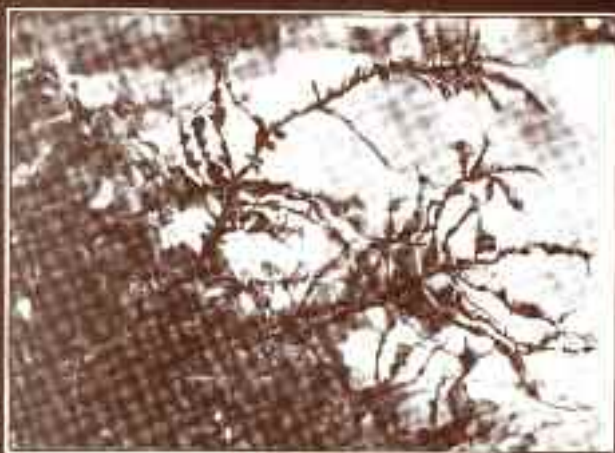
„CSILLÉSEK A CSILLÉBEN”
MÓDER REZSŐ
grafikus és festőművész
KIÁLLÍTÁSA, PERFORMANCE

MEGNYITÓ:
május 20-án pénteken 17 órától

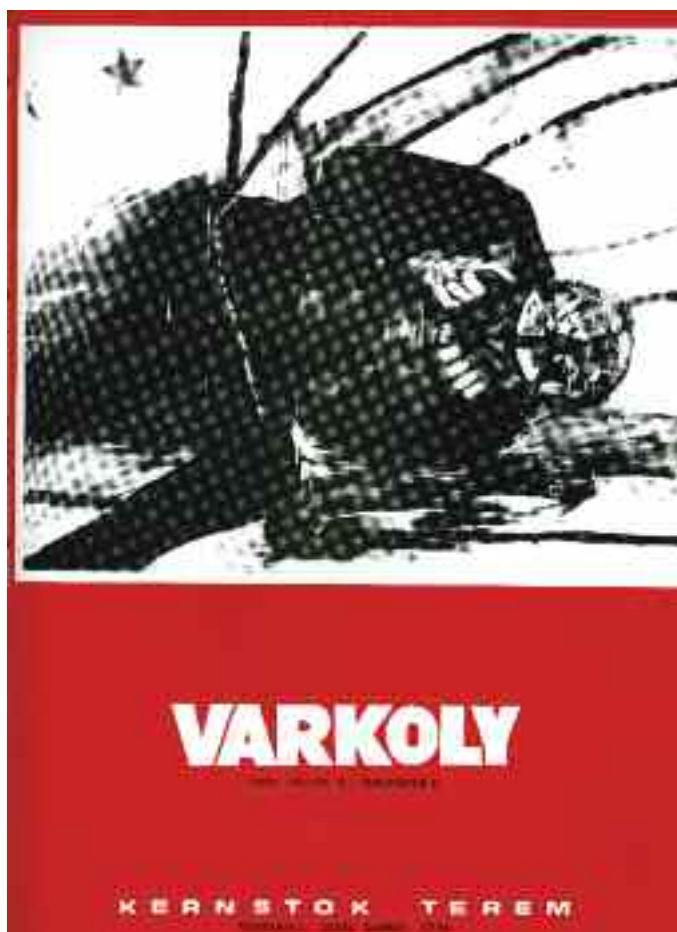
KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:
LÓSKA LAJOS
művészettörténész

MEGTEKINTHETŐ:
1988. május 20 – június 15-ig

HUNGARY

tatabánya
fotóműhely kiállítása

GROTESZK ART

TALABÁNYA

KERNISTOK TEREM

1988.

A Pápai Művelődési Központ szervezettel megkezdte Cser és családja

1988. április 15-én (szombat) 17 órakor

Árnyal, Kossuth-széchenyi 20. II. emeletéből rendezés alatt álló terem

León Vilmos szobrászművész
Szerényi László szobrászművész
Vörösmarty László szobrászművész
Nagybányai János szobrászművész
Góler Péter szobrászművész
Hócsa Nándor grafikusművész
Fuzsi György keramikaművész

Groteszk Art

C. KIALLITÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA

Korábban megvalósultak a megrendelő elvárásaitól
tartalva művészek.

KUNGL GYÖRGY kerámiaalkotás
VARKOLY LÁSZLÓ festőművészet
NEUBERGER ISTVAN grafikusművészet
HÉRICSI NÁNDOR grafikusművészet
GERBER PÁL festőművészet

KIÁLLÍTÁSA

megtekinthető

1988. április 7. – május 7. a naponta 10 / 18 óráig
Széchenyi tér, helye

A VÁROSI NÖVELEDÉSI KÖZPONT

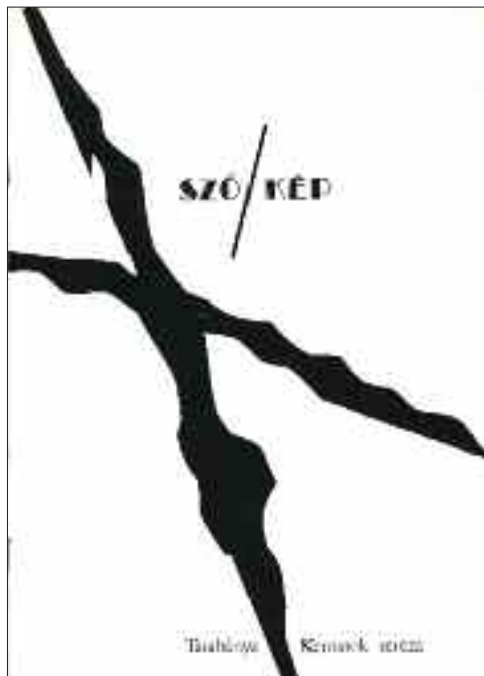
szervezte meg a Orsi és családok
1988. április 7-én (péntek) / 17 órakor
a Keresztok téren rendezett műhagyomány

ÚJ FÉTISEK

mű kiállítás

A kiállítást WEHNER TIBOR művészetiértékelés
szervezte a közönségnek.

Keresztok téren, Széchenyi tér, Dózsa György u. 85.

„... Az 1979-ben, a dózsakerti városrészben megnyílt kiállítóterem több mint tíz esztendeig rendkívül magas színvonalú tevékenységet fejtett ki: rendszeresen nyíló tárlataival, kiadványaival az ország rangos kiállítóhelyeinek sorába emelkedett. Törzsközönsége volt, kiállításait széleskörű figyelem, kritikai visszhang kísérte. A Kemstok Teremben rang volt kiállítani. Alapterülete, méretei, adottságai ideálisak voltak. Vendégeskedtek itt Kemstok Károly, Berény Róbert, Gadányi Jenő művei, Zilahy György és Vörös Béla alkotásai, bemutatkozhattak egyéni és kollektív tárlatokon tatabányai és Komárom-Esztergom megyei képzőművészek, jelentkeztek itt a progresszív szentendrei fiatalok, felléphettek iparművészek és fotósok. Szívós munkával sikerült kialakítani Tatabánya eme jellegzetes, értékeket közvetítő kulturális-művészeti intézményének arculatát. És most, 1993-ban már nincs Kemstok Terem: a tervek szerint a városközpont új szolgáltatóházának harmadik emeleti tetőterében az őszi hónapokban nyitja majd meg újra kapuit. Csakhogy egy kiállítótermet

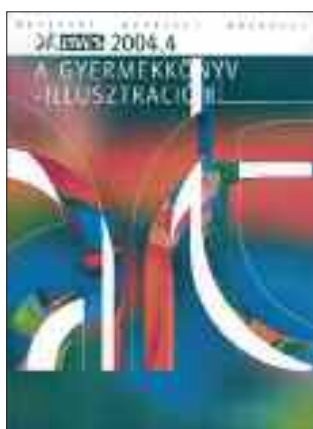
nem lehet úgy áthelyezni, mint egy újságosbódét: a hely, a múlt, a több mint tíz esztendősi tradíció meghatározó jelentőségű (lenne). Most újra kell, kellene kezdeni mindent, de meglehetősen rossz, kedvezőtlen körülmények között; igaz, hogy a városközpontban, de a harmadik emeleten. Ki fogja felcipelni a hosszú, meredek lépcsősorokon a szobrokat, a nagyméretű képeket, a súlyosabb műtárgyakat? És ki fog felgyalogolni három emeletet egy-egy kiállítás élményéért? Városközpont ide, új – kissé stílustalan, hivalkodón eklektikus – épület oda, a megyeszékhely művészeti életének szervezői, intézményeinek vezetői és felügyelői ismét rosszul döntöttek. Halálos ítéletet mondtak ki egy – Tatabányán nincs túlságosan sok ilyen – jól működő intézményre, s megteremtették egy új, életképtelennek ítélnélhető vállalkozás kereteit. (A nagy ötlet realizálásának anyagi kihatásaival, veszteségeivel most nem foglalkozunk.)”

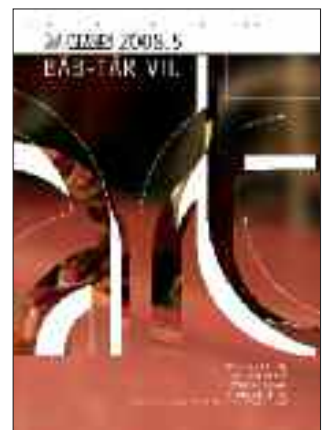
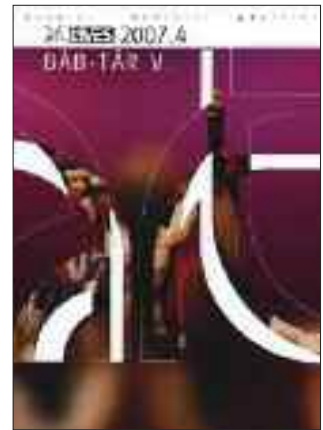
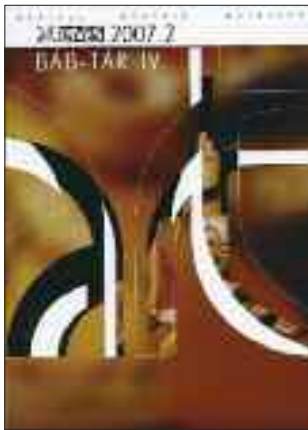
(Wehner Tibor: *Tatabánya, művészet, ügyek.*

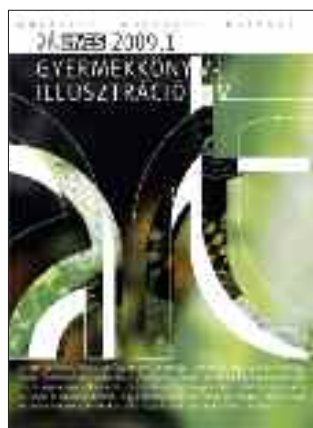
Új Forrás 1993(6)77–81.

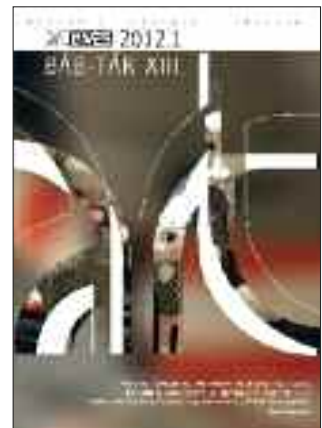
MEGJELENT SZÁMAINK:

2003/1. szám – BÁBOK ÉS BÁBUK (elfogyott)	–
2003/2. szám – A PASZTELL	495 Ft
2004/1-2. szám – DIKTATÚRA ÉS MŰVÉSZET I-II.	990 Ft
2004/3-4. szám – A GYERMEKKÖNYV-ILLUSZTRÁCIÓ I-II. (elfogyott)	–
2006/1. szám – BÁB-TÁR I. (elfogyott)	–
2006/2-3. szám – BÁB-TÁR II-III.	990 Ft
2006/4 – 2007/1. szám – Magyar illusztráció Bolognában	850 Ft
2007/2. szám – BÁB-TÁR IV.	650 Ft
2007/3. szám – Kihelyezett tagozat	850 Ft
2007/4. szám – BÁB-TÁR V.	850 Ft
2008/1. szám – A gyermekkönyv-illusztráció IV.	850 Ft
2008/2. szám – Képzőművészek Esztergomban a 20. században	850 Ft
2008/3. szám – BÁB-TÁR VI.	850 Ft
2008/4. szám – ÜVEGSZOBRASZAT	850 Ft
2008/5. szám – BÁB-TÁR VII.	850 Ft
2009/1. szám – Gyermekkönyv-illusztráció V.	850 Ft
2009/2. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VI.	850 Ft
2009/3. szám – Wehner-Vernissage	850 Ft
2009/4. szám – BÁB-TÁR VIII.	850 Ft
2009/5. szám – Fémszobrászok Tatabányán	850 Ft
2009/6. szám – BÁB-TÁR IX.	850 Ft
2010/1. szám – BÁB-TÁR X.	850 Ft
2010/2. szám – BÁB-TÁR XI.	850 Ft
2010/3. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VII.	850 Ft
2010/4. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VIII.	850 Ft
2011/1. szám – BÁB-TÁR XII.	850 Ft
2011/2. szám – Képzőművészek Tatabányán a 20. században	850 Ft
2011/3. szám – Gyermekkönyv-illusztráció IX.	
A képiró: Kass János, 1. rész	850 Ft
2011/4. szám – Gyermekkönyv-illusztráció X.	850 Ft
2012/1. szám – BÁB-TÁR XIII.	850 Ft
2012/2. szám – IPARMŰVESSÉG I.	1.000 Ft
2012/3. szám – A KÉPÍRÓ, KASS JÁNOS 2. rész	1.000 Ft
2012/4. szám – BÁB-TÁR XIV.	1.000 Ft
2013/1. szám – IPARMŰVESSÉG II.	1.000 Ft
2013/2. szám – IPARMŰVESSÉG III.	1.000 Ft
2013/3. szám – BÁB-TÁR XV.	1.000 Ft
2013/4. szám – BÁB-TÁR XVI.	1.000 Ft
2013/5. szám – KÉPZŐMŰVÉSZEK DOROGON I.	1.000 Ft
2014/1. szám – KÉPZŐMŰVÉSZEK DOROGON NAPJAINKBAN	1.000 Ft
2014/2. szám – BÁB-TÁR XVII.	1.000 Ft
2014/3. szám – KÉP-TÁR I.	1.000 Ft
2014/4. szám – KÉP-TÁR II.	1.000 Ft

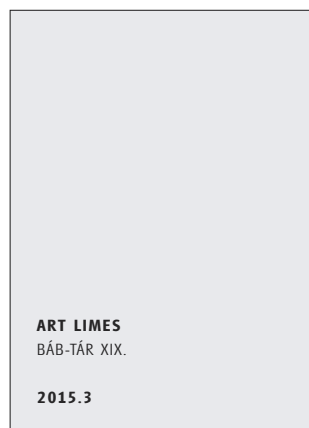
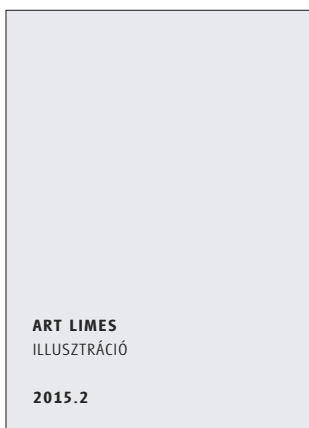
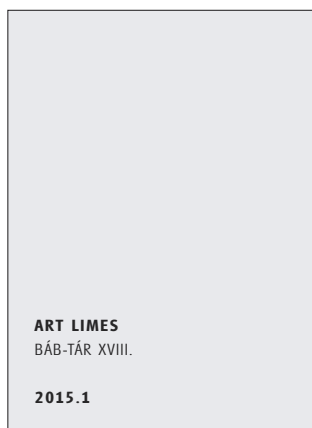

Folyóirataink megvásárolhatók:

- Budapesten: Írók Boltja (Andrássy út 45.)
- Komárom-Esztergom megyében és országosan a LAPKER terjesztésében

Megrendelhető: Könyvtárellátó Kht., 1134 Budapest, Váci út 19.

Kernstok Alapítvány/Art Limes Szerkesztősége, 2800 Tatabánya, Esztergomi út 7. I/6.

E-mail: viragjeno46@gmail.com

Honlapjaink: www.artlimes.hu; www.limesfolyoirat.hu